

Sámediggi

Sámedigge Sámiediggie Saemiedigkie Sametinget

ÅRSREDOVISNING **2019**

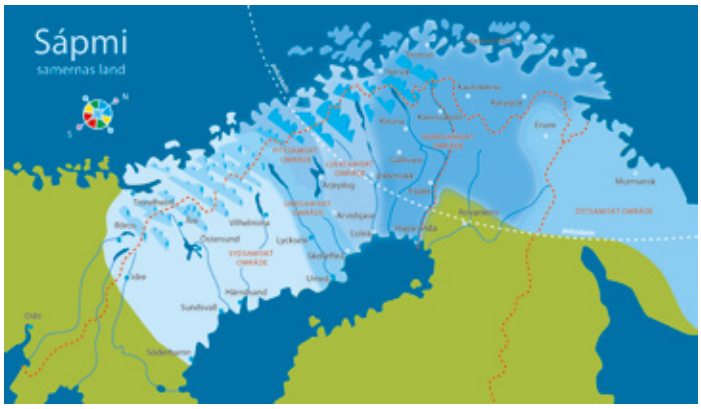
> Kort om Sametinget

Sametinget är både samernas folkvalda parlament och en förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur.

Vad gör Sametinget?

Sametinget verkar för en levande samisk kultur och tar initiativ till verksamheter och föreslår åtgärder som främjar den samiska kulturen.

- Vi bevakar rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten.
- Vi leder det samiska språkarbetet och har uppföljningsansvar för minoritetsspråklagen.
- Vi utser ledamöter till Sameskolstyrelsen.
- Vi bevakar samiska intressen i samhällsplanering och landsbygdsutveckling.
- Vi utför internationellt arbete för samiskt samarbete och viktiga samiska intressen.
- Vi beslutar om fördelning av bidrag och medel till samisk kultur och samiska organisationer.
- Vi informerar om samiska förhållanden.
- Vi utför alla de uppgifter som åligger Sametinget enligt lag eller annan författning.

Sametingets kansli

Sámediggi, Box 90, 981 22 Giron/Kiruna

Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58
Växel: 0980-780 30

kansli@sametinget.se • www.sametinget.se • www.samer.se

1886
Den första renbeteslagen träder i kraft.

1928
Ny renbeteslag delar upp samer i renskötande och icke-renskötande samer.

1971
Renskötseln organiseras i samebyar med egen styrelse.

1977
Riksdagen fastslår att samerna är ett ursprungsfolk i Sverige.

1993
Det första sametingsvalet hålls den 16 maj.

1993
Sametingets plenum beslutar att Sametingets kansli ska placeras i Kiruna.

2000
Den första minoritetsspråklagen träder i kraft.

Det nordiska samarbetet Samiskt Parlamentariskt Råd (SPR) bildas.

2002
Sametingsutredningen konstaterar att samerna har rätt till kulturell autonomi.

2005
Plenum beslutar att inrätta Samiskt informationscentrum (SIC) i Östersund.

2007
Sametinget blir förvaltningsmyndighet för rennäringen.

2007
FN antar Urfolksdeklarationen (UNDRIP).

2010
Ny minoritetsreform ger Sametinget större ansvar för språkfrågor.

Samiskt språkcentrum etableras på sydsamiskt område.

2011
Samernas ställning som folk i Sverige erkänns i grundlagen.

2018
100-årsjubileum av samiska landsmötet i Staare/Östersund.

Sametinget fyller 25 år.

2019
Plenum beslutar att Sametingets parlamentsbyggnad ska placeras i Östersund.

Minoritetslagstiftningen revideras; rättigheter och skyldigheter förtydligas.

> Innehållsförteckning

Stivraságadoalli álgosátni ... 2
Styrelseordförande har ordet ... 4

OM SAMETINGET

Uppgifter ... 5
Verksamhet ... 6
Organisation ... 7

OM ÅRSREDOVISNINGEN

Inledning ... 8
Prestationer ... 8
Bedömning ... 8
Tillförlitlighet ... 9

SAMMANFATTNING AV MÅLUPPFYLLELSE

Sammanfattning av måluppfyllelse ... 10
Internationellt arbete ... 11
Agenda 2030 ... 12

EKONOMISK UTVECKLING

Sametingets totala intäkter och kostnader ... 13
Kommentar ... 14

KULTUR

Resultat och verksamhet ... 15
Verksamhet under året ... 17
Samernas bibliotek ... 19
Bidrag till samisk kultur ... 20
Jämställdhet ... 23
Bedömning av måluppfyllelse ... 23
Repatrieringen i Lycksele ... 24

SPRÅK

Resultat och verksamhet ... 27
Verksamhet under året ... 29
Insatser under Urfolksspråkåret ... 31
Samiskt språkcentrum ... 32
Bedömning av måluppfyllelse ... 34
Minoritetspolitiska uppdraget ... 35
Urfolksspråkåret 2019 ... 38

RENNÄRING

Resultat och verksamhet ... 40
Verksamhet under året ... 42
Klimat och miljö ... 43
Skogsfrågor ... 44
Geografiska informationssystem ... 44
Renbruksplaner ... 44
Annan markanvändning ... 46
Rennäringen i Sverige ... 46
Bedömning av måluppfyllelse ... 48
Viltvård, ersättning och inventering ... 49
Rennäringens tillstånd ... 53
Traditionell kunskap och biologisk mångfald ... 58

SAMISKA NÄRINGAR

Resultat och verksamhet ... 60
OECD-rapport om samiskt näringsliv ... 61
Samer och statistik ... 62
Landsbygdsprogrammet ... 62
Samisk matkultur ... 64
Jämställdhet ... 65
Interreg Nord ... 65
Bedömning av måluppfyllelse ... 67

INFORMATION

Resultat och verksamhet ... 68
Verksamhet under året ... 69
Bedömning av måluppfyllelse ... 70

ÅTERRAPPORTERING

Uppdrag ... 72
Kompetensförsörjning ... 73
Tioårsöversikt ... 76

FINANSIELL REDOVISNING

Resultaträkning ... 77
Balansräkning ... 78
Anslagsredovisning ... 80
Tilläggsupplysningar ... 81
Noter ... 83
Sammanställning av övriga väsentliga uppgifter ... 94
ÅRSREDOVISNINGENS UNDERTECKNANDE ... 96

> Stivraságadoalli álgosátni

De lea vuot nohkan jahki mas lea olu lea dahkkon ja dáhpáhuvvan. Sámedikki politihkalaš jođiheaddjit leat bargan olu sierra surggiin, ja deaivvadan dehálaš olbmuiguin máŋgga dásis. Maði eambbo bargat, daði eambbo gártet midjiide vuordámušat sámi álbmogis. Mii dovdat ahte ovdánit meastta juohke suorggis smávva lávkkážiiguin, muhto bohtosat eai boađe nu jođánit go háledivččiimet. Ieš lean olu mátkkoštan 2019:s. Sámediggi ferte juogadit máhtus olu riikkaidgaskasaš čoahkkimiin mat gieđahallet álgoálbmotrivttiid. Mun lea ee. oassálastán čoahkkimis Biologalaš girjáivuođa konvenšuvnna ja artihkal 8 (j) birra Montrealas, Kanadas skábmamánus, EMRIP 12 sešuvdna Geneves suoidnemánus gos lei sáhka olmmošvuoigatvuođain ja álgoálbmogiin, Bistevaš Forumis miessemánus New Yorkas, ja EU Arctic Forumis Ubmis golggotmánus masa olgoriikkadepartemeanta lei bovden.

Máilmmis dáhpáhuvvá olu. Biográfat čájehit mánáidfilmma mas álgoálbmot govviduvvo, namalassii Frost 2/ Jikŋon 2. Kritihkain orrut vuohttime ahte filmma sisdoaluin leat lihkostuvvan. Lea stuora lávki go stuora multinašunála fitnodat dego Walt Disney Animated Studios vuolláičállá šiehtadusa mas dohkkeha sámiid free, prior and informed consent, FPIC-vuoigatvuođa. Dán šiehtadusas sohppui ee. filmma dubben davvisámegillii ja maiddái ieža ovdamunit sámi servodahkii.

Servodagas leat dál riekteproseassat main sámit ja sámi rievttit leat guovddážis. Juste dál illudit Girjás-duomuin maid Alimus duopmostuollu lea cealkán. Dát boađus buktá ođđa jearaldagaid ja nuppástuvvamiid sámi servodahkii, dan jáhkán áibbas vissásit.

Dás vuolábealde leat eanet áššit maiguin mii politihkalaš jođiheaddjit leat bargan 2019:s.

Meahceeallipolitihkka

Sámedikki jođihangoddi sakka surrá meahceeallipolitihkain. Mii lea máŋgii geahččalan oažžut buori gulahallama ráđđehusain dán

Stivrraságadoalli Per-Olof Nutti.

áššis muhto lea váttis lihkostuvvat. 2018:s gáibideimmet láhkanjuolggadusrievdadusaid vai riikkabeaimearrádus boazodoalu gierdanrájiid ektui mii lea eanemusat 10 proseanta, ja hálddašanreaiddu čađaheami ektui sáhttet ollašuhttot. Mii leat maiddái gáibidan čoahkkima birasministariin muhto dat ii leat vuhtiiváldon 2019:s.

OECD-raporta

Njukčamánu 27 beaivvi 2019 almmuhii OECD ieža riikkaraportta Linking the Indigenous Sami People with Regional and Rural Development in Sweden. Dat čájeha ahte sámit eai leat doarvái bures mielde regionála ovdánahttinprográmmain, ahte njuolggadusat ja ekonomalaš eavttut gohcet ovdáneami, ja ahte váilu statistihkka sámi fitnodagaid birra mii sáhtášii veahkehit identifiseret čuolmmaid. OECD oaidná maid ahte sámi áššit vajálduvvet

ja ieŋguđet eiseválddiid ja departemeanttaid ovddasvástádus berre čielggaduvvot. Mii sávvat ahte OECD raporta buvttášii duohta nuppástuvvamiid sihke riikka, regionála ja gieldda dásis.

Boazodoallokonvenšuvdn

Boazodoallokonvenšuvnna barggus ii leat leamaš ovdáneapmi muhto báikegoddeministtar Jennie Nilsson lea golggotmánus 2019 geažuhan ahte áigu fas ságastallagoahtit Norggain.

Máhcaheapmi Likšus

Álgoálbmotbeaivvi borgemánu 8 beaivvi 2019 beasaimet oassálastit allaáiggálaš ja njuorasmahtti máhcahanmeanuin Likšus. Sámi bázahusaid máhcaheamis lea stuora politihkalaš mearkkašupmi ja dat boktá beroštumi maiddái olggobeal Ruoŧa. Historjjálaš dáhpáhusat bohtet čuovgga ovdii ja dat guoskkahit olu beliid. Lea lossa ášši mii boktá dovdduid, ja mii jáhkkimis váldo ovdan boahttevaš duohtavuođakommišuvnnas.

Duohtavuođa- ja seanadankommišuvdna

Geassemánus ovddideimmet formálalaš gáibádusa ráđđehussii ahte dat galgá ruhtadit proseassa vai ovttasráđiid Sámedikkiin ásahuvvo sorjákeahtes duohtavuođakommišuvdna Ruoŧa stáhta vearredaguid birra sámi álbmoga vuostá. Likšu máhcahanmeanuid oktavuođas attii stáhtačálli Helene Öberg positiiva dieđu ahte ráđđehus ásaha duohtavuođakommišuvnna lagas ovttasbarggus Sámedikkiin. 2019 loahpas álggii gulahallan dán birra.

SPR

Jagi 2019:s válddii Suoma Sámediggi badjelasás SPR ságadoalliámmáha maŋŋel Ruoŧa Sámedikki. Sámedikkit vurdet dál ahte ráđđehusat bargagohtet Davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain. Sámi čearddalaš dovddaldagaid lávdegoddi lea soahpan evttohit ”Sámiid eatnan duoddariid” maid Nils-Aslak Valkeapää - Áillohaš lea bidjan, sámi álbmotluohtin. Evttohus ovddiduvvo Sámiráđi 22 sámekonferánsii 2021:s.

Almedalen

Stivra oaidná ahte Almedalen politihkkárvahkku suoidnemánus lea dehálaš forum gos beassá deaivvadit Ruoŧa politihkkáriiguin ja muittuhit sin ovddasvástádusa Ruoŧa sámiide. Mii oačcuimet doppe liibba deaivvadit váldeguddiiguin ja organisašuvnnaiguin, gulahallat ja ságastit, juogadit vásáhusaid, čatnat oktavuođaid ja loktet máhtu sámiid, boazodoalu, giela ja sámi rivttiid birra. Lei erenoamáš buorre ságastit kulturministariin Amanda Lindain ráđđádallanortnega birra mii galgá buoridit sámiid váikkuhanvejolašvuođaid servodagas.

Ekonomiija

Mii illudit dainna ahte Sámedikki ekonomalaš dilli lea nanus. Mis lea badjebáza maiddái 2019:s mii muhtun muddui lea guoros virggit geažil, ja dakko bokte lea luovvanan veahá ruhta politihkalaš doibmii. Sámedikkis lea ain stuora dárbu nanusmuhttimii vai sáhttá ollašuhttit iežas bargguid ja ovdánahttit politihkalaš organisašuvnna ja eiseváldedoaimma.

Sámi álbmoga bálvaleaddji,

Per-Olof Nutti

> Styrelseordförande har ordet

Ännu ett innehållsrikt arbetsår är till ända. Den politiska ledningen har arbetat med många olika områden och träffat viktiga personer på olika nivåer. Ju fler framsteg vi gör, desto mer ökar förväntningarna från det samiska folket. Vi upplever att vi tar små steg framåt på nästan alla områden men arbetet ger inte resultat så snabbt som vi skulle önska. Personligen har jag tillbringat mycket tid på resor under 2019. Sametinget måste bidra med sin unika kompetens vid internationella möten som berör urfolkens rättigheter. Jag har bland annat deltagit på möten om Konventionen om biologisk mångfald och artikel 8(j) i Montreal, Kanada i november, EMRIP:s 12:e session i Genève i juli som specifikt handlade om mänskliga rättighetsfrågor och urfolk, på Permanent Forum i New York i maj, och EU Arctic Forum i Umeå i oktober, ett forum som UD inbjöd till.

Det händer mycket i vår omvärld. På biograferna har en animerad film med urfolkstema *Frost 2/Jiknon 2* haft premiär. Av recensionerna att döma har budskapet gått fram. Det är ett stort steg av ett multinationellt företag som Walt Disney Animated Studios att skriva ett samarbetsavtal som erkänner samernas rätt till *free, prior and informed consent* (FPIC). I överenskommelsen finns förutom dubbning av filmen till nordsamiska även andra positiva effekter för det samiska samhället.

I samhället pågår rättsprocesser som berör samer och samiska rättigheter. I skrivande stund gläder vi oss över Högsta domstolens dom i Girjasmålet. Resultatet ställer nya frågor och kommer att innebära förändringar för det samiska samhället, det är jag övertygad om.

Nedan följer ett axplock som visar bredden på de frågor som den politiska ledningen arbetat med under 2019:

Rovdjurspolitiken

Sametingets ledning är mycket bekymrad över utvecklingen när det gäller rovdjurspolitiken. Vi har gjort åtskilliga försök att få till stånd en dialog med regeringen men har svårt att få gehör. 2018 lämnade vi in en hemställan om författningsförändringar så att riksdagsbeslutet om toleransnivå på max. 10 procents förluster till rovdjuren och tillämpningen av förvaltningsverktyget kan efterföljas. Vi har även begärt möte med miljöministern utan att detta hörsammats under 2019.

OECD-rapporten

Den 27 mars 2019 lanserades OECD:s landrapport *Linking the Indigenous Sami People with Regional Development in Sweden*. Den visar att samer inte är tillräckligt inkluderade i regionala utvecklingsprogram, att det finns hinder i regelverk och ekonomiska förutsättningar och det saknas statistik om samiska företag som hade hjälpt till att identifiera problem. OECD ser också att samiska frågor ibland faller mellan stolarna och att ansvaret behöver förtydligas mellan olika myndigheter och departement.
Vi hoppas att OECD:s landrapport ska leda till verkliga förändringar både på nationell, regional och kommunal nivå.

Renskötselkonventionen

Inga framsteg har gjorts i arbetet med en ny renskötselkonvention men landsbygdsminister Jennie Nilsson har i oktober 2019 aviserat att samtalen med Norge kommer att återupptas.

Repatrieringen i Lycksele

På Urfolksdagen den 8 augusti 2019 var det en ynnest att få delta vid den känslosamma och högtidliga repatrieringsceremonin i Lycksele. Frågan om återbördande av samiska kvarlevor har stor politisk betydelse och väcker uppmärksamhet även utanför Sverige. Det som har skett i historien kommer upp i ljuset och berör många olika parter. Det är en tung fråga som väcker upp många känslor, en fråga som torde behandlas i en framtida sanningskommission.

Sannings- och försoningskommission

I juni lämnade vi över en formell hemställan till regeringen om att regeringen ska finansiera en process för att i samarbete med Sametinget inrätta en oberoende sanningskommission om den svenska statens övergrepp mot det samiska folket. I samband med repatrieringen i Lycksele gav statssekreterare Helene Öberg det positiva beskedet att regeringen avser att etablera en sanningskommission i nära samarbete med Sametinget. I slutet av 2019 har den dialogen inletts.

SPR

Svenska Sametinget har lämnat över ordförandeskapet till Sametinget i Finland. Sametingen avvaktar att regeringarna ska ta tag i frågan om en Nordisk samekonvention. Den gemensamma kommittén för samiska nationalsymboler har kommit fram till ett gemensamt beslut att föreslå en samisk nationaljojk ”Sámiid eatnan duoddariid” av Nils-Aslak Valkeapää – Áillohaš. Förslaget läggs fram på Samerådets 22:a samekonferens år 2021.

Almedalen

Politikerveckan i Almedalen är ett viktigt forum för att träffa svenska politiker och påminna om deras ansvar för samerna i Sverige. Vår medverkan innebar att vi fick möjlighet att träffa makthavare och organisationer, föra dialog, dela erfarenheter, knyta kontakter och höja kunskapen om samer, renskötsel, språk och samiska rättigheter. Det var särskilt givande att få genomföra en dialog med kulturminister Amanda Lind och prata om det pågående arbetet med en konsultationsordning för att öka samers möjligheter till inflytande i samhällslivet.

Ekonomi

Vi gläder oss över att Sametingets ekonomiska situation är stabil. Vi har ett överskott 2019, delvis tack vare vakanta tjänster, och därigenom har medel till viss del kunnat frigöras till politisk verksamhet. Sametinget har fortfarande stora behov av ytterligare förstärkning, för att kunna fullgöra sina åtaganden och utveckla både den politiska organisationen och myndigheten.

I det samiska folkets tjänst,

Per-Olof Nutti

> Om Sametinget

Sametingets syfte är att förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk att bevara och utveckla sin kultur. Enligt sametingslagen har Sametinget i uppgift att främst bevaka frågor som rör samisk kultur i Sverige. Sametinget är både ett samiskt parlament med folkvalda ledamöter och en statlig förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur. Bredden i Sametingets verksamhet medför utmaningar.

Uppgifter

Sametingslagen (1992:1433) definierar Sametingets uppgifter, reglerar sammansättning, ärendenas handläggning och hur valet till Sametinget går till. Den 1 juli 2019 infördes ändringar i sametingslagen som bland annat innebär vissa förtydliganden i Sametingets organisation, ger plenum rätt att besluta om skäliga ekonomiska förmåner till ledamöterna samt avskaffar kravet på svenskt medborgarskap för att vara valbar till Sametinget.[1] Enligt sametingslagen ska Sametinget verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. Sametinget ska besluta om fördelningen av statens bidrag och medel ur Samefonden till samisk kultur och samiska organisationer samt av andra medel som ställs till samernas gemensamma förfogande, utse ledamöterna i Sameskolstyrelsen, fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet, medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas – däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten, informera om samiska förhållanden och utföra de övriga uppgifter som ankommer på Sametinget enligt lag eller annan författning.

Enligt förordning (2009:1395) med instruktion för Sametinget ska Sametinget:

- **följa, utvärdera och hålla regeringen informerad om utvecklingen inom rennäringen, övrigt samiskt näringsliv och samisk kultur**
- **följa, utvärdera och hålla regeringen informerad om utvecklingen inom minoritetspolitiken och tillämpningen av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk när det gäller samer och det samiska språket**
- **integrera ett jämställdhetsperspektiv i myndighetens verksamhet. Myndigheten ska i beslut som rör individen utgå från kvinnors respektive mäns villkor och behov samt aktivt analysera konsekvenserna för kvinnor respektive män av de beslut som fattas.**

1 https://www.sametinget.se/124947.

Verksamhet

Sametinget är en relativt liten myndighet som bedriver en mycket omfattande verksamhet. De samiska frågorna berör samhällsplanering, rennäring, rovdjur, samiska näringar, landsbygdsutveckling, ekosystemtjänster, miljö och klimat, traditionell kunskap, samisk kultur, kulturbidrag, kulturarv, repatriering, minoritetsfrågor, mänskliga rättigheter, information om samer och samiska förhållanden, språklig rådgivning, normering och revitalisering. Detta innebär täta kontakter med ett flertal länsstyrelser och ett flertal myndigheter som Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Skogsstyrelsen, Institutet för Språk och Folkminnen och Riksantikvarieämbetet. Vår kunskap efterfrågas även när det gäller vård och hälsa samt utbildningsfrågor, trots att vi inte har något formellt uppdrag på dessa områden. Vi har utökat vår närvaro på den internationella arenan när det gäller gränslöst samiskt samarbete, urfolksrättigheter, språkliga och kulturella rättigheter, klimat och miljöfrågor. Som statlig myndighet är det vår skyldighet att förhålla oss till den nya datalagstiftningen GDPR, EU-direktivet Inspire för att underlätta tillgången till offentliga geodata, digitaliseringen av offentlig förvaltning och webbtillgänglighetsdirektivet.

Verksamhetens övergripande mål:

Ökat politiskt och förvaltningsmässigt självbestämmande genom:

- ökat inflytande i ekonomiska, sociala och kulturella beslutsprocesser som påverkar det samiska samhället
- ökat inflytande i beslutsprocesser som påverkar samernas traditionella land- och vattenområden samt naturresurser
- ökat deltagande och höjd kompetens i internationella processer rörande urfolk.

Livskraftigt samiskt samhälle genom:

- förstärkande av det samiska kulturarvet
- starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv
- ökat fokus på områden som socialpolitik, utbildning, forskning samt idrott.

Starkare samiskt näringsliv genom:

- ekonomiskt, kulturellt, socialt och ekologiskt hållbar rennäring
- breddad samisk näringsbas
- ökad lönsamhet bland samiska företagare
- utökat förvaltningsansvar för de samiska näringarna.

Ökad användning och ökat synliggörande av de samiska språken genom:

- insatser som höjer statusen för de samiska språken
- kursverksamhet och mötesplatser där de samiska språken är normen
- aktiviteter som stärker barn och ungas intresse för samiska
- utveckling av digitala språkverktyg.

Organisation

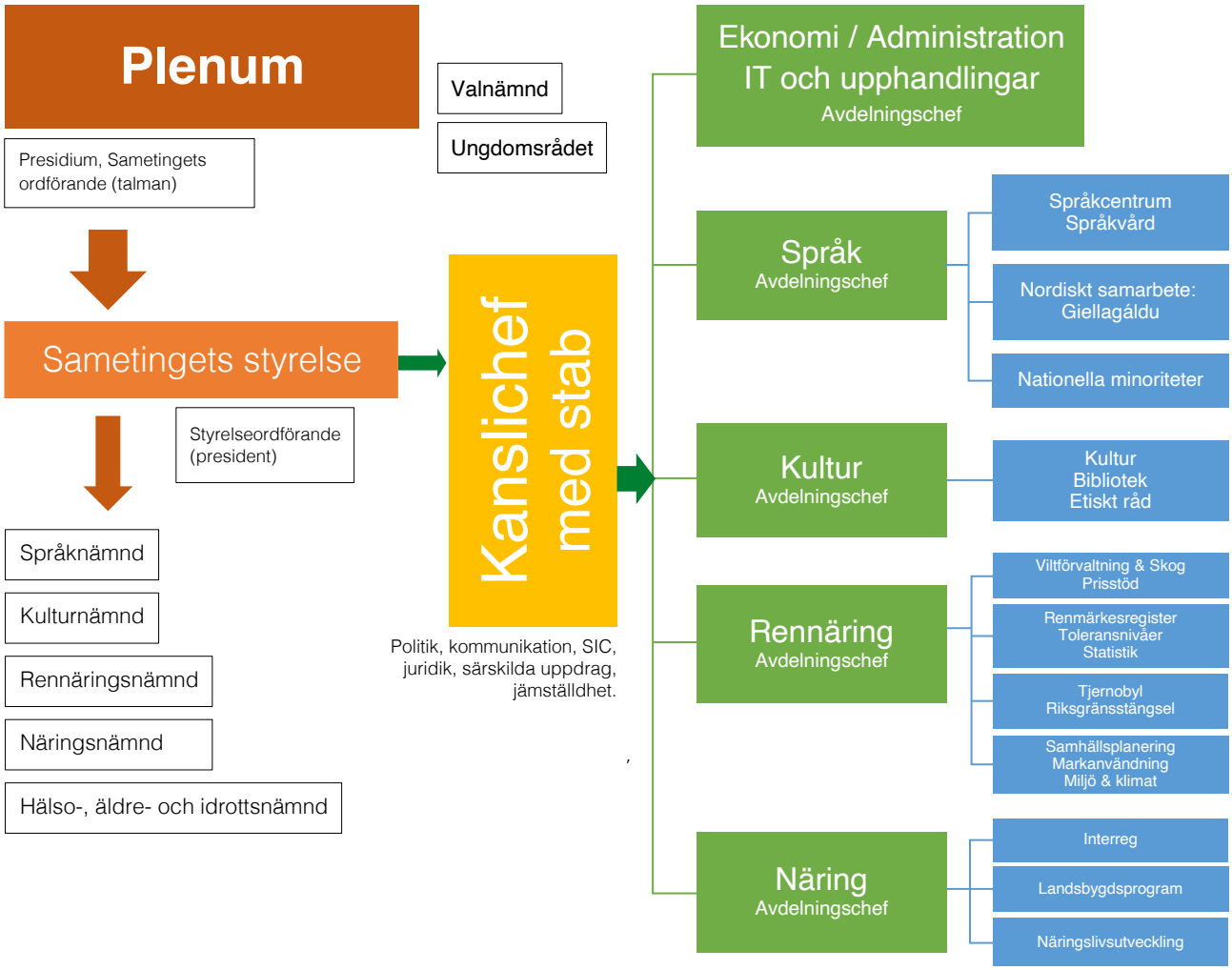
Sametingets högsta beslutande organ är plenum som består av 31 folkvalda ledamöter. Plenum utser i sin tur styrelse, presidium, nämnder och ungdomsråd. Under 2019 har plenum hållits i Örnsköldsvik, Tärnaby och Haparanda. Styrelsen ansvarar för Sametingets verksamhet.

Styrelsens ordförande är arvoderad på heltid och övriga styrelseledamöter på deltid.

Styrelsen utser en kanslichef som ska sköta den löpande verksamheten enligt de direktiv och riktlinjer som styrelsen beslutar. Ersättningar till styrelsens ordförande, styrelsens ordinarie ledamöter och ersättare samt Sametingets ordförande redovisas i noter till årsredovisningen.

Sametingets kansli har att förhålla sig till två politiska nivåer, dels Sveriges regering och riksdag via Kulturdepartementet, dels det egna politiska organet.

Sametingets organisation

> Om årsredovisningen

Sametingets årsredovisning ska ge en rättvisande bild av årets resultat. Redovisningen ska vara tillförlitlig, relevant, begriplig, jämförbar och transparent. Modellen för utvärdering av verksamhetsresultatet är måluppfyllelseanalys, och därför innehåller årsredovisningen bedömningar av hur väl myndigheten har uppfyllt sina mål.

Indelning

Enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska Sametingets resultatredovisning utformas så att den utgör ett underlag för regeringens bedömning av myndighetens resultat och genomförande av verksamheten. Den ska utgå från de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion samt de mål och krav som regeringen har angett i regleringsbrev eller i annat beslut. Redovisningen ska innehålla analyser och bedömningar av verksamhetens resultat och dess utveckling. Resultatredovisningen ska lämnas enligt en indelning som myndigheten bestämmer. För år 2019 har Sametinget denna indelning:

- Kultur
- Språk
- Rennäring och viltvård
- Samiska näringar
- Information

Sametinget har en styrmodell för verksamhetsstyrning, uppföljning och intern kontroll. I denna modell ingår årsredovisningen som en relevant del.

Individbaserad statistik som ingår i resultatredovisningen är, i de fall det varit möjligt, uppdelad efter kön.

Prestationer

Sametinget har redovisat prestationer i form av volymer och tillhörande kostnader för ärendeslag som myndigheten bedömt omfatta ett stort antal ärenden. Under året har kostnadsberäkningen för respektive ärendeslag förbättrats genom att anställda i allt högre grad börjat tidsredovisa på aktivitetsnivå i ett digitalt tidsredovisningssystem.

Kostnadsberäkningen för utförda prestationer beräknas enligt följande:

+ Direkta kostnader hänfört till respektive prestation (exempelvis inköp av varor och tjänster)
+ Inrapporterad arbetstid, multiplicerad med timlönen inklusive sociala avgifter
+ Påslag för OH-kostnader

= Kostnad för prestation

Vid beräkning av påslaget för OH-kostnader har Sametinget beräknat förhållandet mellan gemensamma kostnader och lönekostnader. OH-påslaget för 2019 uppgår till 66,9 % (föregående år 63,8 %).

Bedömning

Sametinget rapporterar resultatet, dels i förhållande till mål som är härledda från våra uppgifter enligt sametingslagen, dels i relation till de mål och återrapporteringskrav som regeringen definierat i regleringsbrevet och dels till verksamhetsplanens mål och vår egen utvärdering och uppföljning. I de flesta fall tangerar regeringens mål de mål som härletts från Sametingets uppgifter. Återrapporteringskraven är avdelningsspecifika och redovisas på avdelningsnivå. Den generella återrapporteringen kommenteras i kapitlet för den sammanfattande resultatredovisningen.

Resultaten av indikatorerna utgör underlag för bedömningen av måluppfyllelsen. För bedömning av måluppfyllelsen använder vi följande skala:

1. Målet är inte uppfyllt
2. Målet är delvis uppfyllt
3. Målet är i huvudsak uppfyllt
4. Målet är uppfyllt

En kombination av fackmässiga bedömningar av tillstånd och insatser samt indikatorernas utveckling över tiden, avgör resultatet. Ett mål kan kopplas till en eller flera indikatorer. Minst två tredjedelar av indikatorerna ska uppnå en specifik resultatnivå för att den aggregerade måluppfyllelsen ska erhålla motsvarande bedömning. Alla indikatorer till ett specifikt mål har samma vikt. Sametinget strävar efter att välja indikatorer som är relevanta och stabila över tiden. Varje år prövas aktualitet och relevans för föregående års indikatorer.

Tillförlitlighet

Sametinget anser att tillförlitligheten i bedömningen av måluppfyllelsen är god, då en bedömningsprocess som är strukturerad, noggrann och logisk har använts. Processen för ”fackmässiga bedömningar” kan beskrivas enligt följande:

1. **Interna dialoger** utförs på olika nivåer i organisationen. Den enskilde skribenten bedömer först tillsammans med sin avdelningschef avdelningens måluppfyllelse genom att analysera resultatet för avdelningens indikatorer.
2. När en sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen har utförts på avdelningsnivå, ska bedömningen godkännas av **Sametingets ledningsgrupp**.
3. Den tredje och slutliga instansen för godkännande är **Sametingets styrelse**. Denna nivå är av mer formell karaktär och godkännandet sker genom att årsredovisningen skrivs under.

De möjliga hot- och felkällor som identifierats är att målen har karaktären av utfalls-/effektmål samt kvalitetsmål. I dessa fall kan problem uppstå vid bedömningen av måluppfyllelse.

Vid bedömningen av utfalls-/effektmål (på basis av utfalls/effektindikatorer) är det stor fördel om det finns tillgång till relevant och tillförlitlig statistik.

Då det externa tillgängliga statistikutbudet avseende samiska frågor är magert, måste Sametinget producera statistik av god kvalitet. Med status som statistikansvarig myndighet (SAM) skulle Sametinget få åtkomst till extern statistik. Status som SAM krävs bland annat för att få tillgång till statistikunderlag från Skatteverket.

> Sammanfattning av måluppfyllelse

Sametinget rapporterar resultat dels mot de krav som ställs på myndigheten utifrån sametingslagen, dels i relation till de mål och återrapporteringskrav som regeringen definierat i sitt regleringsbrev. Sametinget rapporterar även resultat för mål i verksamhetsplanen och utifrån vår egen utvärdering och uppföljning av verksamheten.

Område & Mål	Måluppfyllelse
KULTUR En levande samisk kultur med ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv. En levande och modern samisk biblioteksverksamhet.	• Anslagen för projekt- och verksamhetsbidrag har en positiv effekt på det samiska kulturlivet men räcker inte till alla behov. • Samernas bibliotek arbetar för att öka intresset för bibliotekets verksamhet. Målen uppfylls delvis.
SPRÅK Främja det samiska språkets användning. Driva samiska språkcentrum.	• Det språkvårdande arbetet fortsätter i väntan på varaktig finansiering. • Fortsatt brist på modersmålslärare, översättare och tolkar. • Det finns behov av språkcentrum även på nord- och lule/pitesamiskt område. Målen uppfylls delvis.
RENNÄRING En ekonomiskt, kulturellt, socialt och ekologiskt hållbar rennäring. En samhällsplanering där samiska behov beaktas. De skador som rovdjuren orsakar rennäringen ska vara acceptabla.	• Statistik över rennäringens tillstånd är oroväckande och det råder brist på regelverk som skyddar renen. • Renskötseln bidrar till svenskt miljö- och klimatarbete. • Efterfrågan på samisk kunskap ökar hos andra markanvändare. • Rovdjursantal, ersättningar och skadeberäkningar visar att förlustnivåerna inte ändrats och att toleransnivån inte följer riksdagsbeslutet från 2013. Målen uppfylls delvis.
SAMISKA NÄRINGAR Ett starkt och utvecklat samiskt näringsliv med en starkare ställning i samhället.	• Stöd till samiskt företagande baseras främst på investeringsstöd från Landsbygdsprogrammet. Avsaknad av nationella medel begränsar. • Fortsatt stort behov av resurser för att etablera en statistikfunktion och utveckla arbetet med samisk statistik i samarbete med andra myndigheter. Målet uppfylls delvis.
INFORMATION Information om Sametinget och Sametingets verksamhet, både som myndighet och folkvalt organ, samerna som urfolk, samiska förhållanden och kultur finns tillgänglig och sprids i samhället.	• Kunskapsnivån om samer, samisk historia och kultur är i allmänhet låg i det svenska samhället. • Informationsinsatser ger långsamt effekt och intresset för samer ökar i samhället. • Större insatser och resurser behövs för att motverka strukturell rasism och okunskap i samhället. Målet uppfylls delvis.

Internationellt arbete

Under början av 2018 utökades stabsenheten med en juristtjänst med fokus på internationella frågor. Under 2019 har tjänstens funktion, form och arbetsuppgifter utvecklats vidare, vilket inneburit en markant ökning av Sametingets omvärldsbevakning och internationella arbete jämfört med tidigare verksamhetsår. Det har möjliggjort uppbyggnad av arbetsformer och strukturer för långsiktig omvärldsbevakning och aktivt internationellt arbete och samarbete – inte minst genom utarbetande av en internationell strategi som ska antas av plenum under år 2020.

De tematiska områden som huvudsakligen bevakats är mänskliga rättigheter (med fokus på urfolksrättigheter), klimat, natur och miljö samt språk. Sametinget har deltagit i flera möten relaterade till FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD),[2] FN:s ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC)[3] samt möten relaterade till urfolksrättigheter såsom FN:s permanenta forum för urfolksfrågor (22 april–2 maj 2019) samt FN:s Expertmekanism för urfolks rättigheter (15–19 juli 2019). Värt att nämna är även att Sametinget för första gången skickat in en alternativrapport och medverkat i förberedande möten[4] inför Sveriges regelbundna granskning *Universal Periodic Review* i FN:s råd för mänskliga rättigheter som äger rum i januari 2020. Sametinget har även haft en aktiv roll i OECD:s internationella projekt *Linking Indigenous Communities with Regional Development.*

Sametinget har intensifierat kontakterna med ansvariga departement och har vid flera internationella förhandlingsmöten deltagit i svenska delegationen i en rådgivande roll. I egenskap av expertmyndighet för samiska frågor har Sametinget kunnat bistå EU med expertis gällande urfolksfrågor under pågående förhandlingar.

Sametingets samarbete med övriga sameting genom Samiskt Parlamentariskt Råd (SPR) samt med Samerådet, urfolk och urfolksinstitutioner i Arktis och resten av världen har också stärkts. Inte minst genom deltagande i *International Indigenous Forum on Biodiversity och International Indigenous Peoples Forum on Climate Change.*

Gemensamma samiska och arktiska positioner och strävanden inför viktiga internationella möten har formulerats och samordnats. Sametinget har även kunnat ge råd och vägledning till samiska ungdomsorganisationer inför och under internationella möten.

Sametinget har intensifierat sitt engagemang i SPR:s gemensamma arbete om stärkt samiskt inflytande inom EU, Nordiska ministerrådet och Barentssamarbetet. Detsamma gäller arbetet med Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen på nationell och internationell nivå.

2 Workshops i Bonn 18–21 mars samt 22–23 oktober, Indigenous Peoples Dialogue on the Post-2020 Global Bidoversity Framework 17–19 november, Montreal, Eleventh meeting of the Ad-Hoc Working Group on Article 8(j) and Related Provisions 20–22 november, Montreal Twenty-third meeting of the Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice 25–29 november, Montreal.

3 Indigenous Preparatory Meeting to the Climate Action Summit 2–3 september, Mexico City, och Climate Action Summit 20–23 september, New York.

4 UPR-info pre-session 11–12 december, Genève.

Agenda 2030

Sametingets arbete med traditionell kunskap är kopplat till FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030. Av de totalt 17 globala målen, har Sametinget under året valt ut fyra huvudmål. Till varje mål hör ett flertal delmål och Sametinget har val ut 49 delmål som myndigheten arbetar med, berörs av och har möjlighet att bidra till måluppfyllelsen.

Ramen för Agenda 2030 för hållbar utveckling hänvisar uttryckligen till principer om mänskliga rättigheter, deltagande, universalitet, ekologisk hållbarhet och jämställdhet. På nationell nivå ska man regelbundet och inkluderande utvärdera bidrag och framsteg hos ursprungsfolk (punkt 79).

Sametinget ser möjligheter att genom Agenda 2030-processen öka dialogen med andra myndigheter och sprida kunskap om samiska hållbara lösningar. Sametingets kunskaper och kompetens om bland annat traditionell kunskap, det samiska kulturarvet och språket, mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och samhällsplanering har i hög grad kopplingar till global utveckling och kan starkt bidra till Sveriges genomförande av Agenda 2030. Kunskapen är oumbärlig i arbetet med renbruksplaner och markanvändningsredovisning. I kulturbidragsgivningen uppmuntras projekt som uppehåller, utvecklar och överför traditionell kunskap till nya generationer.

Inom Landsbygdsprogrammet är överföring av traditionell kunskap inom vissa åtgärder ett urvalskriterium i ansökningsförfarandet, till exempel genom krav på en äldre mentor. I övrigt arbetar Sametinget med stöd till projekt där fokus ligger på traditionell kunskap i form av samisk mathushållning.

Sametinget har under 2019 påbörjat arbetet med att ta fram en handlingsplan för att uppnå målen i Agenda 2030. Varje avdelning arbetar specifikt med de mål som är mest aktuella inom respektive verksamhet. Vi bedömer att rennäringsavdelningens arbete som bedrivs i paritet med miljömålen och CBD, i hög grad även bidrar till hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Sametingets bidrag är störst för Mål 13 och 15, som rör klimat och biologisk mångfald. Därutöver arbetar näringsavdelningen med Mål 2, som syftar till att uppnå en tryggad livsmedelsförsörjning och ett hållbart jordbruk, och med Mål 8, som syftar till att skapa långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt och sysselsättning. En strategi för Sametingets arbete i förhållande till Agenda 2030 kommer att presenteras under 2020.

Under året har Sametinget påbörjat ett arbete med att utveckla sitt miljöledningssystem.

SAMETINGET OCH DE GLOBALA MÅLEN

De globala målen för hållbar utveckling är 17 till antalet och beslutades av FN:s generalförsamling år 2015. Sametinget har identifierat fyra mål där vi kan göra störst skillnad:

Mål 2 – Ingen hunger

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk.

Mål 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Mål 13 – Bekämpa klimatförändringarna

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser.

Mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald

Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

> Ekonomisk utveckling

Sametingets totala intäkter och kostnader (tkr)

INTÄKTER	2017	2018	2019
INFORMATION			
Intäkter av anslag	4 489	5 793	4 800
Övriga intäkter	0	0	0
Erhållna medel för finansiering av bidrag	0	0	0
Delsumma	**4 489**	**5 793**	**4 800**
SPRÅK			
Intäkter av anslag	10 649	13 825	14 799
Övriga intäkter	1 096	1 705	803
Erhållna medel för finansiering av bidrag	17 143	21 983	27 698
Delsumma	**28 888**	**37 513**	**43 300**
KULTUR			
Intäkter av anslag	7 171	6 122	6 251
Övriga intäkter	540	642	0
Erhållna medel för finansiering av bidrag	19 647	22 971	23 384
Delsumma	**27 358**	**29 735**	**29 635**
RENNÄRING OCH VILTVÅRD			
Intäkter av anslag	27 759	27 834	37 090
Övriga intäkter	7 697	7 726	8 779
Erhållna medel för finansiering av bidrag	92 168	99 960	93 191
Delsumma	**127 624**	**135 520**	**139 060**
FOLKVALT ORGAN			
Intäkter av anslag	17 179	20 654	21 523
Övriga intäkter	1 963	39	48
Erhållna medel för finansiering av bidrag	1 737	753	794
Delsumma	**20 879**	**21 446**	**22 365**
SAMMANLAGT	**209 238**	**230 007**	**239 160**
Intäkter från anslag	67 247	74 228	84 463
Övriga intäkter	11 296	10 112	9 630
Summa verksamhetsintäkter	78 543	84 340	94 093
Erhållna medel för finansiering av bidrag	130 695	145 667	145 067

KOSTNADER	2017	2018	2019
INFORMATION			
Kostnader	4 489	5 793	4 800
Lämnade bidrag	0	0	0
Delsumma	**4 489**	**5 793**	**4 800**
SPRÅK			
Kostnader	11 745	15 530	15 602
Lämnade bidrag	17 143	21 983	27 682
Delsumma	**28 888**	**37 513**	**43 284**
KULTUR			
Kostnader	7 711	6 764	6 251
Lämnade bidrag	19 647	22 971	23 352
Delsumma	**27 358**	**29 735**	**29 603**
RENNÄRING OCH VILTVÅRD			
Kostnader	35 982	35 978	46 431
Lämnade bidrag	88 168	99 960	93 059
Delsumma	**124 150**	**135 938**	**139 490**
FOLKVALT ORGAN			
Kostnader	19 142	20 693	21 571
Lämnade bidrag	1737	753	777
Delsumma	**20 879**	**21 446**	**22 348**
SAMMANLAGT	**205 764**	**230 425**	**239 525**
Verksamhetskostnader	79 069	84 758	94 655
Lämnade bidrag	126 695	145 667	144 870

Kommentar

Beräkningsmodell

Sametingets gemensamma verksamhetskostnader, exklusive kostnader för det folkvalda organet, har fördelats ut på de ”prestationsgenererande” verksamheterna. Fördelningen bestäms av relationen mellan den enskilda verksamhetens direkta kostnader och de totala direkta kostnaderna. Den del av årets kapitalförändring, –366 tkr, som påverkar verksamhetsutfallet, justerar därefter verksamhetsintäkterna för den verksamhet som kapitalförändringen avser. För åren 2017–2019 avser denna del av kapitalförändringen verksamheten Samiska näringar.

I modellen hanteras relativt stora gemensamma kostnader (OH-kostnader). Detta beror i hög grad på att Sametinget har ett fåtalet anställda med kontor på fyra orter, något som medför ökade OH-kostnader för bland annat lokaler. OH-kostnaderna fördelas ut på de direkta kostnaderna. De gemensamma kostnaderna utgör 35 procent av de direkta kostnaderna, vilket försvårar jämförbarheten över tid. Exempelvis kan förändringar för en enskild verksamhet mellan åren ge intryck av att de är större än vad de egentligen är. Sametinget är en liten myndighet med stora gemensamma funktioner i form av stab och administration. Dessa verksamheter har bedömts vara icke-prestationsgenererande, med avseende på de prestationer som utgår från myndighetens uppgifter och regleringsbrev.

Verksamhetsintäkter

Årets verksamhetsintäkter uppgår till 94 091 tkr, vilket utgör en ökning med 9 751 tkr (11,6 procent) jämfört med år 2018. Sametingets verksamhet finansieras i huvudsak via anslag. 89,8 procent av verksamhetens intäkter härrör från anslag. Bidragsintäkter utgör 10,2 procent. Andelen bidragsintäkter har minskat med 1,7 procentenheter i jämförelse med år 2018. Detta beror främst på ökad anslagstilldelningen för år 2019. Andelen anslagsintäkter uppvisar en motsvarande ökning.

Anslagsintäkterna, 84 461 tkr, har ökat med 10 235 tkr (13,8 procent) i jämförelse med 2018. Detta beror främst på ökade anslagsavräknade kostnader avseende Sametingets förvaltningsanslag, 3:1 ap.1 (+2 472 tkr), något som möjliggjordes av den ökade anslagstilldelningen år 2018 på 8 658 tkr, i enlighet med myndighetens regleringsbrev. Det ingående överföringsbeloppet för år 2019 uppgick, avseende detta anslag, till 1 542 tkr. Det är emellertid sakanslaget Främjande av rennäringen, 1:22 ap2 som uppvisar den mest betydande ökningen, 9 114 tkr. Här är det kostnader avseende verksamheterna för Riksgränsstängsel (+2 993 tkr) samt Renbruksplaner (+3 799 tkr) som står för huvuddelen av denna ökning. Verksamheten för Renbruksplaner har tidigare varit bidragsfinansierad.

Bidragsintäkterna, 9 406 tkr, har minskat med 604 tkr (–6,0 procent). Detta beror på att ett fåtal enskilda uppdrag har avslutats under 2019, något som påverkat storleken av de bidragsgenererande kostnaderna, exempelvis uppdraget avseende Renbruksplaner, (Ku2017/02544/LS, Ku2017/02582/LS).

Ökningen av avgiftsintäkterna och andra ersättningar uppgick till 129 tkr (138,7 procent), vilket kan förklaras av en redovisad reavinst avseende ett försålt fordon på 121 tkr.

Verksamhetskostnader

Sametingets verksamhetskostnader för år 2019 uppgår till 94 645 tkr, vilket innebär en ökning med 9 887 tkr (11,7 procent) i jämförelse med föregående år. Den huvudsakliga ökningen beror på ökade anslagsavräknade kostnader för sakanslaget Främjande av rennäringen, 1:22 ap. 2 (Se förklaring i texten ovan).

Transfereringar

Årets lämnade bidrag uppgick till 144 870 tkr, vilket utgör en marginell minskning med 797 tkr (–0,5 procent).

Enligt Europeiska kommissionens beslut av den 7.12.2016 om tillstånd till utbetalning av nationellt stöd för produktion och saluföring av renar och renprodukter i Sverige, får högst 90 000 tkr utbetalas för sådant ändamål. Detta villkor har Sametinget uppfyllt.

Årets kapitalförändring

Årets kapitalförändring uppgick till –366 tkr. År 2018 var den –418 tkr och år 2017 uppgick den till 3 474 tkr. Kapitalförändringen för 2019 utgörs av verksamhetsårets avskrivningar på anslagsfinansierade anläggningstillgångar (anslag 1:22 ap.2, Främjande av rennäringen), –562 tkr, justerat för återkrav, avseende tidigare utbetalda anslagsfinansierade bidrag (+196 tkr).

Anslagsredovisning

Sametinget har i sin anslagsredovisning totalt för samtliga anslag erhållit ett positivt utgående överföringsbelopp på 962 tkr. Det positiva utfallet härrör främst dels från myndighetens förvaltningsanslag, 3:1 ap1, Sametinget, +436 tkr, och dels från sakanslaget Främjande av Rennäring. 1:22 ap2, +357 tkr.

> Kultur

Sametinget är förvaltningsmyndighet för samisk kultur och ska bland annat verka för en levande samisk kultur och besluta om fördelning av statens bidrag.

Resultat och verksamhet

Kulturnämndens ordförande har ordet

I betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret (SOU 2002:77, s. 10) står: ”Det är numera alltså ostridigt att samerna har rätt till kulturell autonomi och att detta förutsätter en viss grad av självstyre.” I Sametingets kulturpolitiska handlingsprogram framgår vår syn på ansvaret för samisk kultur. Samisk kultur ses ur ett helhetsperspektiv som innefattar såväl samiskt konst- och kulturliv som samiska kulturarv och kulturmiljöer. Sametinget ska vara den myndighet som har hela förvaltningsansvaret. Sametinget är förvaltningsmyndighet för samisk kultur och samerna torde själva ha den bästa kunskapen om hur samisk kultur, kulturarv och kulturmiljöer ska förvaltas. En stor del av den statliga förvaltningen av de samiska kulturfrågorna är idag utspridd på ett stort antal andra statliga myndigheter och institutioner. Denna omständighet tyder på att det fortfarande finns en strukturellt diskriminerande syn på samernas förmåga att själva ta ansvar för de egna angelägenheterna.

— Ingrid Inga

Mål

- **En levande samisk kultur med ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv**
- **En levande och modern samisk biblioteksverksamhet**

Indikatorer

- **Antal ansökningar, beviljade ansökningar och bidragsfördelningen i kronor i relation till målet en levande samisk kultur med ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv**
- **Samernas biblioteks verksamhet i relation till målet en levande och modern samisk biblioteksverksamhet**

Politiskt styrdokument

Kulturpolitiskt handlingsprogram 2018–2021.

Sammanfattning av måluppfyllelse

Bidragen för projekt- och verksamhetsbidrag till sameföreningar, samegårdar och organisationer har en positiv effekt på det samiska kulturlivet även om många projektansökningar avslås på grund av medelsbrist. Det samiska samhället har större behov än vad anslaget räcker till. Målet en levande samisk kultur med ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv uppfylls delvis.

Samernas bibliotek är lokaliserat till en liten ort, har begränsade personalresurser och därmed begränsade öppettider, vilket bromsar möjligheten till utveckling. Under året har biblioteket erbjudit programpunkter som kan öka intresset för bibliotekets verksamhet på sikt. Målet om en levande och modern samisk biblioteksverksamhet uppfylls delvis.

Volym och kostnader för prestationer

Kulturavdelningen har under 2019 handlagt 208 ärenden. Kostnaden för handläggningen beräknas till 589,8 tkr.

Tabell 1. Volym och kostnad för prestationer 2017–2019

	2017	2018	2019
Antal ärenden	104	199	**208**
Kostnad per ärende (tkr)	7,0	5,8	**2,8**

Remissvar

Kulturavdelningen har inlämnat fem remissvar: *Förslag till föreskrifter om mediestöd,*[5] *Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter,*[6] rapporten *Demokratins skattkammare – Förslag till en nationell biblioteksstrategi,*[7] *Sveriges världsarvsstrategi 2020–2030 och förslag till världsarvsförordning*[8] samt *förslag till Kulturplan Region Västerbotten 2020–2030.*[9]

Konferenser

Under året har Sametinget medverkat på fem större konferenser:

- *Kultuvrran áijagiste/Kulturens källa* – kulturpolitiskt toppmöte i Umeå.
- Arctic Arts Summit i Rovaniemi.
- Arctic Ungulate Conference i Jokkmokk.
- Kulturkonferensen KulturSápmi i Kiruna.
- Region Norrbottens och Riksteaterns konferens *Rätten att berätta* i Kiruna.

Samråd

Sametinget har hållit samråd med följande parter:

- Statens kulturråd: Insatser för att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken.
- Statens kulturråd och de nordliga regionerna: De samiska frågorna i regionernas arbete med kulturplanerna inom kultursamverkansmodellen och vikten av att synliggöra den samiska kulturen vid fördelning av medel.
- Sametingen i Norge och Finland, Samerådet och Samiska konstnärsrådet: Möjligheter och utmaningar för samisk kultur.
- Region Norrbotten: Regionens strategiska plan och handlingsplan för samiska språk 2020–2022. Planer på ett nationellt samiskt kunskapscentrum.
- Patent- och registreringsverket: Kulturella och kreativa näringar, immateriella rättigheter och samiska kulturarv.
- Tjállegoahte – författarcentrum i Sápmi.
- Sameföreningen Duoddaras.
- Konstnärsnämnden.
- Svenska Samernas Riksförbund (SSR).
- Nämnden för hemslöjdsfrågor.
- Statens historiska museer.

5 Förslag till föreskrifter om mediestöd, Myndigheten för press radio och tv (dnr 1.2.1-2019-22).
6 Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter. Ku2018/02102/DISK (dnr 1.2.1-2019-345), Ku2019/00550/KO
7 Rapporten Demokratins skattkammare – Förslag till en nationell biblioteksstrategi, (dnr 1.2.1-2019-832).
8 Sveriges världsarvsstrategi 2020-2030 och Världsarvsförordning förslag 2019-06-30 (dnr 5.2.1-2019-760).
9 Region Västerbottens kulturplan 2020-2030 (dnr 4.2.2-2019-516).

Verksamhet under året

Uppdrag om samiska kulturarv

Den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk, artikel 12.1g, innehåller en bestämmelse rörande arkivering. I frågan om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar ska staterna uppmuntra och/eller underlätta upprättandet av organ med uppgift att insamla, förvara, presentera eller offentliggöra verk framställda på landsdels- eller minoritetsspråk.[10] I Sverige finns idag ingen statlig myndighet som har detta ansvar när det gäller arkivmaterial på de samiska språken. Därför fick Sametinget och Institutet för språk och folkminnen ett gemensamt uppdrag att se över behovet av att samla in, bevara och vetenskapligt bearbeta arkivmaterial med koppling till urfolket samerna och de samiska språken. Uppdraget genomfördes i samråd med samiska organisationer och institutioner. I uppdraget ingick även att se om det behövs ytterligare förtydligande av det statliga ansvaret för samiskt kulturarv. Utredningen *Ansvar för samiskt kulturarv* redovisades den 28 juni 2019.[11]

Sametinget anser det nödvändigt att utse en ansvarig myndighet för samiskt kulturarv. Insamlande av samiskt kulturarv och traditionell kunskap bör ske utifrån samisk kulturell kompetens och det samiska civilsamhället behöver få tillgång till samiskt arkivmaterial för att levandegöra och föra kunskaper vidare. Det immateriella kulturarvet har stor betydelse för den samiska identiteten. En samisk arkivorganisation med ett övergripande ansvar för samiskt arkivmaterial är önskvärd för att fylla det samiska civilsamhällets behov. Både Finland och Norge har samiska arkiv med motsvarande funktioner. Vetenskaplig bearbetning av arkivmaterial med koppling till samerna och de samiska språken bör ske utifrån etiska riktlinjer framtagna av samerna själva genom Sametinget och i samverkan med berörda parter. Sametinget föreslår i utredningen att regeringen ger Sametinget ett nytt uppdrag att utreda hur det statliga ansvaret för samiska kulturarv i Sametingets regi kan organiseras och finansieras.[12]

Repatriering av samiska kvarlevor

Sametinget beslutade 2007 att ”kräva en fullständig identifiering av allt samiskt skelettmaterial i samtliga samlingar, en kartläggning av hur museer och institutioner har tillskansat sig materialet, huruvida det har skett genom öppning av gravar eller på annat sätt samt en repatriering av de samiska mänskliga kvarlevorna”.[13] En kunskapsöversikt gjord av Statens historiska museer visar att det finns mänskliga kvarlevor på minst 66 svenska museer och kvarlevor från samer på minst elva av museerna.[14]

10 Ansvar för samiskt kulturarv, 2019, Sametinget och Institutet för folkminnen (Dnr:1.3.8.-2019-1077). Ku2017/02544/LS, Ku2017/00478/KL.
11 Dnr 1.3.8-2019-1077.
12 Ku2017/02544/LS, Ku2017/00478/KL, s 14ff.
13 Plenumsbeslut 2007-02-20, § 14.
14 Mänskliga kvarlevor vid offentliga museer – en kunskapsöversikt. FoU Rapport 15, 2016, s. 55, 58, Statens historiska museer.

Sametinget har mellan 2017–2019 haft ett etiskt råd med uppgift att vara rådgivande organ för etiska frågor vad gäller hantering och förvaring av samiska kvarlevor.

Sametinget har deltagit på Riksantikvarieämbetets samråd angående uppdragen att utarbeta vägledningar, dels för de statliga museernas arbete med hanteringen av mänskliga kvarlevor och dels för repatrieringar eller restitution av föremål i museernas samlingar där det kan finnas särskilda skäl för återlämnande.[15] Vid samråden har Sametinget framfört att samiska kulturarv bör behandlas respektfullt och att urfolksrättsliga konventioner ska beaktas vid återförande av både mänskliga kvarlevor och föremål. Sametinget ser ett behov av ett nationellt rådgivande organ för repatrieringsfrågor och att förvaltningsansvaret inom detta område bör förtydligas.[16]

Sametinget har deltagit på ett samråd med Svenska kyrkan angående repatriering och den fortsatta processen att läka och försona de historiska övergrepp som kyrkan har delaktighet i gentemot samerna. Under samrådet talades om ett samlat ansvar för de historiska övergreppen, behovet av särskild nationell finansiering för arbetet med återbördande av kvarlevor till den samiska befolkningen samt behovet av riktlinjer för repatrieringsfrågan. Sametinget framförde myndighetens vilja att delta i processen och att få ansvar för det samiska kulturarvet.

Genom ett regeringsbeslut 2009 tilldelades Sametinget ägandeskapet till ett kranium utan skalltak för gravsättning.[17] Eftersom Sametinget har saknat resurser för genomförandet har arbetet fördröjts, men Sametinget har under året initierat ett samarbete i frågan tillsammans med Statens historiska museer och Södra Lapplands pastorat inom Svenska kyrkan. Statens historiska museer innehar kvarlevan i sina föremålssamlingar i väntan på en återbegravning.[18]

Sametinget har under året deltagit i styrgruppen för projektet Vuarkká tillsammans med föreningen Liksjuon sámiensiäbbrie, Skogsmuseet, Västerbottens länsmuseum, Länsstyrelsen i Västerbotten, Svenska kyrkan och Lycksele kommun. En återbegravning av 25 samiska kranier genomfördes i augusti i Lycksele under en stor ceremoni öppen för allmänheten. Återförandet var den fjärde och största samiska repatrieringen som skett i Sverige och är ett bra exempel på hur en större repatriering kan genomföras.

I november arrangerade Sametinget ett seminarium i Haparanda för att informera och utbilda Sametingets ledamöter om den historiska bakgrunden till varför kvarlevor av samer har blivit museiföremål och att repatriering är både tids- och resurskrävande. Slutsatserna från seminariet är att det behövs en anpassning av befintlig lagstiftning, det statliga förvaltningsansvaret behöver klargöras och en fast nationell finansiering är nödvändig. Att samerna ska kunna återbegrava sina förfäder är en fråga om demokrati och medmänsklighet.

Sametinget har anslutit sig till ett nordiskt nätverk för mänskliga kvarlevor. Värd för nätverket är Riksantikvarieämbetet och en träff hölls i Visby i slutet av året. Sametinget framförde vikten av samarbete och behovet av ett nationellt rådgivande organ.

Sametinget har även haft samråd med Statens historiska museer (SHM) kring repatriering av samiska kvarlevor och regeringsuppdraget att utöka den svenska historiebeskrivningen till att innefatta så många perspektiv som möjligt, vilket föranleder en förhoppning om att en mer nyanserad bild av den samiska kulturen ska återges. För hanteringen av samiska mänskliga kvarlevor är båda myndigheterna överens om att regeringen bör ta ett större ansvar på nationell nivå.

15 Kulturarvspolitik, Regeringens proposition 2016/17:116, s. 115, Regeringskansliet.
16 FN:s deklaration om urfolks rättigheter (UNDRIP) (2007) Förenta nationerna, artiklarna 11, 31.1-2.
17 Ku2009/1177/KT.
18 Yttrande begäran om repatriering etiska rådet (Dnr:4.2.6-2019-991), Mänskliga kvarlevor vid offentliga museer - en kunskapsöversikt. FoU Rapport 15, 2016, Statens Historiska museer.

Samernas bibliotek

Sametingets biblioteksverksamhet är en central del i arbetet med att revitalisera de samiska språken och stärka deras ställning i samhället. En levande och modern biblioteksverksamhet bidrar till en positiv utveckling för de samiska språken genom att synliggöra och tillgängliggöra den samiska litteraturen samt stödja de samiska språken inom utbildningsområdet.[19] Samernas bibliotek har en viktig roll i att synliggöra samernas berättelser, historia och nutida livsvillkor samt öka kunskapen om samiska frågor i det omgivande samhället. Det i sin tur leder till ett starkare och mer livskraftigt samiskt samhälle. Biblioteket ska ge service, informera och ge råd till låntagare, samarbeta strategiskt med andra aktörer och katalogisera samiskt material. Biblioteket har i dagsläget en anställd bibliotekskonsulent. Biblioteket är samlokaliserat med Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseums biblioteksverksamhet i Jokkmokk. De båda biblioteken har ett unikt bestånd av samisk litteratur inom ämnesområdet samisk kultur.

Sametinget har under året deltagit i Referensgruppen för nationell biblioteksstrategi. Strategin överlämnades till regeringen i början av mars och innehåller bland annat ett reformpaket för nationella minoriteter och urfolket samerna. Sametinget har framfört vikten av att urfolket samerna och de nationella minoriteterna uppmärksammas i strategins alla delar. Det skulle säkerställa att bibliotekslagen åtföljs, där det står att det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och de personer som har annat modersmål än svenska.[20]

Sametinget ingår i styrgruppen för Polarbibblo.se, som är en webbplats där barn uppmuntras att skriva och läsa på samiska, meänkieli och svenska. Webbplatsen drivs av Regionbibliotek Norrbotten och folkbiblioteken i Norrbotten som en del av deras läs- och skrivfrämjande uppdrag.[21] Sagor, berättelser, dikter, teckningar och boktips tas emot och barnen får ett personligt bemötande och respons på det de lämnar in före publiceringen på Polarbibblo.se[22]

Sametinget deltar i referensgruppen för Kungliga bibliotekets projekt att utveckla en e-boksapplikation på de nationella minoritetsspråken. Applikationen ska ge likvärdig tillgång till litteratur på minoritetsspråken, ge ökad tillgänglighet till litteratur på minoritetsspråken oberoende av geografisk plats och bli ett naturligt verktyg i bibliotekens arbete för att främja läsning och språklig utveckling.[23]

Samernas bibliotek har under året lånat ut tre depåer till andra bibliotek, sameskolor och kommunala skolor. Medieinköp har främst gjorts av läromedel för barn. På biblioteket har anordnats en lulesamisk sagostund i samarbete med Tjállegoahte – författarcentrum Sápmi, ett öppet samråd om samisk hälsa med Region Norrbotten samt boksläpp av litteratur.

Antal förvärv, utlån och besök är relativt konstant under treårsperioden. Förvärven har minskat något men antal gåvor har ökat. Fler böcker har lånats ut än tidigare och fler böcker är katalogiserade och därmed utlånbara. Även besök i webbkatalogen har ökat. Att ökningen inte har blivit större kan förklaras med att biblioteket har haft mindre personalresurser än tidigare på grund av vakant tjänst.

Tabell 2. Förvärv av böcker 2017–2019

	2017	2018	2019
Inköp	1 090	1 048	**1 023**
Gåvor	131	132	**143**
Totalt	1 221	1 180	**1 166**
Varav på samiska	1 116	1 003	**778**

Tabell 3. Utlån av böcker 2017–2019

	2017	2018	2019
Antal	960	1 240	**1 221**

Tabell 4. Utlånbara böcker 2017–2019

	2017	2018	2019
Antal	20 189	22 467	**24 489**

Tabell 5. Besök i webbkatalog 2017–2019

	2017	2018	2019
Antal unika besökare	3 671	2 954	**3 987**
Antal besök	401 702	64 760	**50 087**
Antal sidvisningar	889 845	138 320	**115 901**

19 Regleringsbrev Sametinget 2019 (Ku2018/02242/LS, Ku2018/02248/LS).
20 Yttrande nationell biblioteksstrategi (dnr 4.2.2-2018-1274).
21 Projektdirektiv Polarbibblo, centrum för barns berättelser 2019-2021 (Dnr 4.2.6-2019-500).
22 Förstudierapport Polarbibblo.se.
23 Projektbeskrivning Utveckling av läsapp på Sveriges nationella minoriteter, Kungliga biblioteket.

Tabell 6. Kostnader i tkr för biblioteksverksamheten 2017–2019

	2017	2018	2019
Personal	309	0	**0**
Lokaler	26,3	14,8	**44**
Resor	2,5	7,9	**66**
Inköp av böcker m.m.	156,8	339	**202**
Tjänster	268,3	241,6	**379**
Övrigt	30	16,2	**22**
Utbetalda bidrag	200	0	**0**
Summa	992,9	619,5	**713**

Bidrag till samisk kultur

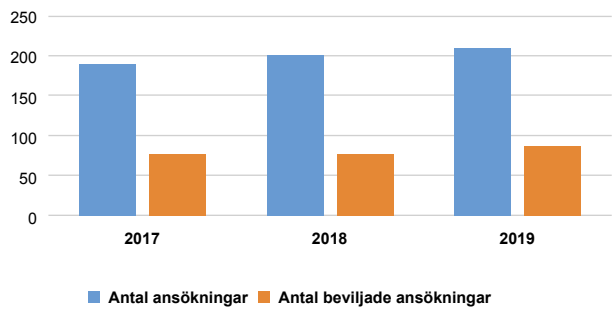
Sametinget ska bidra till utvecklingen av ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv, synliggöra den samiska kulturen i det offentliga rummet och skapa förutsättningar för en stabil infrastruktur för samiska kulturinstitutioner. Det särskilda stödet till samisk kultur ska möjliggöra för det samiska folket att själva kunna förmedla sin historia, sitt språk och sin identitet. För att uppnå målet om en levande samisk kultur är språket avgörande. Den traditionella kunskapen utgör basen för samisk identitet och samisk kultur. I budgetpropositionen för 2019 anges att samisk kultur under lång tid har varit utsatt för yttre påfrestningar som begränsat möjligheten att uttrycka och skapa en levande samisk kultur. Ett ökat stöd till samisk kultur har möjliggjort för det samiska folket att i högre grad själva kunna förmedla sin historia, sitt språk och sin identitet och synliggöra samisk traditionell kunskap (árbediehtu) och samiskt kulturarv. Regeringen bedömer att stöd till samiska kulturbärande verksamheter spelar en viktig roll för att synliggöra och förmedla samisk kultur samt skapa mötesplatser för den samiska befolkningen.[24]

Sametinget fördelar bidrag ur anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap. 5 Bidrag till samisk kultur samt bidrag till samisk kultur och samiska organisationer från Samefonden. Inkomna och beviljade ansökningar ur anslaget redovisas. De bidrag som beviljats medel från Samefonden redovisas inte här. Anslaget har 2019 uppgått till 17 878 tkr. År 2018 skedde en höjning av anslaget med 2 501 tkr, till nuvarande nivå. Återbetalda bidrag uppgick under året till 39,8 tkr. Dessa har omfördelats till andra projekt. Av anslaget har 509 tkr fördelats enligt Förordning (2007:1347) om statsbidrag vid vissa studier i samiska. Anslaget medger detta då de samiska språken är en del av den samiska kulturen. Antal ansökningar och beviljade bidrag har ökat mellan åren 2017–2019. Ansökt summa är relativt konstant under åren. 85 procent av anslaget har fördelats som verksamhetsbidrag och 18 procent har fördelats till kulturprojekt inom bild, musik, litteratur, film, duodji, dans, teater med mera. Därutöver fördelas cirka 18 procent i bidrag till kulturprojekt inom olika kulturyttringar såsom bild, musik, litteratur, film, slöjd, dans och teater.

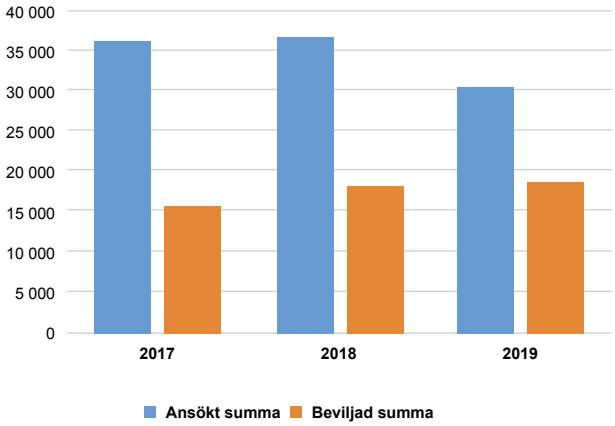
24 Budgetproposition 2019, 2018/20:1, Utgiftsområde 1 Rikets styrelse, s. 46.

Tabell 7. Ansökningar i antal och tkr 2017–2019

	2017	2018	2019
Antal ansökningar	186	199	**208**
Antal beviljade ansökningar	76	79	**87**
Ansökt summa	35 826	36 372	**30 220**
Beviljad summa	15 512	17 220	**17 440**

Figur 1. Inkomna och beviljade ansökningar 2017–2019.

Figur 2. Ansökt och beviljad summa 2017–2019.

Projektbidrag

Kulturnämnden har prioriterat skrivande och utgivning av samisk litteratur i syfte att öka spridningen av litteratur på de samiska språken. Bidrag har fördelats utifrån inkommande ansökningar och andelen beviljade projektbidrag har varit relativt

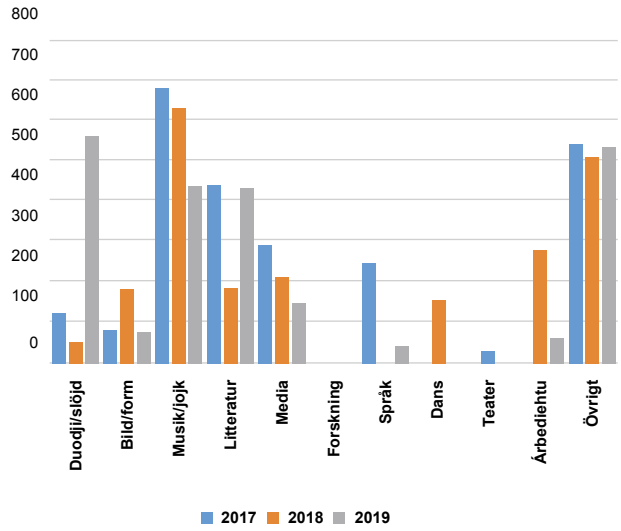
konstant under den senaste treårsperioden, cirka 2 000 tkr per år. Av 97 ansökningar har 37 stycken beviljats, vilket motsvarar 25 procent av sökta belopp.

Sametingets kulturnämnd har under 2019 prioriterat projekt inom árbediehtu genom att främja kursverksamhet i duodji (samiskt konsthantverk). Árbediehtu är ett prioriterat område i Sametingets kulturpolitiska handlingsprogram och kategorin Árbediehtu tillkom under 2018. En levande och stark traditionell kunskap inom kulturuttryck och kulturutövande bidrar till att stärka det samiska konst- och kulturlivet.

- Flest antal ansökningar under 2019 har kommit till kategorin Duodji, följt av Övriga, Musik och Litteratur. Kategorin Övriga innefattar till exempel festivaler, seminarier, utställningar och andra projekt som inte passar in i någon annan kategori.
- Under en treårsperiod har ansökningarna till kategorin Musik beviljats störst bidrag, följt av Övriga och Litteratur.
- Minst antal ansökningar under 2019, med lägsta belopp och lägsta beviljade bidrag, har kommit till kategorierna Teater, Språk och Forskning.

Verksamhetsbidrag

Sametinget fördelar verksamhetsbidrag till samiska kulturinstitutioner, organisationer, föreningar, samegårdar och kulturcentra. De bidrar till utvecklingen och stärkandet av samisk konst- och kulturliv på lokal, regional och nationell nivå genom närheten till den samiska allmänheten, sina olika sakkunskaper, engagemang i aktuella samiska samhällsfrågor samt aktiviteter och arrangemang som stärker den samiska identiteten och det samiska samhället. Det överordnade målet med verksamhetsbidragen är ett

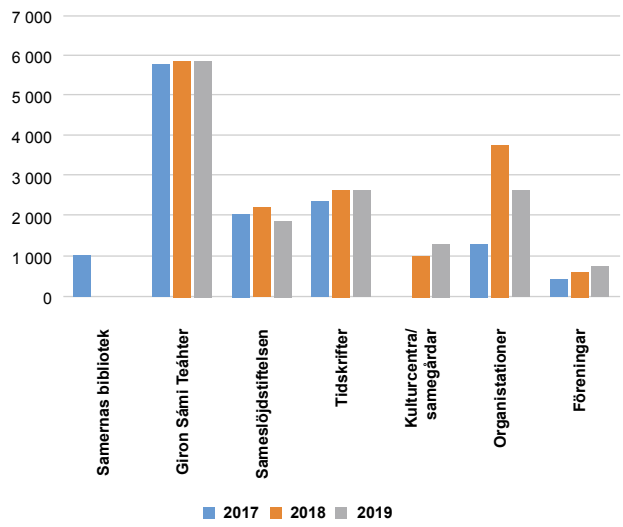
Figur 3. Beviljade projektbidrag, tkr, 2017–2019.

livskraftigt samiskt samhälle. Samerna behöver starka och stabila organisationer och kulturinstitutioner för en långsiktig och hållbar utveckling av det samiska samhället och en fungerande demokrati.

Antalet ansökningar och ansökta summor är relativt konstanta under treårsperioden. Från och med 2018 fördelas medel till Samernas bibliotek ur Sametingets förvaltningsanslag och finns därför inte med i denna redovisning. Eftersom anslaget höjdes 2018 beviljades mer bidrag till samiska organisationer, sameföreningar, Giron Sámi Teáhter, Sameslöjdstiftelsen och tidskrifterna. Av den totala summan verksamhetsbidrag som har sökts under 2019 beviljades cirka 52 procent.

Tabell 8. Ansökningar om verksamhetsbidrag per område i antal och tkr 2017–2019

	2017				2018				2019			
Bidragsmottagare	Antal ansökningar	Ansökt belopp, tkr	Antal beviljade bidrag	Beviljat bidrag, tkr	Antal ansökningar	Ansökt belopp, tkr	Antal beviljade bidrag	Beviljat bidrag, tkr	Antal ansökningar	Ansökt belopp, tkr	Antal beviljade bidrag	Beviljat bidrag, tkr
Samernas bibliotek	0	0	1	1 000								
Giron Sámi Teáhter	1	6 800	1	5 700	1	9 145	1	5 900	1	9 145	1	5 900
Sameslöjdstiftelsen Sámi Duodji	1	4 000	1	2 000	1	2 850	1	2 200	1	2 200	1	1 860
Tidsskrifter	2	2 750	2	2 400	2	2 750	2	2 600	2	2 750	2	2 600
Kulturcentra/ samegårdar	9	2 175	0	0	5	835	2	62	7	2 208	1	1 400
Organisationer	19	10 731	13	1 341	20	10 809	15	3 683	20	11 845	16	2 699
Föreningar	27	1 136	27	500	29	1 236	27	582	27	1 101	29	665
Totalt	59	27 592	45	12 941	58	27 624,9	48	15 028	58	29 249	50	15 124

Figur 4. Beviljade verksamhetsbidrag, tkr, 2017–2019.

Gaaltjie – sydsamiskt kulturcentrum

I det sydsamiska området är Gaaltije – sydsamiskt kulturcentrum en viktig resurs för samisk kultur, för revitaliseringen av det sydsamiska språket och för att skapa tillväxt på samiska villkor. Visionen är att bli ett nationellt center för sydsamisk kultur. Gaaltije vill därför bedriva en verksamhet som bidrar till kulturell och språklig utveckling av det sydsamiska samhället. De ska även främja näringsutveckling, tillkomst av nya företag och förbättrade näringsvillkor. För 2019 tilldelades Gaaltije 1 400 tkr i verksamhetsbidrag. Tidigare år har bidrag fördelats ur Samefonden.

Giron Sámi Teáhter

Den samiska teaterscenen rymmer allt från teater, dans och rörelse till jojk, traditionell berättarkonst och musik. Den samiska scenkonsten har ett ansvar som samiskspråkig arena där de samiska språken bevaras och utvecklas. En viktig uppgift för scenkonsten är att göra den samiskspråkiga scenen tillgänglig för de samer som inte behärskar sitt samiska språk. För utvecklingen av den samiska scenkonsten är samarbete med såväl andra samiska teatrar som med urfolksteatrar världen över nödvändigt.

Giron Sámi Teáhter (GST) ska vara en ledande institution inom den samiska scenkonsten vad gäller utveckling, förnyelse och konstnärlig kvalitet. Den ska vårda och främja det samiska språkets alla varieteter och det samiska kulturarvet. Teatern bedrivs idag som en ideell förening med tolv medlemmar, däribland Kiruna kommun, Storumans kommun, Region Norrbotten, Region Västerbotten samt ett antal samiska organisationer och föreningar. Teatern har ett välfungerande arrangörsnätverk och samarbete med andra teatrar och samiska kulturorganisationer. En språkstrategi har upprättats för att kunna nå målet om en helt samiskspråkig teater. GST finansieras av Sametinget genom verksamhetsbidrag ur anslaget samt Region Norrbotten, Region Västerbotten, Kiruna kommun och Storuman kommun. Teaterns budget för 2019 var totalt 8 000 tkr varav från Sametinget 5 900 tkr. Anslaget höjdes under fjolåret med 200 tkr till nuvarande nivå. Sametinget och GST har en gemensam arbetsgrupp som ska se över teaterns framtida organisation och finansiering med det långsiktiga målet att utveckla teatern till en samisk nationalscen i Sverige. Arbetsgruppen har tagit fram ett underlag för inrättandet av en samisk nationalscen som har överlämnats till Kulturdepartementet.[25] I underlaget beskrivs behovet av en nationalscen och vilka resurser som krävs för att uppnå målet.

Sámi Duodji

Sámi Duodji/Sameslöjdstiftelsen är en branschorganisation för samiska slöjdare med målsättningen att främja, stödja och utveckla samisk slöjd och samiskt konsthantverk samt att värna om det samiska hantverks- och kulturarvet. Stiftelsen är ett rådgivande och stödjande organ för de enskilda slöjdarna och konsthantverkarna genom exempelvis stipendier och åtgärder inom kompetensutveckling, nätverksbyggande och marknadsföring. Sámi Duodji driver utvecklingen av duodji som näring samt forskning inom området. Stiftelsen får verksamhetsbidrag från Sametinget och Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Samiska organisationer och föreningar

I Sverige finns idag ett trettiotal sameföreningar som får verksamhetsbidrag från Sametinget. Gemensamt för dem är att de samlar människor, skapar samhörighet bland samer på lokal nivå och stärker samisk kultur och identitet.

Sametinget beviljar bidrag till sex samegårdar och kulturcentra, som är lokala mötesplatser som främjar och stärker den samiska kulturen. Samegårdarna bidrar till att sprida kunskap om samisk kultur och samhällsfrågor genom sina aktiviteter och arrangemang.

De samiska riksorganisationerna arbetar bland annat för att stärka den samiska kulturen, rennäringen, de samiska rättigheterna, de samiska ungdomarna och

25 Samisk nationalscen, 2019, Giron Sámi Teáhter.

de samiska språken. De lyfter viktiga samiska kultur- och samhällsfrågor, skapar arenor för möten och samverkan mellan olika samiska grupper och stärker det samiska samhället. Ett tiotal nordiska samiska konstnärsorganisationer arbetar gränsöverskridande i Sápmi för att främja och stärka det professionella utövandet av kultur- och konstformer. Dessa organiserar kompositörer, jojkare, författare, skådespelare, scenarbetare, filmarbetare och konstnärer. Även konstnärsorganisationerna och riksorganisationerna får verksamhetsbidrag från Sametinget.

Samiska medier

Sametinget beviljar verksamhetsbidrag till ungdomstidskriften *Nuorat* som kommer ut med fyra nummer per år och till magasinet *Samefolket* som ger ut sju nummer per år. Sametingets roll när det gäller samiska medier är att utöva viss påtryckning för att medierna ska prioritera samisk språkanvändning. Ett krav för verksamhetsbidrag är att minst 25 procent av det redaktionella innehållet ska vara på samiska. Verksamhetsbidraget till tidskrifterna har legat på i princip oförändrad nivå under flera års tid.

Jämställdhet

Enligt Sametingets politiska jämställdhetsprogram ska samtliga bidragsmottagare ha en plan för sitt jämställdhetsarbete. Vad gäller bidrag till samisk kultur efterfrågas detta både vid ansökan och vid redovisning av bidrag. Generellt sett är det fler kvinnor än män som ansöker om kulturbidrag och som beviljas kulturbidrag. Antalet ansökningar var totalt fler under 2018 än under övriga år.

Både män och kvinnor har under 2019 framför allt sökt bidrag för projekt inom slöjd/duodji, musik/jojk, litteratur och dans.

Tabell 9. Beviljade ansökningar för projektbidrag, kvinnor respektive män

	2017	2018	2019
Kvinnor	107	177	**150**
Män	105	141	**91**

Bedömning av måluppfyllelse

Målen för en levande samisk kultur med ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv och en levande och modern samisk biblioteksverksamhet har bedömts utifrån antal ansökningar, beviljade ansökningar och bidragsfördelningen i kronor samt verksamheten för Samernas bibliotek.

Anslagshöjningen som skedde 2018 kan inte täcka alla de områden Sametinget vill främja inom samisk kultur. Höjningen har endast lett till en knappt märkbar höjning av verksamhetsbidragen. Av den totala ansökta summan verksamhetsbidrag beviljades cirka hälften i bidrag under 2019. Det samiska civilsamhället visar årligen långt större behov än vad Sametinget kan fylla. När fler ansökningar om verksamhetsbidrag inkommer fördelas bidraget till fler organisationer vilket påverkar övrig kulturutövning negativt. Alla nya initiativ till utveckling innebär att något annat inom samisk kultur får stå tillbaka. Sametinget har under lång tid påtalat vikten av en höjning av anslaget, för att uppnå det övergripande målet om ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv. Många viktiga samiska institutioner har under årens lopp tvingats att skära ned sina verksamheter.

Sametinget når inte målet att främja en levande samisk kultur med de medel som finns. En ökning skulle medföra att det samiska civilsamhället ges större möjligheter att bedriva verksamheter som bygger upp och utvecklar den samiska kulturen. Samiska organisationer, föreningar och andra kulturutövare arbetar inkluderande och främjar samiskt självbestämmande och medinflytande, vilket är särskilt viktigt för barns och ungas identitetsskapande. En ökning av anslaget skulle ge möjlighet till fler aktiviteter och bidra till en långsiktigt bärkraftig kultur samt stärka återtagandet av det samiska kulturarvet. Flertalet samiska kulturutövare, organisationer och föreningar bedriver sina verksamheter i glesbygd eller har sina främsta målgrupper i dessa områden.

Samernas bibliotek har en låg nyttjandegrad. Begränsade personalresurser och öppettider samt den fysiska lokaliseringen på en liten ort bidrar till detta. Biblioteket har ett unikt bestånd av samisk litteratur. Under 2019 har mestadels nyutgiven litteratur förvärvats, främst litteratur för barn och unga. Utgivningen av litteratur om samisk kultur och på samiska språk är låg. Insatser för att öka intresset för samernas bibliotek görs och Sametinget avser att stärka biblioteksverksamheten.

Bedömningen är att målen är delvis uppfyllda.

Repatrieringen i Lycksele

2013 hittade Historiska museet 25 kartonger i ett magasin i Tumba märkta ”Lycksele” och ”mänskliga kvarlevor”. Dessa kartonger skickades till Västerbottens museum som i sin tur kontaktade Líksjuon Sámiensiäbrrie (Lycksele sameförening) i syfte att efterfråga deras önskemål om återförande av de mänskliga kvarlevorna i enlighet med museets policy för repatriering.

Sameföreningen gjorde omedelbart en formell hemställan – ett krav på återförande. Detta följdes av en lång process för att ta reda på vad som var lagligt möjligt och var kvarlevorna skulle begravas. I det internationella museisamarbetet ICOM:s föreskrifter och i Urfolkskonventionen framgår att repatriering ska göras tillsammans med urfolk och lokalbefolkning. Projektet blev en form av pilotprojekt i samarbete mellan Liksjuon Sámiensiäbrrie, Svenska kyrkan, Västerbottens museum, Lycksele kommun, Länsstyrelsen i Västerbotten och civilsamhället. Riksantikvarieämbetet och Sametinget tillfrågades om vägledning för repatrieringen. Kulturrådet och Region Västerbotten bidrog också med finansiering.

De mänskliga kvarlevor som påträffades i magasinet härrörde från en arkeologisk utgrävning i Lycksele som pågick under somrarna 1950 och 1951. Västerbottens museum var ansvarigt för utgrävningarna och syftet var enbart att ta reda på läget för en begravningsplats som använts på 1600- och 1700-talet, för att undvika att byggnader placerades direkt på den. Men utgrävningen väckte intresse hos etnologen Ernst Manker från Nordiska museet i Stockholm, hos Bertil Lundman som arbetade på rasbiologiska institutet i Uppsala, och hos Historiska museets chefsosteolog Nils-Gustaf Gejvall. De var mycket intresserade av just samiska kvarlevor och utgrävningen blev något annat än vad som först avsågs. Bevarade brev och anteckningar avslöjar forskarnas rasistiska tankegångar. Kvarlevor skickades ner till Historiska museet för analys men skulle därefter omedelbart återbördas enligt ett avtal som finns bevarat. Trots återkommande krav från dåvarande landsantikvarien på Västerbottens museum återlämnades de dock inte.

De rasistiska idéerna och läran om olika kulturstadier började växa fram mot slutet av 1700-talet och nådde sin höjdpunkt under början av 1900-talet. Det fysiska utseendet var centralt i rastänkandets ideologi och det skallindex för människoraser (långskallig och kortskallig) som den svenske anatomen och antropologen Anders Retzius uppfann på 1840-talet spelade en avgörande roll för rasbiologins framväxt i Sverige. På 1870-talet blev rastänkandet en integrerad del av den vetenskapliga och politiska debatten; 1921 inrättades Statens institut för rasbiologi i Uppsala med målet att rasbiologiskt genomforska Sverige. Synen på rasbiologi försvagades efter andra världskriget och 1958 bytte institutet namn till Institutionen för medicinsk genetik och knöts till Uppsala universitet. Även om rasbiologi idag betraktas som en pseudovetenskaplig lära utan vetenskaplig grund har idéerna om lägre och högre stående kulturer, hybrider och ”genuina” samer, länge levt kvar och påverkat både riksdagsbeslut, myndighetspersoners attityder och den vetenskapliga och politiska diskursen, ja kanske till och med samers syn på sig själva.

Repatriering

Repatriering är en process för återbördande av individer, föremål eller kvarlevor till de platser eller områden där de har sitt ursprung. Begreppet repatriering kommer av medeltidslatin (repatrio) där re- betyder åter och patria betyder fädernesland.

I augusti 2019, skedde ett återbördande av kvarlevor till sin ursprungliga viloplats, på Gammplatsen i Lycksele.

Urfolk världen runt driver idag processer för att få tillbaka – repatriera – mänskliga kvarlevor och kulturarv som orättmätigt bortförts. Repatriering är ett viktigt verktyg för urfolk att stärka sina territoriella, kulturella och religiösa rättigheter och tvinga stater och institutioner att förstå vad de orsakat och därmed utjämna maktobalansen. Utan insikt skulle majoritetssamhället och de makthavande regeringarna och myndigheterna annars kunna fortsätta bedriva ett kolonialt styre. 2018 kom en ny museilag i Sverige (SFS 2017:563) där det står att museer ska delta i repatriering. I samband med den nya lagen fick Historiska museet huvudansvar över övriga museer. Riksantikvarieämbetet fick uppdraget att ta fram vägledningar för repatrieringar.

Efter 66 år av förvaring i Stockholm återvände de mänskliga kvarlevorna till Västerbottens museum. På Urfolkens dag, den 9 augusti 2019, skedde ett återbördande av kvarlevor från ett 25-tal individer till sin ursprungliga viloplats, på Gammplatsen i Lycksele. Det är den största repatriering som hittills ägt rum i Sverige.

Utvecklingsmålet var och är att åstadkomma försoning. Med detta menas i det här sammanhanget att försonas med det förflutna och komma till insikt om sin egen delaktighet. Insikt om sin delaktighet och om de skador de åstadkommit, är av avgörande betydelse för att institutioner skall kunna skapa en ny inre kompass så att statens organisationer kan börja jobba i en annan riktning än den koloniala. För urfolken ligger vinsten i att arbeta med försoning i att slippa bära minnena om övergrepp ensamma och att slippa kämpa ensamma med att synliggöra den mörka historien. När kolonialismen och övergreppen görs till en gemensam, nationell historia, blir det en självklarhet varför relationen mellan folken är ojämn och varför utjämnande arbete behövs. När detta sker fungerar försoningsarbetet dekoloniserande.

Ur *Máhtsatiebmie likttemijne – Återbördande i försoning,* Adriana Aurelius, 2019.

Kulturminister Amanda Lind och Sametingets ordförande Per-Olof Nutti träffades i Almedalen.

> Språk

Sametingets språkarbete utförs till stor del genom Sámi Giellagáldu, Samiskt språkcentrum och det minoritetspolitiska uppdraget. Giellagáldu arbetar främst med samnordiskt språkvårds- och terminologiarbete. Sametinget handlägger ortnamnsfrågor och bidrag för vissa studier i samiska. Samiskt språkcentrums uppdrag är revitaliseringsinsatser för att utveckla och stimulera ökad användning av de samiska språken.

Resultat och verksamhet

Språknämndens ordförande har ordet

Språknämndens fokus har under FN:s internationella urfolksspråkår varit att genomföra insatser till nytta för det samiska språksamhället. Språknämnden har därför prioriterat insatser riktade mot språkarbetare, språkbrukare och beslutsfattare. Genom deltagande i styrgruppen för det internationella urfolksspråkåret och Unesco:s generalkonferens i november i Paris, har Sametinget bidragit till urfolksspråkarbetet på internationell nivå. FN har därefter beslutat att genomföra det internationella urfolksspråksdecenniet 2022–2032, en betydande möjlighet att långsiktigt stärka våra språk. I slutet av året beslutade språknämnden att förnya Sametingets språkpolitiska arbete genom att påbörja utvecklingen av en samisk språkstrategi. Tillsammans med arbetet att etablera en samisk språklag och regeringsuppdraget att utarbeta förslag till handlingsprogram för bevarandet av de samiska språken (Ku2019/0188/CSM), har språknämnden en hög ambitionsnivå för arbetet med att bevara och utveckla de samiska språken. För att säkerställa samers språkliga rättigheter är det viktigt att svensk lagstiftning harmoniserar med de internationella överenskommelser Sverige har antagit.

— Lars Miguel Utsi

Mål

Att främja och stimulera samiska språkens användning samt verka för ett ökat synliggörande av de samiska språken. Att driva samiska språkcentrum över hela det samiska området i Sverige.

Indikatorer

- **Språkavdelningens insatser under året i förhållande till språkmålen**
- **Samiskt språkcentrums insatser under året i förhållande till språkmålen**
- **Insatser under Urfolksspråkåret**

Återrapportering enligt regleringsbrev

Samiskt språkcentrum och det minoritetspolitiska uppdraget lämnar rapporter i särskild ordning.
I årsredovisningen finns en kortfattad redovisning av det minoritetspolitiska arbetet eftersom det rör en väsentlig del av Sametingets verksamhet och bidrar till avdelningens måluppfyllelse.

Sammanfattning av måluppfyllelse

Det nordiska språksamarbetet genom Sámi Giellagáldu är ett unikt exempel på hur urfolk med samma språk och kultur kan samarbeta över nationsgränser för att hålla ihop språkens utveckling. Det språkvårdande arbetet med normeringar och tillgängliggörande av sökbara ord har fortsatt under året i Sametingets regi. Nordiskt ämbetsmannaråd för samiska frågor (NÄS) och sametingen i Sverige, Norge och Finland har utarbetat förslag till organisationsmodeller för en framtida permanent verksamhet. Samiskt Parlamentariskt Råd (SPR) har fattat beslut om ett gemensamt organ med Norge som värdland och språkarbetare i tre länder. Under kommande år fortsätter arbetet med att utarbeta stadgar och övriga regelverk för en ny permanent organisation. Ett samnordiskt organ är nödvändigt för ett kvalitetssäkert normeringsarbete och en sammanhållen utveckling av respektive samiskt språk.

Sametinget har genomfört ett stort antal aktiviteter och insatser av olika slag under året. Att stödja och främja de samiska språkens användning i miljöer där majoritetsspråket dominerar är en utmaning. Det är stor brist på modersmålslärare, översättare, tolkar och andra språkarbetare. Sametinget ser ett stort behov av språkcentrum även på nord- och lule/pitesamiskt område för ökad geografisk närhet till språkanvändarna och för att förstärka och underlätta revitaliseringsarbetet.

Målen är delvis uppfyllda.

Konferenser

- ”Mija giella” språkseminarium i Jåhkåmåhkke/Jokkmokk
- Samnordisk språkkonferens i Ánar/Enare, Finland
- Språkseminarium om de samiska språkens behov i Julevu/Luleå

Särskilda uppdrag och händelser

- Under året har Sametinget haft ett regeringsuppdrag att utreda hur språkcentrums verksamhet kan utvecklas för att främja fler samiska språk (eller varieteter).[26]
- Den pitesamiska ortografin godkändes officiellt vid en ceremoni i Arjeplog.[27]
- Ett regeringsuppdrag att utarbeta ett långsiktigt handlingsprogram för bevarande av de samiska språken har påbörjats under 2019.[28]
- Sametinget har inlämnat en skuggrapport till Europarådets expertkommitté som granskar hur Sverige uppfyller sina åtaganden under den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.[29]

26 https://www.minoritet.se/5266?file_id=1.
27 https://www.sametinget.se/132565.
28 https://news.cision.com/se/kulturdepartementet/r/regeringen-vill-se-ett-handlingsprogram-for-att-skydda-de-samiska-spraken,c2961627.
29 https://www.minoritet.se/sametinget-overlamnar-skuggrapport.

Remissvar

Sametinget har besvarat följande remisser under området Språk:

- Utredningen *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar* (SOU 2018:83).
- Skolverkets förslag till ändringar i kursplaner, kunskapskrav och ämnesplaner.
- Skolverkets förslag till föreskrifter om nationella prov i grundskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan samt inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och i svenska för invandrare läsåret 2020/2021.
- *Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor* (Ds 2019:15).

Inga remisser har inkommit 2019 rörande personnamn med samisk anknytning. Vid besvarande av remisser om ortnamn har extern kompetens anlitats vid behov. Sex ortnamnsremisser från Lantmäteriet har inkommit och besvarats under året:

Lövnäs	Sydsamiskt språkområde
Grannäs	Umesamiskt språkområde
Piteälven i Västerfjäll	Pitesamiskt språkområde
Stortoppen Sulitelma	Pitesamiskt språkområde
Tjålme och Bánnavárátja, Arjeplog	Pitesamiskt språkområde
Kaitum, Limit	Nordsamiskt språkområde

Verksamhet under året

Korttidsstudiebidrag

Sametinget handlägger bidrag enligt förordning (2007:1347) om statsbidrag vid vissa studier i samiska. År 2019 har 509,4 tkr utbetalats i bidrag, vilket är en minskning med 115 tkr jämfört med 2018. Sedan 2015 finansieras korttidsstudiebidraget av kulturanslaget då Sametingets ändamål inte medger utbetalning av statsbidrag till privatpersoner från förvaltningsanslaget.

Tabell 10. Utbetalda korttidsstudiebidrag i tkr 2017–2019

	2017	2018	2019
Summa utbetalda studiebidrag	648,7	624,9	**509,4**

Tabell 11. Antal ansökningar om studiebidrag 2017–2019

	2017	2018	2019
Antal inkomna ansökningar	130	117	**72**
Antal avslagna ansökningar	11	12	**4**

Antalet inkomna ansökningar har minskat avsevärt jämfört med åren 2017 och 2018. Det belopp som utbetalts 2019 rör 66 ansökningar. Av 72 inkomna ansökningar avslogs fyra stycken; en tog tillbaka ansökan och tre ansökningar var ofullständiga. En ansökan är fortfarande under handläggning.

Antalet ansökningar har minskat med nästan hälften från 2017. Precis som tidigare är det fler kvinnor än män som ansöker om korttidsstudiebidrag.

Sametinget bedömer att bidrag till korttidsstudier i samiska är ett bra instrument för att uppmuntra vuxna som inte fått möjlighet att lära sig att läsa och skriva samiska i skolan att utveckla sitt språk. Möjligheten att få ekonomiskt stöd stimulerar till kursverksamhet. Kurserna skapar nya kontakter, ökar möjligheterna att använda sitt samiska språk, höjer kunskapsnivån och stärker den samiska identiteten. En trolig orsak till minskningen av antalet ansökningar kan vara att Sametinget inte har arbetat aktivt med informationssatsningar. Hälften av årets beviljade ansökningar gäller kurser anordnade av Sámij åhpadusguovdásj (Samernas utbildningscentrum i Jokkmokk). Det vore önskvärt att utse en särskild utbildningssamordnare för att koordinera språkkurserna. I dagsläget vilar ett stort ansvar på den som önskar gå en studiecirkel att söka både lärare och medstudenter för att kursen ska bli av. Ett regeringsfinansierat språkanslag inom Sametinget, med möjlighet att även utdela stipendier för längre studier, skulle möjliggöra stärkta insatser för språket.[30]

30 Se Sametingets språkpolitiska handlingsprogram samt hemställan inskickad 2017-11-23, dnr. 1.2.6-2017-1569.

Tabell 12. Redovisning av inkomna ansökningar från kvinnor resp. män 2017–2019

	2017	2018	2019
Kvinnor	98	100	**55**
Män	32	17	**14**

Tabell 13. Redovisning av procentuell fördelning av inkomna ansökningar från kvinnor resp. män 2017–2019

	2017	2018	2019
Kvinnor	75%	85%	**80%**
Män	25%	15%	**20%**

Samiska ortnamn

Ortnamn och vägskyltar synliggör de samiska språken, höjer statusen på språken och fyller en viktig funktion i revitaliseringsarbetet. Samiska ortnamn är en källa till kunskap om samiska språk och samisk historia och bekräftar den samiska befolkningens aktivitet över tid. Sametinget ska yttra sig i ärenden om fastställande av samiska ortnamn och yttra sig i frågor om personnamn med samisk anknytning.

Sámi Giellagáldu

Det samnordiska kunskaps- och resurscentrat, Sámi Giellagáldu, utgår i sitt arbete från varje språkgrupps speciella behov och utmaningar. Det innefattar ett gemensamt terminologiarbete för att begränsa påverkan från respektive majoritetsspråk och motverka att exempelvis nordsamiska utvecklas åt olika håll i Norge, Sverige och Finland.

Sámi Giellagáldu har tidigare bedrivits som ett Interregprojekt.[31] Därefter har Sametinget i väntan på permanent finansiering och organisering fortsatt att bedriva det samiska språkarbetet genom att befintliga språkkonsulenter också gått in i arbetet med normering och terminologi. Därmed har möjligheterna att ge myndigheter, länsstyrelser och allmänhet rådgivning i språkfrågor minskat. Även det interna stödet, utredningsarbete och internt översättningsarbete har påverkats.

Språksektionerna har två ledamöter från varje land som har till uppgift att godkänna terminologi och anta språkkonsulenternas utarbetade förslag på normering. Sektionsmötena har hållits i Sverige, Norge och Finland. Samtliga språksektionsmöten protokollförs och publiceras på Sámi Giellagáldus webbplats, giella.org.

31 Projektavslut den 30 april 2018.

Giellagáldu har ett nära samarbete med Divvun-gruppen vid Universitetet i Tromsö, Norge, som importerar termer från termlistor till Termwiki och exporterar termer vidare till andra verktyg som är baserade på Giellagáldus normeringsbeslut. I Termwiki står orden på alla samiska skriftspråk och även på finska, norska och svenska, i vissa fall även på engelska och latin. De nya orden som normeras blir direkt tillgängliga för allmänheten på Giellagáldus hemsida samt i orddatabankerna Termwiki och satni.org, allt eftersom de blir godkända av respektive språksektion. Genom att antalet inkomna frågor stadigt ökar, ser vi att kunskapen om Giellagáldus arbete växer.

Giellagáldu Nordsamiska består av tre språkkonsulenter, en från varje sameting i Sverige, Norge och Finland. Språkarbetarna har daglig kontakt med varandra i sitt terminologiarbete. Språksektionen har hållit tre möten där 90 ord har godkänts. Under 2019 har strax över 12 000 nordsamiska ord registrerats i Termwiki, varav hälften är kvalitetssäkrade.

Giellagálldo Lulesamiska består av två språkkonsulenter, en från Norge och en från Sverige. Den lulesamiska språksektionen har haft två möten och godkänt 105 ord. Under 2018 påbörjades ett arbete av en handbok med skrivregler, Julevsáme tjállemnjuolgadusá. Gruppen har sammanträtt nio gånger under 2019. Arbetet med lulesamiska skrivregler fortsätter och målsättningen är att ge ut en handbok med skrivregler under 2020. Språkkonsulenterna har medverkat på två seminarier i arbetet med den lulesamiska bibelöversättning som pågår.

Den sydsamiska språksektionen Gïelegaaltije har haft två sektionsmöten där 209 ord godkänts. Arbetet inom sydsamiska språksektionen har genomförts med en sydsamisk språkkonsulent anställd av Sametinget i Norge. Under senare delen av 2019 har rekryteringsprocessen av sydsamisk språkkonsulent på svensk sida återupptagits.

Inom ramen för Giellagáldus verksamhet har en pitesamisk arbetsgrupp under 2018–2019 arbetat med att ta fram en pitesamisk ortografi. Sametinget i Sverige har bistått med mötesadministration. Arbetet slutfördes i augusti 2019 då den pitesamiska ortografin officiellt godkändes vid en ceremoni i Arjeplog.

Tabell 14. Antal möten och granskade och godkända ord inom Giellagáldu 2019

Språk	Möten	Normeringar
Nordsamiska	3	90
Lulesamiska	2	105
Sydsamiska	2	209
Totalt	7	404

En arbetsgrupp utsedd av NÄS har under året arbetat med frågan om framtida organisering av Sámi Giellagáldu. För att säkra Sámi Giellagáldus verksamhet på bästa sätt anses följande kriterier vara viktiga:

- långsiktighet och förutsägbarhet
- sametingen säkras tillräcklig politisk styrning och kontroll över organisationens ramar
- transparens i ekonomi och beslut
- stark fackmannamässig organisation
- enhetligt ledarskap
- effektivitet och flexibilitet
- snar etablering.

Arbetsgruppen föreslog i sin slutrapport det norska Sametinget som värd i en ny organisationsmodell, vilket SPR:s råd därefter beslutat. Under 2020 fortsätter arbetet med struktur, översyn av lagar och samtal om hur ett gränslöst språkarbete kan ledas av ett gemensamt organ med Norge som värdland och med språkarbetare i tre länder.

Insatser under Urfolksspråkåret

Sametingets språknämnd, Giellagáldu, och Samiskt språkcentrum har uppmärksammat FN:s internationella år för urfolksspråk på flera olika sätt och vid olika tillfällen under 2019.[32] Språkcentrum har till exempel presenterat Veckans ortnamn på Facebook (17 stycken) och Veckans ord på Sametingets hemsida (22 stycken) samt arrangerat språkcaféer och ortnamnskvällar. I samarbete med Sametingets kommunikatörer har en informationsbroschyr utarbetats om de samiska språken och ett utskick med litteraturtips och affisch har skickats till samtliga bibliotek i Sverige. Andra exempel på aktiviteter med anledning av Urfolksspråkåret är följande:

Politikerveckan i Almedalen

Sametinget valde för andra året i rad att delta under Almedalsveckan i Visby, denna gång med egen tältplats. Sametinget arrangerade politikersamtal och tillhandahöll informationsmaterial. Första dagen var de samiska språken i fokus då Samiskt språkcentrum tillsammans med Sametingets språknämnd ansvarade för programmet. Två politikersamtal genomfördes. Det ena handlade om behovet av en samisk språklag och det andra om att samerna är ett urfolk med särskilda behov, inte bara en nationell minoritet.

Språkseminarium för språkarbetare

Ett samnordiskt språkseminarium genomfördes i oktober 2019 i Anár/Enare i Finland som ett samarrangemang mellan sametingen i Sverige, Norge och Finland och Sámi Giellagáldu. Regeringens extra medel i samband med urfolksspråkåret gav möjlighet för Sametinget att bli medarrangör för den samnordiska språkkonferensen. Syftet var kompetensutveckling för översättare, tolkar och andra språkarbetare; ett tillfälle att knyta kontakter, bilda nätverk och stärka gränsöverskridande samarbeten. Seminariet bestod av nio föreläsningsblock och dagarna avslutades med panelsamtal. Avsikten var att seminariet skulle hållas enbart på samiska men brist på lule- och sydsamiska tolkar gjorde det omöjligt. Utöver tolkning till nordsamiska, och delvis till lule-, enare- och skoltsamiska, tolkades seminariet även till svenska. Språkseminariet hade närmare 120 deltagare. Vid utvärderingen var deltagarna positiva till framtida språkseminarier och ansåg det önskvärt att liknande arrangemang skulle hållas varje eller vartannat år någonstans i Sápmi.

32 https://www.sametinget.se/aktiviteter-IYIL209.

Seminarium om de samiska språkens behov

I syfte att påbörja en kartläggning av de samiska språkens behov i Sverige genomfördes i november 2019 ett språkseminarium i Julevu/Luleå med ungefär 70 deltagare från nord-, lule-, pite-, ume och sydsamiskt område. Inför språkseminariet hade fem koordinatorer engagerats för att utarbeta diskussionsunderlag med beskrivningar av språkgruppens nuläge och behov utifrån Unescos nio kriterier.[33] Under seminariet genomfördes ett panelsamtal med inbjudna gäster från Australien, en representant från den samiska expertgruppen Verddet som deltagit i arbetet med filmen *Frost 2/Jiknon 2* samt en representant från SVT Sápmi. Panelsamtalet handlade om hur urfolk kan arbeta för att få en rättmätig plats och framställas på rätt sätt i TV, filmer och andra medier.

I utvärderingen svarar en tydlig majoritet av deltagarna att seminariet motsvarade deras förväntningar, att man i språkgrupperna lyckats med sina arbetsuppgifter och att man var nöjd med avsnitten om språkutvecklande metodik. Det uppskattades att alla fem samiska språk behandlades likvärdigt och att det fanns en språkgrupp för nord-, lule-, pite-, ume- respektive sydsamiska.

Riksdagsseminarium

I juni arrangerade Sametinget genom Samiskt språkcentrum ett språkseminarium i riksdagshuset i Stockholm om de samiska språkens möjligheter och utmaningar. Seminariets syfte var att ge riksdagspolitiker en översikt över de samiska språkens situation i Sverige. Seminariet samlade ett tjugotal deltagare. Det följdes upp av ytterligare ett riksdagsseminarium i december med temat ”Möjligheter och utmaningar för samerna i Sverige” som samlade ett femtiotal deltagare.

Giellavahkku/Giellavahkko/Giellavahkko/ Giällavahkkuo/Gïelevåhkoe/Språkvecka

Med anledning av att vecka 43 utsågs som en språkvecka vid urfolksspråkårets inledningskonferens i Tromsö, Norge, så uppmärksammades språkveckan samtidigt i Norge, Finland och Sverige.

Språkcentrum uppmanade via mejl alla samiska förvaltningskommuner att på olika sätt uppmärk-samma språkveckan. Sagostunder på bibliotek och samiska inslag i skolor, förskolor och på äldreboenden genomfördes denna vecka. Språkcentrum arrangerade språkkaféer tillsammans med fem förvaltningskommuner:

33 Language Vitality and Endangerment, UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages (2003). https://ich.unesco.org/doc/src/00120-EN.pdf.

Stockholm, Umeå, Sorsele/Ammarnäs, Arvidsjaur och Kiruna. I samband med språkkafeét i Umeå ordnades även en träff med grundskole- och gymnasieelever som läser samiska via fjärrundervisning samt med elever från Lycksele och Umeå kommuner.

Samiskt språkcentrum

Verksamhet under året

Samiskt språkcentrums uppdrag är att främja och stimulera till ökad användning av de samiska språken, stärka de samiska talarna, utveckla metoder för språkrevitalisering samt verka för att synliggöra och öka statusen för de samiska språken.

Ordboksapp – webbordbok

Sametinget har sen flera år erbjudit en samisk-svensk webbordbok och mobilapp för sydsamiska och lulesamiska. Det har funnits önskemål om att komplettera webbordboken och appen med nordsamiskt ordboksmaterial, ett arbete som är påbörjat. På grund av bland annat tekniska problem stängdes appen för nedladdning i juni. Arbete pågår för att kunna presentera nord-, lule- och sydsamiska ordlistor i webbordboken och appen. Att appen inte kunnat laddas ner under andra halvan av året har minskat tillgängligheten till ordlistorna. Den nya versionen av appen med nord-, lule- och sydsamiska ordlistor samt utökade funktioner blir tillgänglig under 2020.

Samarbete med Sáminuorra

För att stimulera språkanvändningen har Samiskt språkcentrum bekostat simultantolkning på fyra samiska språk under samiska ungdomsförbundets Sáminuorras förbundsmöte. Sáminuorra har även i år fortsatt engagera samiska ungdomar för tolkningsuppdraget. En enkät angående användandet av simultantolkning besvarades av 30 ungdomar och visar att hela 87 procent har lyssnat på tolkningen.

Sedan tidigare är en årsmötesparlör utarbetad på nordsamiska vilken används i samband med Sáminuorras förbundsmöte. Årsmötesparlören på nordsamiska är ett språkverktyg som främjar de samiska språken och är till stor hjälp för mötesledare och mötesdeltagare. Arbete pågår inom språkcentrum för att färdigställa en lulesamisk och sydsamisk översättning av årsmötesparlören.

Giellaskurppo

Ett omtyckt samiskt språkpaket, Giellaskurppo, ämnat för blivande och nyblivna samiska föräldrar och som distribueras via regionernas barnavårds- och mödravårdscentraler, har reviderats och uppdaterats och beräknas utkomma i nytryck under 2020. Giellaskurppo består av en tidning, en ljudfil med sånger och sagor samt ett häfte med sånger och ramsor på samiska. Projektet initierades av Sáminuorra i samarbete med Sverigefinska ungdomsförbundet. Materialet har överlåtits till Samiskt språkcentrum för revidering och distribution.

Kursverksamhet

Under våren 2019 genomförde Härjedalens samiska förvaltningskommun en studiecirkel i sydsamiska i samarbete med Samiskt språkcentrum. Kursen omfattade 40 lärarledda timmar på nybörjarnivå och åtta personer deltog.

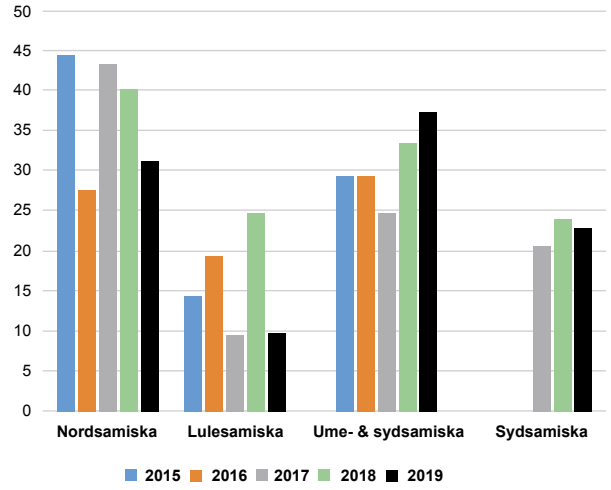
Ortnamnskvällar har under året ägt rum i Åsele, Lycksele och Jokkmokk och ett föredrag om ortnamnskunskap har hållits i Luleå. Syftet med aktiviteterna har varit att stimulera till användningen av samiska ortnamn och de samiska språken, utgöra en ingång till språken samt att öka medvetenheten om ortnamnen som historisk och språklig kunskapskälla. Två ortnamnskvällar har genomförts i vardera kommun, en kväll med ett föredrag och en kväll med en workshop kring temat ”att uppteckna ortnamn”. Sammanlagt deltog 37 personer i ortnamnskvällarna.

Giellabeassi/ Giellabiesse/ Giällabiessie/ Gïelebiesie / Språkbad

Samiskt språkcentrum har tillsammans med Sameskolstyrelsen (SamS) planerat och genomfört fem språkbadsläger för åk 5 och 6 under våren och hösten 2019. När det gäller det umesamiska lägret har även Lycksele kommun deltagit. Språkbaden har omfattat fyra samiska språk och målgruppen har varit elever från sameskolorna och den integrerade samiska undervisningen inom SamS verksamhetsområde. Totalt deltog 102 elever varav 60 flickor och 42 pojkar.

Språkbadslägrens syfte är att utveckla elevernas kommunikativa förmåga, öka ordförrådet och stärka den samiska identiteten genom teman och aktiviteter som är knutna till traditionell kunskap och kultur. Samarbetet mellan Sameskolstyrelsen och språkcentrum har pågått sedan 2014 och är en del av skolarbetet där eleverna blir stärkta i de samiska språken och lär känna samisktalande barn och vuxna från andra orter. Ljudupptagningar, dagboksanteckningar och självvärderingar används som metoder för att dokumentera elevernas språkutveckling. Lärarna bedömer att eleverna utvecklas över tid, får bättre språk

och ökat ordförråd. Genom språkbadslägren ökar elevernas intresse för samiska.

Figur 5. Antal deltagare på språkbadsläger 2015–2019.

Nordsamiskt mentorprogram

Språkcentrum har från oktober 2018 till juni 2019, i samarbete med Sámij åhpadusguovdásj (Samernas utbildningscentrum) genomfört ett nordsamiskt mentorprogram med 15 lärlingar och 15 mentorer. Syftet med mentorprogrammet är att stärka det muntliga språkets utveckling genom den stimulans som mötet mellan mentor och lärling innebär. Programmet inleddes med en gemensam uppstartsträff. Därefter hölls en uppföljning med föreläsning och redovisningar från mentorsparen. Föreläsaren berättade hur denne lyckats återta det nordsamiska språket och inspirerats till högre studier i samiska. En avslutande träff med utvärdering hölls i juni.

”Vägen till att bli nordsamisk talare är mödosam och det hade varit betydligt enklare och naturligare att få överföringen av sina föräldrar som barn och genom en fungerande undervisning i samiska.”
– Anonym deltagare i Språkcentrums mentorprogram

Samiskt språkcentrum har påbörjat ett arbete med att sammanställa erfarenheter och metodik utifrån pågående och tidigare mentorprogram. Materialet är tänkt att utmynna i en metodbeskrivning kring språköverföring från mentor till lärling.

Jåhkågasska mentorprogram

Ett mentorprogram tillsammans med Jåhkågaska tjiellde (Jåhkågasska sameby) som påbörjades i oktober 2018 avslutades i juni 2019. Målsättningen med projektet var att stötta samebyns medlemmar att återta sitt språk, det vill säga byta arbetsspråk från svenska till lulesamiska inom renskötselarbetet. Aktiviteterna har genomförts i Jokkmokk med uppstart, uppföljning och avslutsträffar med hänsyn till renskötselarbete, skiljning och slakt. Eftersom många föräldrar deltagit i mentorprogrammet har det funnits behov av att även arrangera aktiviteter för barnen. På så sätt har barnen fått ”språkbadsdagar” där en samisktalande ungdom ansvarat för barnaktiviteter. Under projektet gång har deltagarna träffats runt olika teman som naturens terminologi, grammatik, film från 1940-talet, ortnamn och terminologi kring renen. I projektet deltog 30 vuxna och 10 barn. Jåhkågasska kommer att fortsätta språkarbetet inom samebyn, då de nu har sökt och erhållit projektmedel från Institutet för språk och folkminnen.

Gieleviermie 2019 – sydsamiskt språknätverk

Språknätverket är ett samarbete mellan Samiskt språkcentrum och Gïeleaernie i Röyrvik kommun, Sijti Jarnge i Hattfjelldals kommun, Gïelem nastedh i Snåsa kommun och Aajege i Röros kommun – samtliga sydsamiska språkcenter i Norge. Gïeleviermie har anordnats ungefär vartannat år sedan 2011. Under 2019 har två seminarier hållits; språkseminariet Gïeleviermie Raarhvihke anordnades i Vaegkie, Röyrvik, i juni. Under seminariet gavs föreläsningar om språkforskning och dokumentation, dialektvariationer och språkidentitet samt om heliga samiska fjäll och andlighet i samisk kulturtradition. 35 personer deltog i seminariet. I november anordnades Gïeleviermie 2019 i Plassje/Röros med föreläsningar om bland annat vitalisering av pitesamiska, språkrevitalisering i Ánar/Enare, starka språkmodeller och metoder i språkundervisning i Norge, projekt som stärker språk och traditionella kunskaper samt om digitala läromedel och olika språkcentras verksamheter och aktiviteter. 59 personer deltog i seminariet, varav 51 kvinnor och 8 män.

Tolkadepter

Mot bakgrund av att det finns ett stort behov av samiska tolkar och att nyrekryteringen av nya tolkar är oroande låg, har språkcentrum initierat aktiviteten ”tolkadepter vid simultantolkning”. Särskilt för umesamiska och pitesamiska är behovet av tolkar akut. Vid två arrangemang; Sametingets samrådsmöte angående minoritetspolitiska frågor och Sametingets språkseminarium, har tolkadepter medverkat och getts möjlighet att följa en etablerad och erfaren tolk i dennes arbete samt prova på att simultantolka under överinseende av tolken.

Utvecklingsmöjligheter

Samiskt språkcentrum inrättades 2010 och placerades på sydsamiskt område i Östersund och Tärnaby. Språkcentrum har sedan dess varit en viktig resurs i arbetet med att revitalisera samiska språk med godkänd ortografi. Under 2018 gav regeringen Sametinget i uppdrag att utreda hur verksamheten kan utvecklas. Sametinget föreslår i sin utredning två nya språkcentrum inom nord- och lule/pitesamiskt område. Sametinget bedömer att fler personer behöver nås och att det är viktigt att hela Sápmi på svensk sida, rent geografiskt har tillgång till Samiskt språkcentrums verksamhet. En utökning av antalet språkcentrum i Sametingets regi skulle göra det möjligt att dels bygga vidare på de erfarenheter och arbetssätt som upparbetats, och dels stärka Sametingets uppgift att leda det samiska språkarbetet i Sverige. Sametingets förslag styrks av den analys *"Utvärdering av Samiskt språkcentrums arbete i ett revitaliseringsperspektiv"* som gjordes i samband med utredningen *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)*. Även i samråd som genomförts med samiska organisationer efterfrågas fler språkcentrum och fler åtgärder för ett intensivare revitaliseringsarbete.

Jämställdhet

Det är ett känt faktum att språkkurser lockar fler kvinnor än män. Det avspeglas även i antalet inkomna ansökningar om korttidsstudiebidrag för studier i samiska, där kvinnorna alltid har dominerat. Fler kvinnor än män deltar i arrangemang gällande de samiska språken; konferenser, språkutbildningar, språkseminarium etc. Samiskt språkcentrum noterar att det fortsatt är få män som söker sig till språkaktiviteter, förutom till Jåhkågasska mentorprogram där män är välrepresenterade.

Bedömning av måluppfyllelse

Bedömningen av måluppfyllelse görs utifrån målet att främja och stimulera de samiska språkens användning samt verka för ett ökat synliggörande av de samiska språken.

Bedömningen av måluppfyllelse görs utifrån följande indikatorer:

- Språkavdelningens insatser under året
- Samiskt språkcentrums insatser under året
- Insatser under Urfolksspråkåret

Sametingets och Samiskt språkcentrums aktiviteter och arrangemang främjar och stimulerar till ökad användning av de samiska språken. Sametingets hemsida, Facebook, rapporter, studiecirklar och föredrag används för att sprida information. Genom arrangemang som till exempel språkbadsläger, språkcaféer, seminarier, konferenser och ortnamnskvällar skapas mötesplatser där de samiska språken är normen. Modersmålstalare och andraspråkstalare, språkarbetare och studerande kan mötas och inspirera och stärka varandra över generationsgränserna. De geografiska avstånden utgör dock ett hinder för många att delta i aktiviteterna.

För barn och ungdomar innebär satsningar som språkpaketet Giellaskurppo, språkverktyg som webbordbok, app och onlinespel, samt tillgång till tolkning och årsmötesparlör på ungdomsförbundets årsmöte att språkinlärning och språkanvändning underlättas. Språkverktygen har tyvärr inte fungerat fullt ut under 2019 på grund av tekniska problem.

Sametinget får en hel del förfrågningar om samiska översättare och tolkar från andra aktörer. Bristen på översättare och tolkar liksom lärarbristen har påtalats av Samiskt språkcentrum i tidigare lägesrapporter.[34] I det språkpolitiska handlingsprogrammet uttrycks önskemål om överföring av ansvar till Sametinget för auktorisering av samiska tolkar och översättare. Arbetet med godkännande av pitesamisk ortografi och ceremonin där det femte samiska språket på svensk sida fått en godkänd ortografi har stor betydelse för talarna av pitesamiska och för självbekräftelsen. Energi frigörs till exempel för kursverksamhet och framtagande av läromedel.

Uppmärksammandet av FN:s internationella år för urfolksspråk hade inte varit möjligt att genomföra om inte Sametinget hade tilldelats särskilda resurser för att genomföra de mer resurskrävande språkaktiviteterna och konferenserna. Både mindre och större aktiviteter har genomförts under hela 2019 och engagerat både språk-, kultur- och informationsavdelningen på Sametinget. De aktiviteter som genomförts tillsammans med norska och finska sametingen har resulterat i ett intensivare samarbete mellan sametingen och i utbyte av material och inspiration för framtida gemensamma språkseminarier. Urfolksspråkåret har gett Sametinget möjlighet att synliggöra de samiska språken och öka kunskapen om varför det är viktigt att värna hotade språk. Alla människor har rätt att känna stolthet över sin egen kultur och sitt språk. Samhället har ett ansvar för att skapa goda förutsättningar så att samer och andra nationella minoriteter kan fortsätta att använda och utveckla sina språk.

34 https://www.sametinget.se/lagesrapporter_sprak.

Minoritetspolitiska uppdraget

Statsbidrag

År 2019 fördelade Sametinget statsbidrag på 26 200 tkr till arbetet med nationella minoritetsspråk i 25 kommuner och sex regioner. Av dessa ingår 18 kommuner och en region i förvaltningsområdet för samiska. Fyra kommuner och två regioner ingår i förvaltningsområdet för samiska, meänkieli och finska. Tre kommuner och tre regioner ingår i förvaltningsområdet för samiska och finska. Statsbidraget kan sättas ner om en kommun eller region inte förbrukat hela beloppet för närmast föregående bidragsår. Statsbidraget ska dock inte sättas ner om en kommun eller region ansökt om att medel ska få användas för kommande år och ansökan beviljas. Utgångspunkten är att statsbidraget ska användas under innevarande år och ansökningar om överföring av statsbidrag behandlas restriktivt. Två kommuner har ansökt om överföring. Den ena kommunen är ny i förvaltningsområdet och har därför beviljats överföring av statsbidraget. Sametingets uppföljningar visar att det tar tid för nya förvaltningskommuner att hitta formerna för sina nya åtaganden under det första verksamhetsåret. Den andra kommunen har fått avslag på sin ansökan. Sametinget bedömer att de aktiviteter som kommunen avser att genomföra under 2020 för det ansökta beloppet kan göras inom ramen för statsbidrag som kommunen kommer att förfoga över under 2020.

Sametinget har fördelat ett bidrag om totalt 880 tkr till organisationer som företräder samer under 2019. Syftet med bidraget är att kompensera för de merkostnader som uppstår med anledning av deltagande i pågående processer inom det minoritetspolitiska området.

Uppföljning

Sametinget och Länsstyrelsen följer upp hur kommuner och landsting samt andra myndigheter lever upp till sina åtaganden i enlighet med lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Sametinget har särskilt ansvar för det som rör samer och det samiska språket. Uppföljningsrapporten för 2019 är en fördjupad uppföljning med fokus på kommuners och regioners arbete med mål och riktlinjer. Resultatet av rapporten överlämnas till regeringen senast den 6 april 2020.

Sametinget har deltagit vid mötet med Europarådets expertkommitté under landbesöket som Kulturdepartementet och Europarådet anordnade.

Kunskapshöjande insatser

Från den 1 februari 2019 ingår sammanlagt 84 kommuner och 15 regioner i något eller flera av förvaltningsområdena för samiska, finska eller meänkieli. Nya samordnare och andra ansvariga för arbetet med nationella minoriteter i kommuner och regioner i förvaltningsområdena har under året erbjudits utbildning om minoritetspolitiken, dess delområden och lagstiftningen. Uppföljningsmyndigheterna har även genomfört en informationsträff för att informera om myndigheternas arbete och regeringsrapporter. Dessutom gavs aktuell information från Kulturdepartementet och andra aktörer utifrån olika områden inom minoritetspolitiken. Mötet sändes även via webben. För att informera om förändringarna i lagen, förtydliga länsstyrelsernas roll i arbete och få en möjlighet att diskutera och ställa frågor, har landets samtliga länsstyrelser bjudits in till en nätverks- och inspirationsträff.

Sametinget har hållit ett samrådsmöte med företrädare för samebyar, sameföreningar, organisationer och sametingspartier angående minoritetspolitiska frågor.

Under hösten 2019 har uppföljningsmyndigheterna haft ett tillfälligt regeringsuppdrag för att sprida information om den nya minoritetslagstiftningen. I arbetet lades grunden till en verktygslåda på minoritet.se.

Som en del i det kunskapshöjande uppdraget har en konferens på temat ”Nationella minoriteters rätt till delaktighet och inflytande” genomförts. Temat ligger i linje med uppföljningsmyndigheternas fördjupade uppföljning av minoritetspolitikens utveckling år 2018. Konferensen hade drygt 200 deltagare och kunde även följas via webbsändning.

I november 2019 bildade Sametinget och Länsstyrelsen en referensgrupp för att utveckla arbetsformer och verktyg för kommuners och regioners arbete med nationella minoritetsfrågor. Referensgruppen består av 17 personer som representerar hela Sverige från norr till syd. Referensgruppen kommer under våren 2020 att arbeta med teman som berör styrning, ledning och långsiktighet samt samråd lokalt och regionalt.

Informationsmaterial

Sametinget har tillsammans med Länsstyrelsen producerat fyra digitala nyhetsbrev om aktuella frågor och aktiviteter inom området nationella minoriteter. Den 1 januari 2019 ändrades lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk,

skollagen (2010:800) och socialtjänstlagen (2001:453). Dessa ändringar innebär nya krav på den offentliga verksamheten hos myndigheter, kommuner och regioner. Regeringen gav uppdrag åt Sametinget och Länsstyrelsen att genomföra särskilda informationsinsatser om lagändringarna. Uppdraget har redovisats till Kulturdepartementet den 29 mars 2019.[35]

Utredning

Enligt kommittédirektiv, Dir 2018:86, ska en särskild utredare närmare analysera och föreslå hur ansvaret för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken ska organiseras. Utredaren ska även föreslå hur det minoritetspolitiska uppföljningssystemet kan förbättras. Syftet med uppdraget är att åstadkomma en ändamålsenlig organisering av uppgifterna för att bidra till en stärkt minoritetspolitik. Uppdraget ska redovisas senast den 29 april 2020. Sametinget har utsett enhetschefen att ingå i utredningens expertgrupp.

Webbplatsen minoritet.se

Redaktionellt arbete

Minoritet.se publicerar nyheter och reportage om och med urfolket samerna och de nationella minoriteterna och sprider på så vis kunskap, minskar fördomar och ökar mångfalden. På webbplatsen finns också relevant myndighetsinformation. Redaktören ansvarar för reportage, bilder, film och för texter på webbplatsen. Ett 20-tal frilansare, fotografer och skribenter levererar material. Under senhösten har minoritet.se uppdaterats med nya lättlästa texter som ett led i att göra sidan mer tillgänglig. Uppdateringarna fortsätter under 2020.

Redaktören arbetar aktivt med att försöka hålla en jämn fördelning mellan män och kvinnor i det redaktionella materialet. Antalet kvinnor som figurerar i artiklar och notiser är 59 stycken och antalet män är 36 stycken. Det är något fler män än i fjol. Webbplatsen hade 149 artiklar och notiser som handlade om både män och kvinnor och om barn. Redaktören tar även med jämställdhetsperspektivet i fördelningen av jobb till frilansare. 2019 anlitades lika många frilansande kvinnor som män. 13 av 18 har minoritetsbakgrund, jämfört med 11 av 20 under 2018. Minoritet.se eftersträvar att vara en jämställd webbplats för alla. Den skiljer sig från övrig media där männen ofta är överrepresenterade. Här är det kvinnor som syns mest, vilket kan bero på att språk och kultur är områden som vanligen attraherar kvinnor i högre grad.

Marknadsföring

Webbplatsen minoritet.se är den huvudsakliga kanalen för spridning av kunskap. Den uppmärksammas på konferenser om nationella minoriteter och minoritetsspråk och genom annonser i minoritetsmedia och skolforum samt genom Google Ads. Facebookgruppen minoritet.se har över 1 800 följare. Med hjälp av Facebook får artiklar större spridning.

Dialogmöte

Den 5 september hölls det årliga dialogmötet med de nationella minoriteterna i Stockholm. Syftet är att involvera minoriteterna i arbetet med hemsidan. Inbjudna var de organisationer som erhållit organisationsbidrag från Länsstyrelsen i Stockholm 2019 samt de nationella minoriteternas ungdomsförbund. Representanter för Sverigefinska Riksförbundet, Svenska Tornedalingarnas Riksförbund, Frantzwagner Sällskapet, Internationella Romska Evangeliska Missionen samt Judiska församlingars i Sverige Centralråd deltog på mötet. De som inte kunde delta fick ta del av minnesanteckningar och webbredaktörens presentation via mejl. Deltagarna ser gärna en fortsättning med krönikor och är överlag nöjda med webbplatsen. En del av bastexterna på de judiska och romska sidorna ska göras om efter önskemål. I samband med Sametingets samråd med företrädare för samebyar, sameföreningar, organisationer och sametingspartier angående minoritetspolitiska frågor, genomfördes även ett dialogmöte om minoritet.se i Luleå. Övriga sätt att involvera samerna och de nationella minoriteterna i arbetet med webbplatsen är via telefonsamtal, Facebook och mejl.

Statistik

Minoritet.se hade 359 374 sessioner/besök mellan 1 januari och 31 december 2019 vilket kan jämföras med 306 657 året innan. Det är en glädjande ökning med 17 procent. En trolig orsak är att det under 2019 pågick informationsinsatser med anledning av den reviderade lagen. Google Ads gav under 2019 cirka 14 000 klick och 85 000 exponeringar. SO-rummet skickade 7 100 användare till webbplatsen och Lektion.se genererade 2 220 klick.

Målet för 2019 var att ha minst lika många besök som året innan och det är uppnått med marginal.

35 Dnr 1.3.8-2018-1057.

Över 40 procent av besökarna går in via mobil eller surfplatta, en siffra som ökar. I snitt stannar en besökare som går in via sin dator cirka 2,23 minuter på minoritet.se. De flesta besökare finns i Stockholms län, följt av Västra Götaland, Skåne och Norrbotten. Totalt har 244 artiklar och notiser publicerats på webbplatsen, ifjol var summan 209. Fler publiceringar driver upp trafiken. De mest lästa artiklarna är ”Historia om romer och judar”, ”Om jiddisch” och ”Finska språket i Sverige”.

Utvecklingsarbete

Under året har informationsinsatser gjorts på webbplatsen med anledning av den reviderade minoritetslagen 2019. Frågor och svar har byggts ut och det finns en avdelning med bilder fria för användning.

För att få fler att hitta till webbplatsen och till information om den reviderade lagen har åtgärder vidtagits för att bli synligare i Googles sökfunktion, bland annat genom inköp av annonser. Allt material som uppföljningsmyndigheterna tar fram, beställs numera via minoritet.se. Den mest beställda foldern är ”Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk” i fickformat med 8 840 beställda exemplar. Totalt gjordes 38 200 beställningar.

Under 2019 har ett större utvecklingsarbete startat upp. Det handlar bland annat om att skapa en bättre tillgänglighet överlag på webbplatsen, förbättra sökfunktioner och nyhetsarkivet. Ett nytt webbpubliceringsverktyg ska implementeras under 2020.

Under 2019 har webbplatsen fortsatt att lyfta fram de nationella minoritetsspråken genom att publicera webbsändningar från konferenser och videoklipp i reportageform för att ge besökare möjlighet att även lyssna på de nationella minoritetsspråken. Totalt har videoklippen som länkas till minoritet.se via YouTube visats 835 gånger.

Tillgänglighet

Sametinget använder lättlästa texter och ett verktyg för talsättning på minoritet.se. Syftet är att vara tillgänglig för dem som har svårt att se och läsa texter. Talande webb har används 2 771 gånger vilket är en minskning med 367 klick. I november tilldelades minoritet.se 90 tkr i extra anslag från Kulturdepartementet för att kunna producera fler lättlästa bastexter som ökar webbplatsens tillgänglighet.

Språkseminarium i Lulea.
Foto: Anders Östergren

Urfolksspråkåret 2019

FN:s internationella år för inhemska språk – Urfolksspråkåret 2019 avslutades i New York den 17 december. I styrkommittén för IYIL, *International Year of Indigenous Languages*, har den arktiska regionen företrätts av Aili Keskitalo och Aluki Kotierk.

Det övergripande syftet med FN:s urfolksspråkår var att främja och skydda urfolksspråk och förbättra levnadsvillkoren för dess talare. Exemplen är otaliga där folkgrupper övergett eller tvingats överge sina språk. En språkbytesprocess har pågått i det samiska samhället i över hundra år vilket gjort att majoritetsspråken dominerar. I Sverige bedöms samtliga samiska språk; nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska, vara hotade.

Språk är bärare av det kulturella arvet och återspeglar folkets gemensamma livssyn och värdegrund. Språk överför kunskaper om naturen och världen. Ordspråk och idiom utgår ofta från kulturen, ibland en historisk sådan. När ett språk utrotas försvinner samtidigt en unik kunskapsbank med historiska, andliga och ekologiska kunskaper. Dessa kunskaper är oumbärliga i språkets kulturella sammanhang, och kan ge andra människor viktiga insikter. Ordförrådet avspeglar vad som är viktigt för att klara sig i landskapet, miljön och klimatet. Samiska uttryck associerar ofta till naturen och det nomadiska livet.

Språk är en tillgång för talarna själva, inte bara som ett kommunikationsmedel utan för att språk definierar ens identitet. Att inte få tala sitt modersmål är förminskande och stigmatiserande. Om ens språk är förbjudet eller oönskat i skolan och i samhället när man växer upp, krymper också ens självbild.

> *”Ett språk måste få användas överallt, inte bara i hemmet, för att utvecklas och bli ett samhällsbärande språk.”*

Konsekvenser av språkdöd kan innebära intellektuell utarmning, sociala problem och ökad risk för psykisk ohälsa. Kultur, tradition och social miljö är förutsättningar för att människor ska lära sig ett språk och vilja använda det. De samiska språkens fortlevnad är beroende av en stark samisk livsmiljö och en stark samisk kultur. Språkens öden är också folkens öden. Starka välmående språk speglar i sin tur ett starkt samiskt samhälle och en stark samisk kultur.

Den viktigaste insatsen för att rädda ett språk, är att samhället skapar förutsättningar för talarna att tala språket och lära ut det till sina barn. Det kräver en nationell politik som erkänner och skyddar minoritetsspråk och ett utbildningssystem som ger förutsättningar för modersmålsundervisning. Den sociala och politiska miljön behöver uppmuntra flerspråkighet och se minoritetsspråk som en tillgång.

Aili Keskitalo, president för det norska sametinget, talar till FN:s generalförsamling vid avslutningen av det internationella året för urfolksspråk, i december 2019. Foto: UN Photo/Rick Bajornas.

> Rennäring

Enligt sametingslagen ska Sametinget medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas. Enligt förordning (2009:1395) med instruktion för Sametinget, ska regeringen hållas informerad om utvecklingen inom rennäringen och övrigt samiskt näringsliv.

Resultat och verksamhet

Rennäringsnämndens ordförande har ordet

Rennäringspolitiken har under 2019 prioriterat rovdjurspolitik, exploateringar och klimatförändringar. Sametinget har följande krav: höjd rovdjursersättning, behovet av författningsändringar, snabbare skyddsjaktsförfaranden och populationsminskande åtgärder, vilket framförts till departement, miljö- och jordbruksutskottet samt till enskilda riksdagsledamöter. Sametinget har överklagat Naturvårdsverkets beslut om vargföryngring inom Jämtlands län. Under året har två riksdagsseminarier genomförts med information om renskötselns utmaningar och möjligheter, konsekvenser av statens miljöpolitik med ökad vindkraftsutbyggnad och exploateringar samt skadeförebyggande åtgärder som tvingar renskötseln mot utfodring och minskad flexibilitet. Under Almedalsveckan lyftes samiska näringar och vikten av renskötseln samt att renkött genererar arbetstillfällen inom livsmedelsförädling, slöjd, upplevelseturism och kultur. Med nuvarande anslag kan Sametinget inte uppfylla regeringens mål om en hållbar renskötsel. Riksdagsbeslutet om max 10 procents förluster av ren till rovdjur är långt ifrån uppnått.

— Marita Stinnerbom

Mål

- **En ekonomiskt, kulturellt, socialt och ekologiskt hållbar rennäring.**
- **En samhällsplanering där samiska behov beaktas.**
- **De skador som rovdjuren orsakar rennäringen ska vara acceptabla.**

Indikatorer

- **Rennäringens tillstånd**
- **Sametingets delaktighet och inflytande i samhällsplaneringsprocesser ökar**
- **Efterfrågan på traditionell kunskap ökar**

Politiska styrdokument

Politiska styrdokument är livsmiljöprogrammet *Eallinbiras*,[36] näringspolitiska[37] och rennäringspolitiska handlingsprogram,[38] policyprogram som *Sametingets syn på mineraler och gruvor i Sápmi*,[39] *Sametingets syn på vindkraft i Sápmi*[40] och *Sametingets klimatstrategi*.[41]

36 https://www.sametinget.se/eallinbiras.
37 https://www.sametinget.se/137996.
38 https://www.sametinget.se/94095.
39 https://www.sametinget.se/gruvpolicy.
40 https://www.sametinget.se/vindkraftpolicy.
41 https://www.sametinget.se/130410

Sammanfattning av måluppfyllelse

Ett välmående sammanhållet och ekologiskt stabilt landskap är en förutsättning för en välmående och fungerande renskötsel. Om landskapet splittras och den gröna infrastrukturen fragmentiseras fungerar inte renskötseln och både renen och renskötaren mår dåligt.[42] Statistiken över rennäringens tillstånd är oroväckande och visar på betydande problem. Både rovdjurssituationen, bristen på regelverk som skyddar renen, klimatförändringarna och ökande markexploatering bidrar till en osäker situation. Renskötseln kan bidra till svenskt miljö- och klimatarbete genom att vara en värdemätare på det sammanhållna landskapets tillstånd, vilket ännu inte uppmärksammats i särskilt hög grad.

Det finns stor okunskap bland beslutsfattare, tjänstemän och exploatörer när det gäller renskötselns behov av renbetesmarker, samisk traditionell kunskap och de folkrättsliga aspekterna av samernas traditionellt använda marker. Genom remissvar, samråd och möten med andra myndigheter och markanvändare ökar både efterfrågan på samisk kunskap och möjligheterna att verka för att renskötselns behov och andra samiska behov bättre beaktas vid samhällsplanering och myndighetsutövning. Sametinget bidrar med andra perspektiv som utgår från en holistisk och hållbar natur- och miljösyn.

De totala rovdjursnivåerna i renskötselområdet är fortfarande för höga i förhållande till rennäringens acceptans. Rovdjursantal, ersättningar och skadeberäkningar visar att förlustnivåerna inte ändrats och att toleransnivån är långt över tio procent och därmed inte följer riksdagsbeslutet från 2013.[43] Sametinget har hittills inte fått något gensvar för de åtgärder som föreslagits. Målen uppfylls delvis.

Volym och kostnader för prestationer

Tabell 15. Volymer (st) och kostnader (tkr) för prestationer 2019
Samiska näringar och samhällsplanering

År 2019	Antal ärenden	Kostnad per ärende	Total kostnad
Pristillägg	4 966	0,10	506,1
Tjernobyl	95	4,7	443,2
Renmärkesregister	247	3,7	902,5
Katastrofskedeskydd	30	4,1	124,2
Remisser	313	4,2	1 317,8
Företagsregister	5 178	0,03	169,3

Tabell 16. Volymer (st) och kostnader (tkr) för prestationer 2018
Samiska näringar och samhällsplanering

År 2018	Antal ärenden	Kostnad per ärende	Total kostnad
Pristillägg	5 303	0,11	563,5
Tjernobyl	95	5,2	497,2
Renmärkesregister	235	3,7	861,5
Remisser	395	4,1	1 605,8
Företagsregister	5 178	0,03	149,0

Tabell 17. Volymer (st) och kostnader (tkr) för prestationer 2017
Samiska näringar och samhällsplanering

År 2017	Antal ärenden	Kostnad per ärende	Total kostnad
Pristillägg	6 282	0,08	473,9
Tjernobyl	103	4,7	479,2
Renmärkesregister	245	3,4	833,1
Remisser	398	4,8	1 909,7
Företagsregister	5 158	0,04	197,6

Förvaltningsverktyg

Sametinget ska i samverkan med Naturvårdsverket fortsatt samordna arbetet med ett förvaltningsverktyg utifrån fastställd toleransnivå för skador orsakade av stora rovdjur inom rennäringen, i syfte att upprätthålla en hållbar rennäring och en gynnsam bevarandestatus för stora rovdjur. Sametinget ska redogöra för hur uppdraget genomförts och inriktningen för det fortsatta arbetet. Vidare ska Sametinget samråda med länsstyrelserna i Dalarnas, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län i arbetet med förvaltningsverktyget. Sametinget ska redogöra för hur samverkan med Naturvårdsverket och samrådet med länsstyrelserna genomförts samt resultatet av arbetet.

Renbruksplaner

Sametinget ska fortsätta arbetet med att ajourhålla och kvalitetssäkra renbruksplaner. Sametinget ska i arbetet samverka med samebyarna och Skogsstyrelsen.

Totalt har 361 ärenden som rör rovdjursersättningar handlagts. Kostnaden för beräkning och utbetalning av rovdjursersättningar och inventering under 2019 beräknas till 949,1 tkr.

42 https://www.sametinget.se/130410.
43 https://www.sametinget.se/rapport_psykosocial_ohalsa.

Tabell 18. Volymer(st) och kostnad (tkr) för prestationer avseende Viltvård, 2017–2019

	2017	2018	2019
Antal ärenden	263	297	**361**
Total kostnad	981,0	1 016,7	**949,1**

Verksamhet under året

Markanvändning

Sametinget ska medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, särskilt rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten.

Kommunikation

Remissvar

Sametinget har under året fått i genomsnitt 20–30 stycken remisser till samråd per månad.

Tabell 19. Antal inkomna remisser, förfrågningar om samråd och lämnade yttranden enligt Sametingets diarium 2017–2019

	2017	2018	2019
Inkomna remisser	390	314	**215**
Inkomna förfrågningar om samråd	145	137	**136**
Lämnade yttranden	446	392	**208**

Konferenser

Sametinget har under året fått ett tiotal inbjudningar per månad till samråd och konferenser.

Samråd

Under 2019 har Sametinget medverkat med sin expertkunskap om samiska förhållanden i följande forum:

- Myndighetsnätverket för klimatanpassning
- Myndighetsgruppen för grön infrastruktur
- SGU:s gruvnäringsråd
- Nationella snöskoterrådet
- Arbetsgrupp för hantering av EU-direktivet Inspire
- Myndighetssamverkan Copernicus, Rymdstyrelsen och Satellitdata
- Referensgruppen för nationella marktäckedata (NMD)
- Skogsstyrelsen – Målbilder för kulturmiljöer/ skogsbruk
- Vetenskapliga rådet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster
- Centrala samrådsgruppen skogsbruk-rennäring
- Sektorsråd för skogliga frågor i Norr- och Västerbotten
- Referensmyndighet i Energimyndighetens och Naturvårdsverkets uppdrag om strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad (Miljömålsrådets beslut)
- Naturvårdsverkets samverkansgrupp inom miljömålssystemet
- Miljömålsrådet – plattform för myndighetschefer vid 17 myndigheter
- Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att analysera terrängkörningens påverkan på djur, natur och friluftsliv
- Livsmedelsverkets möten angående CWD (Chronic Wasting Disease) tillsammans med SVA och SLU
- Nationella sektorsrådet för skogliga frågor
- CBD:s arbetsgruppsmöte om artikel 8(j) i Montreal, Kanada

Sametinget arbetar för att stärka samernas inflytande och möjlighet att påverka beslut när mark inom det samiska traditionella området berörs. Sametinget ser att formerna för samråd behöver förbättras för att samerna ska ha det reella inflytande de har rätt till i frågor som berör dem.

Under året har Sametinget haft särskilda samråd med flera myndigheter:

- Sametinget och Naturvårdsverket har formaliserat sina samråd. Kontinuerliga chefsmöten hålls två gånger per år. Även kontaktvägarna mellan olika tjänstemän har tydliggjorts och förbättrats.
- Ett möte med samtliga länsstyrelser har hållits angående bildande av naturreservat och samiskt inflytande vid bildande och förvaltning.

Sametinget har under året utbildat cirka 200 personer på bland annat Trafikverket Region Nord, Länsstyrelsen Norrbotten och Vattenfall i renskötselfrågor.

Klimat och miljö

Renskötseln bidrar till svenskt miljö- och klimatarbete genom att vara en värdemätare, en indikator, på det sammanhållna landskapets tillstånd. Ett välmående sammanhållet och ekologiskt stabilt landskap är en förutsättning för en välmående och fungerande renskötsel.

Renbete har positiva effekter på den biologiska mångfalden i fjällvärlden. Renbete formar landskapet och bidrar till att skapa en ört- och artrik flora. Renbetet skapar en variation i landskapet både i stor och liten skala, till exempel kan ett enskilt trampspår öka utrymmet för fler arter att leva. Renar bidrar till att hålla fjällandskapet öppet när klimatuppvärmning kan orsaka invasion av träd och buskvegetation.[44] En minskning av renbete kan få långtgående negativa konsekvenser för fjällens biologiska mångfald. Fjällandskapet är även ett kulturpräglat landskap. Om renskötselns omfattning och utbredning begränsas, ökar risken av förluster både i biologisk mångfald och i fjällvärldens biologiska kulturarv i form av historiska hävdstrukturer.

Renskötsel och samisk traditionell kunskap är avgörande för att Sverige ska nå miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö. Landskapet måste hänga samman så att renarna kan följa sin årscykel och utan hinder, onödiga dröjsmål eller faror förflytta sig mellan olika betesmarker från fjäll via skogsland till kust. För fjällsamebyarnas renskötsel är fjällen en viktig del av årscykeln men renskötseln är även beroende av vinterbetesmarkerna i skogs- och kustlandet. För bästa resultat måste förvaltningen ske med ett brett landskapsperspektiv som beaktar behovet av grön infrastruktur. Grön infrastruktur har i alla år bundit samman människans och djurens färdvägar och är nödvändig för en fungerande renskötsel.

Våtmarker fyller olika funktioner och är viktiga för renskötseln under alla årstider. Under våren och vårvintern är myrarna viktiga betesland för renen eftersom de tinar fram tidigt. Under sommaren betar renen där och får svalka och skydd mot myggen. Myrar är dokumenterade som bra betesmarker under senhöst eller vinter med lägre snödjup, tack vare att växterna där förblir gröna längre än på andra marker och därför är mer näringsrika. För renskötarna är myrarna värdefulla för att det är enkelt att samla ihop renar och flytta renhjordar längs myrarna. Renskötseln bidrar till att uppnå miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker.

Grön infrastruktur

Grön infrastruktur definieras som ekologiskt funktionella nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

Regeringens vision för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och tillvarata möjligheter. Myndigheterna har en viktig roll vad det gäller att initiera, stödja och följa upp klimatanpassningsarbetet inom sitt ansvarsområde. Därefter har fyra samebyar i ett pilotprojekt tagit fram egna klimat- och sårbarhetsanalyser samt handlingsplaner för klimatanpassning. Sametinget har sammanställt en syntesrapport över samebyarnas behovsriktade insatser för klimatanpassning.[45] Ytterligare två samebyar har under 2019 påbörjat arbetet med att ta fram handlingsplaner för klimatanpassning med samebyarnas renbruksplaner och SMHI:s klimatdata som grund. Projektet finansieras av SMHI och länsstyrelserna inom renskötselområdet; Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland och Dalarna.

Under 2019 har Sametinget arbetat med projektet ”Renbruksplan – klimatfaktorer, en utveckling av verktyg för anpassning till ett förändrat klimat”. Projektet är finansierat av SMHI. Syftet med projektet är att främja tvärsektoriellt samarbete med andra aktörer och få större möjlighet att bedöma helheten för renskötseln utifrån klimat och kumulativa effekter (omvärldsfaktorer). Integrering av klimatscenarier i renbruksplanen ska underlätta att ta beslut under osäkerhet och under olika årstider. I projektet uppdateras och kompletteras renbruksplanerna med omvärldsfaktorer som vindkraft, rovdjur, gruvor, infrastruktur, kulturarv samt klimatdata. Därigenom kan funktionella samband och kumulativa effekter som påverkar samebyarna illustreras.

44 https://www.forskning.se/2017/09/12/klimatforandringar-kraver-anpassad-renskotseln/.

45 https://www.sametinget.se/klimat/syntesrapport.

Skogsfrågor

Den arktiska skogen är en sammanhängande naturresurs för både djur och människor. Den samiska kulturen påverkas av den fragmentering som sker i naturlandskapet, inte minst av det storskaliga skogsbruket. Utan lavhedar och hänglavsskogar saknas naturligt renbete.

Ett renskötselanpassat skogsbruk är ett variationsrikt skogsbruk där den biologiska mångfalden bevaras och kulturmiljövärden och sociala värden värnas, vilket bidrar till uppfyllandet av miljökvalitetsmålet Levande skogar. Det finns synergier med grön infrastruktur, viktiga betesområden med flexibilitet och skogsbruk med miljöhänsyn. En skog som är bevarad för renbetning är en skog som är ekologisk, har biologisk mångfald och är motståndskraftig.

Skogsprogrammets programråd har under hösten 2019 begärt in synpunkter från Sametinget om vilken typ av analyser och insatser som behövs i myndighetsuppdraget, och hur vi ser på skogens roll i en växande bioekonomi. Sametingets medverkan är viktig för att även rennäringsperspektivet ska beaktas. Eftersom det kan finnas komplexa samband måste alla aktörer delta i samtalen för en bättre helhetsbild. Sametinget har under 2019 uppmärksammat förslag från Skogsstyrelsen som har en indirekt koppling till Nationellt skogsprogram, bland annat en ökning av främmande trädslag, däribland contorta. För rennäringen är ett sådant förslag direkt olämpligt eftersom det i hög grad påverkar renbetet negativt. Contortaskogar är så täta att renlaven inte kan växa. Sametinget har lämnat följande synpunkter till programrådet på områden som behöver utredas:

- renskötselrätt/ äganderätt
- biologiskt, materiellt samt immateriellt samiskt kulturarv
- mark- och hänglavsbete för renen
- hur klimatpåverkan för rennäringen påverkas av olika faktorer, t ex skogsbruk
- lokalt/regionalt och nationellt perspektiv av den skogliga resursen.

Geografiska informationssystem

En stor del av den information som hanteras inom miljö- och samhällsplaneringsområdet är av geografisk karaktär och kan hanteras i ett geografiskt informationssystem (GIS). EU:s Inspire-direktiv specificerar riktlinjer för att beskriva rumsliga datamängder med metadata, utforma datamängdernas attribut på ett gemensamt sätt och publicera datamängderna som nättjänster som kan nås via internet. För att uppnå dessa mål påbörjade Sametinget i slutet av 2019 ett arbete med att stegvis introducera en driftsatt teknikplattform som svarar mot Lantmäteriets nationellt framtagna geodatastrategi.

Målet är att data och samhällsplaneringunderlag ska gå att nå genom internet i form av bland annat visningstjänster och nedladdningstjänster. Arbetet kommer att löpa över flera år och gradvis ersätta den GIS-funktionalitet som Sametinget idag använder vid presentation av kartor och data. Genom Sametingets GIS-verksamhet synliggörs den samiska markanvändningen i samhällsplaneringen. Därigenom förbättras successivt samiska markanvändares konkurrenskraft vid fördelning av naturresurser. Det ökar potentialen till utveckling av de samiska näringarna, förbättrar förutsättningarna till samverkan och kan öka acceptansen och förståelsen för samiska frågor i samhället.

Renbruksplaner

Renbruksplaner (RBP) är samebyarnas verktyg för att beskriva sin markanvändning. Informationen läggs in i renbruksplanen via ett särskilt utvecklat dataprogram, RenGIS. Renbruksplanen används vid övergripande samhällsplanering och miljökonsekvensbeskrivningar samt vid samråd och dialog med markanvändande aktörer. Sametinget är verksamhetsägare för arbetet med RBP och samverkar med samebyarna och Skogsstyrelsen. Under 2019 har arbetet med RBP utvecklats genom tre olika verksamhetsprocesser: övergripande verksamhetsutveckling, ajourföring och kvalitetssäkring samt teknikutveckling. Med RBP skapas förutsättningar för att bättre planera för en bärkraftig renskötsel som effektivt nyttjar betesmarkerna och är bättre anpassad till andra markanvändare och den omgivande miljön. Kartering och beskrivning görs av för rennäringen viktiga områden. Med stöd av satellitbilder, information om existerande vegetations- och betestyper, skogliga variabler samt identifierade strategiska platser, kan samebyarna dokumentera förändrad markanvändning över tid.

Samebyarna kan genom sina respektive renbruksplaner tydliggöra de kumulativa effekter som andra markanvändare orsakar för renskötsel samt visa på funktionella samband om hur rennäringen bedrivs och påverkas under olika årstider. 50 av 51 samebyar har i dagsläget renbruksplaner som i

varierande grad uppdateras. Förutom att beskriva sin egen markanvändning kan omvärldsfaktorer som skogsbruk, gruvor, vindkraft, infrastruktur, kulturmiljöer med mera läggas in i renbruksplanen. GPS-halsband på ren har gjort det möjligt för renskötarna att följa renarnas rörelser i realtid. Halsbanden är ett utmärkt hjälpmedel för att samla, förmedla och förstärka den traditionella kunskap om renens beteende som finns hos renskötarna. När informationen finns tillgänglig i RenGIS kan den användas för att analysera renarnas rörelsemönster i tid och rum. Samråd med skogsbruket och olika konsekvensbeskrivningar blir mer kunskapsbaserade och underlagskartor kan presenteras på ett överskådligt sätt. Ur samebyns perspektiv ökar förutsättningarna att nyttja de bäst lämpade betesresurserna och minska behovet av bevakning och stödutfodring.

Under 2019 har utbildningsinsatser gjorts som berört ett flertal samebyar:

- I april hölls en workshop i Umeå med Rymdstyrelsen om möjligheterna att använda rymddata för renskötsel och samråd.
- En utbildning för att upprätta en ny lavkarta över lavtillgången på vinterbeteslanden har hållits i Sveg och Jokkmokk.
- I oktober genomfördes den årliga användarkonferensen med 55 representanter från 35 samebyar. På konferenserna deltar även externa aktörer som t.ex. Trafikverket, Länsstyrelsen, SLU och skogliga representanter. Yngre renskötare deltog i större omfattning än tidigare och drygt 35 procent av deltagarna från samebyarna var kvinnor, vilket är högre än tidigare år.
- I november hölls en worskhop om hur klimatsmart skogsbruket är, där samebyar (fem stycken), SSR, Skogsstyrelsen, Statens Fastighetsverk (SFV), Sveaskog, SCA, Allmänningsskogen, Holmen skog och SLU deltog. Vid workshopen diskuterades bland annat hur skogsbruket tar hänsyn till renskötseln samt Skogsstyrelsens och Sametingets arbete med den nya klimatanpassningsförordningen.

I arbetet med teknikutveckling håller en ny GIS-plattform på att tas fram. En central lagring i denna plattform skulle öka renbruksplanernas säkerhet samt ge förbättrad tillgänglighet. Ytterligare insatser krävs för att RenGIS ska kunna samverka med kommande GIS-plattform. Framför allt krävs ett fungerande behörighetssystem eftersom samebyarna äger sitt eget data i RBP. Samebyarna ska i framtiden själva avgöra om och när de vill tilldela andra aktörer åtkomst till visst data. Till exempel skulle samebyar kunna ge behörighet till Sametinget att använda data från RBP i databasen iRenmark, vilket avsevärt skulle förbättra de planeringsunderlag som Sametinget tillhandahåller.

Som förvaltningsmyndighet för rennäringen har Sametinget i samarbete med samebyarna och skogsstyrelsen arbetat med att höja renbruksplanernas betydelse som underlag i samhällsplanering. Det underlättar helhetsanalyser av renskötselns markanvändningsbehov i relation till annan verksamhet, förbättrar dialogen med andra markanvändare och skapar förståelse och respekt för árbediehtu/traditionell kunskap. De kommunala översiktsplanerna inom renskötselområdet saknar ofta information om rennäring. Ett antal kommuner har insett detta och arbetar tillsammans med samebyar med nya översiktsplaner där information från samebyns RBP, som exempelvis renarnas rörelser i landskapet, utgör ett viktigt inslag.

Annan markanvändning

Sametinget har deltagit i arbetet för bildande av en nationalpark med arbetsnamnet ”Vålådalen-Sylarna-Helags” i Jämtlands län. När Naturvårdsverket och nationalparkens beredningsgrupp presenterade en övergripande inriktning med mål, syfte och vissa frågor som zonering ställde sig Sametinget, Mittådalens och Tåssåsens sameby positiva till inriktningen och en fortsatt process. Handölsdalens sameby röstade däremot på sin senaste årsstämma nej till en fortsatt process. Naturvårdsverket konstaterade i mitten av april 2019 att arbetet för en eventuell nationalpark inte stöddes av alla organisationer i beredningsgruppen och att förutsättningarna för att fortsätta projektet till nästa projektfas inte blev uppfyllda.

Sametinget deltar som referensmyndighet i Energimyndighetens och Naturvårdsverkets uppdrag om strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad (Miljömålsrådets beslut). Hittills har diskussionerna kretsat kring hur Sametinget kan bidra med GIS-skikt för övergripande konfliktanalys. Den övergripande GIS-analysen är en grund för det fortsatta framtagandet av regionala och lokala analyser och planer. Sametinget har mandat att ta fram egna ytor som ska användas övergripligt för den nationella riktlinjen för anläggande av hållbar vindkraft. I de nationella riktlinjerna ska alla definitioner av hållbarhet beaktas. Det är viktigt att Sametingets definition av hållbarhet likställs med övriga myndigheters.

Regeringens utredning för att se över lagstiftningen för terrängkörning och lämna förslag på förändringar och förtydliganden som behövs för en hållbar terrängkörning i Sverige avslutades i november. Sametinget har medverkat med en expert i utredningen. Sametinget har även bidragit till Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att analysera terrängkörningens påverkan på djur, natur och friluftsliv under rådande terrängkörningslagstiftning, samt att undersöka effekten av samebyarnas terrängkörningsplaner och utförda åtgärder.

Mot bakgrund av att samebyn Ruvhten Sijte har brist på åretruntmark, och att markägare under sommaren 2019 sagt upp avtal om upplåtelse av nyttjanderätt till renbete på privata marker, har Sametinget gjort en särskild utredning om markavtal och vilka som ska vara avtalsparter samt finansiärer för arrendeavtalet. Utredningen har sänts till Näringsdepartementet samt Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Rennäringen i Sverige

Renar och renskötselföretag

Antalet renar i Sverige varierar i cykler mellan 220 000 och 260 000 i vinterhjord (1996–2019). Säsongen 2018/2019 bestod vinterrenhjorden av cirka 248 000 djur. Svängningar beror mestadels på variationer i naturbetet och förändringar i rovdjursförekomst. 60 procent av renhjorden finns i Norrbottens län. Enligt den senaste renräkningen finns det 4 632 renägare.[46] 40 procent av renägarna är kvinnor som tillsammans äger cirka 53 000 renar. 60 procent av renägarna är män som tillsammans äger cirka 194 000 renar. Det finns 1 033 gruppansvariga renskötare.[47]
Av dessa är 19 procent kvinnor och 81 procent män. 83 procent av de gruppansvarig kvinnliga renskötarna och 78 procent av de gruppansvariga manliga renskötarna bor i Norrbottens län.

Tabell 20. Antal renägare m.m. i svenska Sápmi 2019 uppdelat på kön*

	Antal renägare	Antal gruppansv.	Antal renar
Kvinnor	1 865	200	53 330
Män	2 767	833	194 674

Antalet renar per renägare i landet som helhet är 54. Antal renar per gruppansvarig renskötare är i 237 i riket totalt. Det är stora skillnader mellan länen. I Norrbottens län finns de flesta renägarna och de flesta renskötarna, medan antalet renar per gruppansvarig är lägre än i Västerbotten och Jämtland/Dalarna.

46 4 618 personer och 14 samebyar.
47 En gruppansvarig renskötare sköter förutom sina egna renar även renar åt renägare som inte arbetar aktivt inom renskötseln (s.k. skötesrenar).

* Redovisning enligt 2018 års nivå, årets siffror ej tillgängliga.

Tabell 21. Renskötare och renägare 2018/19*

Län	Antal grupp-ansvariga renskötare	Antal renägare	Antal renar per gruppansvarig i genomsnitt
Norrbotten	797	3 156	173
Koncessions-område (BD)	29	779	382
Västerbotten	103	324	511
Jämtland	118	373	395
Totalt riket	1 047[48]	4 632	237

Tabell 22. Antal renar per gruppansvarig renskötare 2017–2019*

	2017	2018	2019
Antal renar	254 275	248 142	**248 142**
Antal gruppansvariga renskötare	1 045	1 047	**1 047**
Antal renar per gruppansvarig	243	237	**237**

Renmärkeshantering

Ett renmärke består av en unik kombination av snitt på renens höger- och vänsteröra. Det är Sametingets ansvar att föra ett renmärkesregister. Alla märkta renar i Sverige ägs av privatpersoner. Omärkta renar ägs av samebyn i området.

Under året har arbetet med modernisering och konsolidering av fyra handläggarstöd, Mearka, Låhko, Haddi och Navdi, fortsatt. 257 ärenden har handlagts till en kostnad av 902,5 tkr.

Riksgränsstängsel

Staten är underhållsansvarig för riksgränsstängsel och för vissa renskötselanläggningar. Sametinget har under året haft en löpande dialog med samebyarna, renbetesdistrikt i Norge samt fylkesmannen för att åtgärda kritiska sträckor. Under året har rivning av stängsel som inte används och som inte kommer att innefatta något ansvar i en eventuell ny renbeteskonvention, prioriterats. På grund av de senaste årens budgetbegränsningar i rennäringens främjandeanslag är detta område eftersatt.

Katastrofskadeskydd

Samebyar kan ansöka om bidrag till kostnader för utfodring som uppstått på grund av synnerligen svåra arbetsförhållanden. Under 2019 sökte 14 samebyar om katastrofskadestöd. Den totala ersättningen slutade på 4779 tkr.

Arbetet med att färdigställa kontrollpunkter i varje sameby för att underlätta betesbesiktningen har fortsatt under 2019. Kontroll-/fixpunkter finns för så gott som samtliga samebyar. Fixpunkterna ska läggas in i en geografisk databas och underlätta klimatanalyser. 30 ärenden har handlagts till en kostnad av 124,2 tkr.

Prisstöd

Förordning (1986:255) om pristillägg på renkött består av ett pristillägg på renkött. Det särskilda pristillägget lämnas för renar som godkänts vid köttbesiktning och som klassificerats enligt Jordbruksverkets föreskrifter om klassificering av slaktkroppar. Stödet är 9 kr per kilo för vuxna djur och 14,50 kr per kilo för renkalv. Pristillägget beräknas på slaktkroppens vikt. 4 966 ärenden har handlagts till en kostnad av 506,1tkr.

Tjernobyl

Kontrollprogram för cesium i slaktad ren infördes som en följd av Tjernobylkatastrofen 1986. Mätning och provtagning av renslaktkroppar sker under överinseende av officiella veterinärer. Kontroll sker inom områden och under perioder där det, baserat på tidigare års mätningar, anses finnas risk att renar ligger över gränsvärdet. Övriga prioriteringar har varit översyn av kvarvarande cesiumanläggningar, kvalitetshöjning av vattenförsörjningen till hagar, inklusive hagar för sjuka djur, och att ta fram hälsofrämjande redskap för utfodring. 95 ärenden har handlagts till en kostnad av 443,2 tkr.

Statistiksystem

Under året har fokus varit på att fortsätta öka kvaliteten på förvaltningsverktyget gällande samebyarnas toleransnivå för rovdjursskada. Ett viktigt kunskapsunderlag i arbetet är beräkningen av samebyarnas årliga skadenivåer, utifrån uppgifter om till exempel renhjordens produktionsförmåga, kalvöverlevnaden och statistik om trafikdödade renar. Sedan 2016 har Sametinget tillsammans med berörda länsstyrelser och Naturvårdsverket utarbetat en förfinad beräkningsmodell som nu är tillgänglig för användning i det fortsatta arbetet. Under 2019 har samebyarna utbildats i användningen av beräkningsmodellen.

Antalet statistikförfrågningar har minskat betydligt vilket är ett resultat av att den publika statistiksidan numera tar hand om stora delar av statistikbehovet.

48 Inklusive 14 samebyar.

* Redovisning enligt 2018 års nivå, årets siffror ej tillgängliga.

Samebygränser

Sametinget handlägger för närvarande ett ärende rörande gränser mellan samebyarna i Jokkmokk samt ett ärende avseende samebyarna i Jämtland där inget samråd med berörda samebyar ännu skett.

Rensjukdomar

Sametinget har medverkat vid möten med Livsmedelsverket och Näringsdepartementet angående CWD (Chronic Wasting Disease). Samarbete sker i första hand med Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i frågan. Inga fall av CWD har hittills påträffats hos renar.

Bedömning av måluppfyllelse

Sametingets verksamhet bidrar till en levande samisk kultur och stärker och utvecklar samernas och rennäringens ställning i samhället. Sametingets skyldighet att medverka i samhällsplanering och bevaka att samiska behov beaktas, innebär kontakt med flera centrala sektorsmyndigheter, fem länsstyrelser och ett stort antal Norrlandskommuner.

Sametingets uppfattning är att det i allmänhet råder stor okunskap bland beslutsfattare, tjänstemän och exploatörer om renskötselns behov av renbetesmarker och de folkrättsliga aspekterna av samernas traditionellt använda marker. Via remissvar, möten och samråd utbildar Sametinget andra myndigheter om nyttan av samiska kunskaper och speciellt i hur man använder samisk kunskap i handläggning och beslutsprocesser. Att öka omvärldens kunskap om det samiska landskapet med dess mångsidiga resurser och funktioner samt begära att den samiska kulturens förutsättningar ska sättas in i sitt sammanhang när det gäller marker som urfolk traditionellt brukat och brukar, är centralt i arbetet.

Sametinget försöker bidra med perspektiv som visar på en hållbar samisk natur- och miljösyn och påvisar de förändringar som krävs i förvaltningsprocesser och nationell lagstiftning. Nya kontaktytor ökar möjligheterna att verka för att renskötselns behov och andra samiska behov bättre beaktas vid samhällsplanering och myndighetsutövning. Hos de handläggare på andra myndigheter som Sametinget kommer i kontakt med bedömer vi att den samiska kunskapen långsamt stärks och att insikten om renskötselns komplexitet ökar. Genom våra remissvar åstadkoms små förbättringar i myndigheternas hantering av renskötselfrågorna. I frågan om tillstånd för täktverksamhet har tillståndsvillkoren anpassats till att bättre tillgodose renskötselns behov av fungerande betesmarker.

Förutom de av regeringen beslutade samrådsuppdragen till andra myndigheter efterfrågar också länsstyrelser, kommuner, universitet, intresseföreningar och privata företag Sametingets medverkan i olika samråd, projekt och konferenser. Eftersom pressen från olika aktörer som önskar nyttja och ändra användningen av naturresurserna i Sápmi är större än någonsin tidigare, ökar också efterfrågan på Sametingets medverkan.

Både *Sveriges Generationsmål* och Sametingets vision *En livskraftig och hållbar samisk livsmiljö* utgår från att vi människor inte får leva idag på ett sätt som förstör framtida generationers möjlighet att leva ett gott liv. Att ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad, att den biologiska mångfalden samt natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart, är förankrat med att vi har en god hushållning med naturresurserna. Människan och naturen ska ha en långsiktig förmåga att förnya sig och hållbart vidareutvecklas även i tider av betydande förändringar.

Renskötseln bidrar till svenskt miljö- och klimatarbete genom att vara en värdemätare på det sammanhållna landskapets tillstånd. Ett välmående sammanhållet och ekologiskt stabilt landskap är en förutsättning för en välmående och fungerande renskötsel. Grön infrastruktur har i alla år bundit samman människans och djurens färdvägar och är nödvändig för en fungerande renskötsel. Att framställa underlag för markanvändningen är en av de viktigaste åtgärderna för att minimera intressemotsättningar i renskötselområdet.

Vår bedömning är att Sametingets insatser leder till ett ökat inflytande i beslutsprocesser som påverkar samernas traditionella land- och vattenområden. Den ökande efterfrågan på vår medverkan i samråd och uppdrag visar att förtroendet för Sametinget långsamt växer. Den kraftiga ökningen av exploateringar i det samiska området, klimatförändringar och många aktörers bristande kunskap om de folkrättsliga aspekterna av samisk markanvändning, är en utmaning för Sametinget att bemästra.

Sametinget har föreslagit regeringen att Sametinget bör ha ett utpekat ansvar i miljömålssystemet samt ingå i Miljömålsrådet, vilket är strategiskt viktigt för att nå miljökvalitetsmålen. I arbeten med grön infrastruktur, ekosystemtjänster och beslutade miljömål som Storslagen fjällmiljö, Myllrande våtmarker och Levande skogar kan informationen som läggs in i samebyarnas renbruksplaner utgöra en bra grund. Samisk traditionell kunskap tillsammans med vetenskaplig kunskap är viktiga i bevarandet av biologisk mångfald och för att nå miljökvalitetsmålen.

Sametinget har vid flera tillfällen efterlyst information om vad som sker i de regeringsuppdrag som Sametinget varit inblandad i och som har varit av speciell vikt för oss. Detta gäller dels Naturvårdsverkets uppdrag om en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som ska bidra till att miljökvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* nås,[49] dels Sametingets och Naturvårdsverkets gemensamma regeringsuppdrag att föreslå åtgärder för att långsiktigt säkerställa att artiklarna 8(j) och 10(c) i konventionen om biologisk mångfald (CBD) genomförs i Sverige.[50] I båda rapporterna föreslås att Sametinget bör bli en myndighet med ansvar i miljömålssystemet. Sametinget bör även ges fokalpunktsansvar kopplat till genomförandet av artikel 8(j) såvitt avser samisk kunskapstradition och samiska förhållanden. Sametinget skulle kunna bidra mer i klimatanpassningen och i arbetet för att skydda den biologiska mångfalden, till Sveriges ambitioner med miljömålen, konventionen för biologisk mångfald samt Agenda 2030. Att Miljödepartementet, som vi upplever, ignorerar de utredningar som beskrivits ovan, dämpar Sametingets strävanden vad gäller att använda och utveckla Sametingets kunskap och kompetens och den traditionella samiska kunskapen som ett bidrag i programmen.

Vår bedömning är att Sametingets inflytande i beslutsprocesser ökar, men att de traditionella kunskaperna inte respekteras och används i tillräckligt hög grad. Våra insatser och prioriteringar för en samhällsplanering där samiska behov beaktas samt för klimatomställningen och miljömålen har varit nödvändiga. En samlad bedömning är att målen är delvis uppfyllda.

49 http://www.naturvardsverket.se/strategi-for-storslagen-fjallmiljo.

50 Regeringsuppdrag Me2017/00665/Nm, dnr 1.3.8-2017-383.

Viltvård, ersättning och inventering

Rovdjursinventering och rovdjursersättning

Ersättning för rovdjursinventering har utbetalats med 4 545 tkr från anslag 1:22 ap.3. Naturvårdsverket har utöver detta bidragit med 830 tkr. Resultaten från inventeringarna används främst för att följa populationernas storlek och utbredning men utgör också underlag för Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om skydd- och licensjakt samt Sametingets utbetalningar av ersättning för rovdjursförekomst till samebyarna. Sametinget deltar i en referensgrupp för utvärdering av inventeringssystemet. Naturvårdsverkets rapport om utvärderingen som presenterades under det skandinaviska inventeringsmötet i Stockholm den 4–5 december 2019 visar att rennäringen saknar förtroende för Sveriges rovdjursförvaltning.

Sametinget är enligt viltskadeförordningen (2001:724) ansvarig myndighet för att betala ut rovdjursersättningar och ersättningar för samebyarnas kostnader för rovdjursinventering. Sametinget ska verka för att de skador rovdjuren orsakar ska vara acceptabla, det vill säga skadorna ska i möjlig mån reduceras genom att Sametinget agerar för att förebygga skador orsakade av rovdjur samt att myndigheten i mån av tillgång på medel utbetalar ersättningar för de viltskador som inträffat.

Baserat på inventeringsresultaten för 2019 har Sametinget lämnat ersättning för rovdjursförekomst för sammanlagt 25 908 tkr för 129,54 järvföryngringar. Ersättning för fem regelbundna förekomster av järv har utbetalats med 350 tkr. Sju tillfälliga förekomster har utbetalats med 245 tkr. Tre samebyar i Norrbottens län samt tre samebyar i Jämtlands län har på grund av svåra investeringsförhållanden för järv begärt tillämpning av § 5 föreskrifter (STFS 2007:9) om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar i samråd med länsstyrelsen. Länsstyrelsen har beviljat samebyarnas begäran om tillämpning av paragrafen. För 84,5 loföryngringar har 16 900 tkr utbetalats. Ersättning för fem regelbundna lodjursförekomster har lämnats med 350 tkr. Nio tillfälliga förekomster har utbetalats med 315 tkr. Ersättning för tre vargföryngringar har lämnats med 2 500 tkr. För tre regelbundna vargförekomster har ersättning lämnats med 240 tkr. För nio tillfälliga vargförekomster har ersättning lämnats med 315 tkr. Förekomst av björn har ersatts med 1 615 tkr och förekomst av kungsörn har ersatts med 1 075 tkr. Det slutgiltiga inventeringsresultatet i renskötselområdet 2019 har redovisats av länsstyrelsen. Sametinget har lämnat ersättning för viltskador 2019

enligt 4 § viltskadeförordningen uppgående till totalt 50 130 tkr.

Rovdjurssituationen i renskötselområdet är fortsatt ohållbar ur rennäringssynpunkt, dels för att inventeringen inte lyckats fullt ut, dels för att rovdjursnivåerna totalt sett är för höga i förhållande till både rennäringens acceptans och riksdagens mål.

Möten har hållits med Näringsdepartementet och Naturvårdsverket gällande vår begäran om författningsändringar avseende toleransnivåer och förvaltningsverktyg. Även licensjakt för järv på försök i Jämtlands län har avhandlats. En samsyn har erhållits med Naturvårdsverket för att inventeringsmetodik (bland annat via DNA) och rovdjursersättning måste samordnas. Ett möte om nödvändiga studier och finansiering för att bereda vägen för nya system har hållits under hösten.

Rovdjursstrategi

Sametinget har under våren och sommaren arbetat med en rovdjursstrategi. En budskapsplattform och olika informationsverktyg har tagits fram. Rovdjursfrågan och rennäringens bidrag till livsmedelsförsörjningen var en del i Sametingets satsning under Almedalsveckan och avhandlades vid ett möte med miljö- och jordbruksutskottet i augusti 2019 i Luleå. Närmare 50 riksdagsledamöter har tagit del av Sametingets budskap vad gäller rovdjursfrågan, bland annat via riksdagsseminarium.

Skadeförebyggande åtgärder

Bidrag till skadeförebyggande åtgärder som skydd mot rovdjur enligt 3 § viltskadeförordningen har lämnats med totalt 4 568 tkr till 21 samebyar varav 2 699 tkr är särskilt bidrag som lämnats av Naturvårdsverket, med anledning av genetiskt viktig vargförekomst. Bidraget har hittills betalats ut till fem samebyar i Norrbottens län, och är ett pågående ärende.

Massdödade renar

Ersättning för massdödade renar enligt 10 § viltskadeförordningen, uppgår till 323 tkr.

Viltvård

I förhållande till 2018 års inventeringsresultat har populationsnivån för lo sjunkit en aning. Även för järv visar resultatet på en mindre nedgång jämfört med resultat från föregående år, se tabell 23–25. Totalt sett visar inventeringsresultatet ingen tydlig trend, även om nivåerna totalt sett sjunkit något. Det bör tas i beaktande att det i vissa områden inte gått att utföra inventering i tillräcklig utsträckning. Med anledning av en kombination av fortsatt osäkerhet med vädersituationen och inventeringsförhållanden i framförallt de norra delarna av renskötselområdet, samtidigt som inventeringsresultatet pekar på fortsatt höga rovdjurspopulationer, finns anledning till oro i ett framtida perspektiv. Denna oro växer för varje år, eftersom rovdjursförvaltningens mål inte ligger i paritet med rennäringens acceptans. Renslakten ligger på en fortsatt låg nivå. Rovdjurstrycket, betessituationen och marknadsmässiga faktorer påverkar rennäringens resultat.

Förvaltningsverktyg för toleransnivåer

Resultatet av toleransnivåarbetet och användandet av samebyarnas förvaltningsverktyg har inte motsvarat den förväntade utvecklingen. Riksdagens beslut om toleransnivåer på max 10 procent har inte fått genomslag i förvaltningen. Rennäringens förluster har inte minskat.

Den 10 januari 2019 träffades en överenskommelse mellan länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Sametinget om ett antal grundläggande principer inför det fortsatta arbetet med att nå toleransnivåer för rovdjursskador på ren. Sametinget har dock inte märkt några förändringar hos Naturvårdsverket i förhållande till förvaltningsverktyget, vare sig gällande förvaltning eller lagstiftning. Sametinget jobbar vidare med förbättringar och uppdateringar utifrån modellens förutsättningar. Den digitala tillgängligheten av samebystatistik via Sametingets hemsida har förbättrats och produktionsformlerna för att bedöma produktionsförluster på grund av rovdjursförekomst har förfinats. Vetenskapen bakom formlerna har tydliggjorts och ytterligare parametrar som väder och betesförhållanden har lagts till. Under sensommaren och hösten 2019 har Sametinget vidareutbildat drygt 40 samebyar, sammanlagt cirka 100 personer, i förvaltningsverktyget.

Länsstyrelserna har haft uppföljningsmöten med samebyar och gör fortsatta årsvisa uppdateringar.

Sametinget anser att förvaltningsverktyget bör integreras i lagstiftning (förordningar) och riktlinjer. På så sätt kan riksdagens beslut från 2013 ges ökad legitimitet. Trots flera möten med Näringsdepartementet och Naturvårdsverket får inte Sametinget bifall för de utvecklingsåtgärder som föreslagits. Rovdjursantal, ersättningar och skadeberäkningar visar att förlustnivåerna inte ändrats.

Tabell 23. Resultat av länsstyrelsernas rovdjursinventering i renskötselområdet 2019

2019	Järv-föryngringar säker + sannolik	Regelbunden järv-förekomst	Tillfällig järv-förekomst	Lodjurs-föryngringar	Regelbunden lodjurs-förekomst	Tillfällig lodjurs-förekomst	Regel-bunden varg-förekomst	Tillfällig vargförekomst	Varg-föryngring
Norrbotten (BD)	31	4	6	13	1	10	-	4	-
Norge (BD)	6	-	-	0,5	1	1	-	-	-
Finland	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Västerbotten (AC)	19	1	-	25	5	-	2	1	-
Norge (AC)	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Jämtland (Z)	43	-	-	27	-	-	-	6	3
Västernorrland (Y)	3	-	-	17	-	-	-	-	1/3
Norge (Z)	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Dalarna (W)	2	-	-	-	1	-	1	-	-
delas Norge	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Summa	**107**	**5**	**6**	**82,5**	**8**	**11**	**3**	**11**	**3**

§ 5 STFS 2007:9 har tillämpats för 3 samebyar i Jämtlands län samt tre samebyar i Norrbottens län (järv). Länsstyrelsen Norrbotten redovisar skiljaktiga meningar från rovdjursinventeringen med sex samebyar. Obs! Tre samebyar i Jämtlands län berörs av 3 vargföryngringar. Antal rovdjur utanför den yttre gränsen för vinterbetesmarkerna = rapportering för Norge.

Tabell 24. Resultat av länsstyrelsernas rovdjursinventering i renskötselområdet 2018

2018	Järv-föryngringar säker + sannolik	Regelbunden järv-förekomst	Tillfällig järv-förekomst	Lodjurs-föryngringar	Regelbunden lodjurs-förekomst	Tillfällig lodjurs-förekomst	Regel-bunden varg-förekomst	Tillfällig varg-förekomst	Vargföryngring
Norrbotten (BD)	35	5	5	16	2	10	0	4	0
Norge (BD)	5,5	0	0	2	0	0	0	0	0
Finland	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0
Västerbotten (AC)	22	0	0	27,5	3	0	0	0	0
Norge (AC)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jämtland (Z)	58	0	0	32	0	1	2	6	2
Norge (Z)				1					
Västernorrland (Y)	2	7	0	19,5	0	0	0	0	0
Dalarna (W)	3,5	0	0	1	0	0	0	8	0
Norge (W)	0	0		0	0	0	0	0	0
Summa									

T. § 5 STFS 2007:9 har tillämpats för två samebyar i Norrbottens län för järv. Obs! redovisas inte i tabellen. Obs! Tre samebyar i Jämtlands län berörs av 2 vargföryngringar. Antal rovdjur utanför den yttre gränsen för vinterbetesmarkerna = rapportering för Norge.

Tabell 25. Resultat av länsstyrelsernas rovdjursinventering i renskötselområdet 2017

2017	Järv-föryngringar säker + sannolik	Regelbunden järv-förekomst	Tillfällig järv-förekomst	Lodjurs-föryngringar	Regelbunden lodjurs-förekomst	Tillfällig lodjurs-förekomst	Regel-bunden varg-förekomst	Tillfällig vargförekomst
Norrbotten (BD)	36	8	5	27,5	-	4	-	-
Norge (BD)	4,5	-	-	1,5	-	-	-	-
Finland	0,5							
Västerbotten (AC)	20	-	1	27	1	-	-	4
Norge (AC)	-	-	-	-	-	-	-	-
Jämtland (Z)	33	1	-	35,5	-	-	4	11
Västernorrland (Y)	2			21				
Norge (Z)	-	-	-	1	-	-	-	-
Dalarna (W) delas	4	-	-	1	-	-	2	5
Norge (W)	0,5							
Summa	**100,5**	**8**	**6**	**114,5**	**1**	**4**	**6**	**20**

§ 5 STFS 2007:9 har tillämpats för en sameby i Jämtlands län för lo och järv vilket inte redovisas i ovanstående tabell. Obs! Tre samebyar i Jämtlands län berörs av 2 vargföryngringar.

Rovdjursnivåer och viltskador

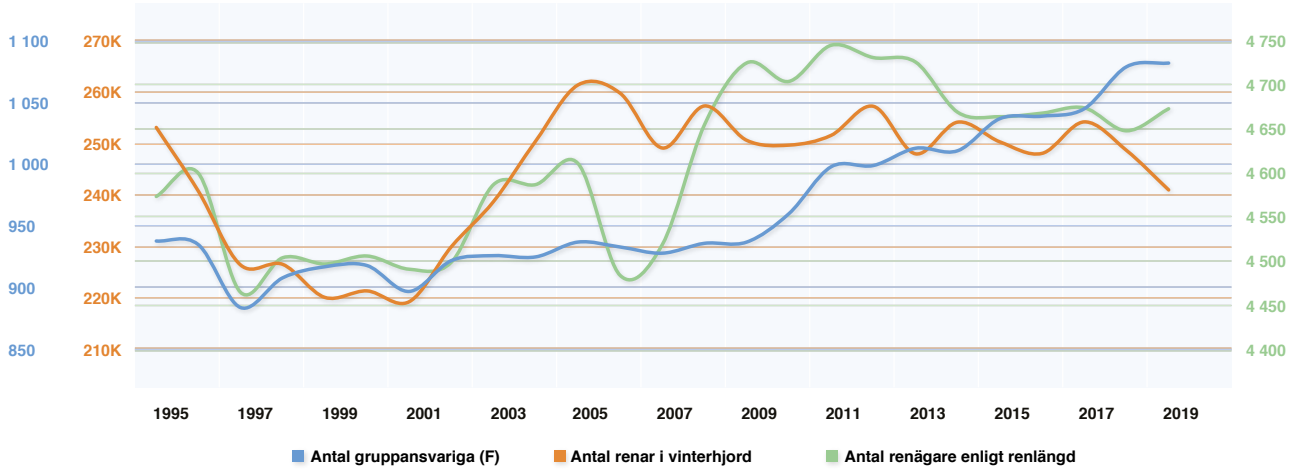
Rovdjursnivåerna håller fortsatt en hög nivå. I vissa områden i Jämtland och Norrbotten har det varit svåra inventeringsförhållanden. Renslakten ligger fortsatt på en lägre nivå än normalt. Den totala rovdjursersättningen till samebyarna visar att rovdjursförvaltningen inte lyckats att få ner populationsnivåerna. Sett ur ett rennäringsperspektiv är det återigen ett misslyckande. Totalt sett inom renskötselområdet har rovdjursinventeringen gått bra att genomföra förutom i vissa områden i Jämtland och Norrbottens län. Trots en mindre nedgång i lo- och järvpopulationen ligger rovdjursnivåerna fortfarande långt ifrån rennäringens acceptans om högst 10 procent rovdjursdödade renar. Rovdjursersättningarna är relativt oförändrade sedan flera år tillbaka i tiden.

Skyddsjakt är fortsatt den mest realistiska åtgärden som ger direkt effekt för samebyar. Övriga åtgärder är oftast förenade med mycket dyra omkostnader, och är inte realistiska åtgärder på längre sikt, utan endast vid specifika tillfällen.

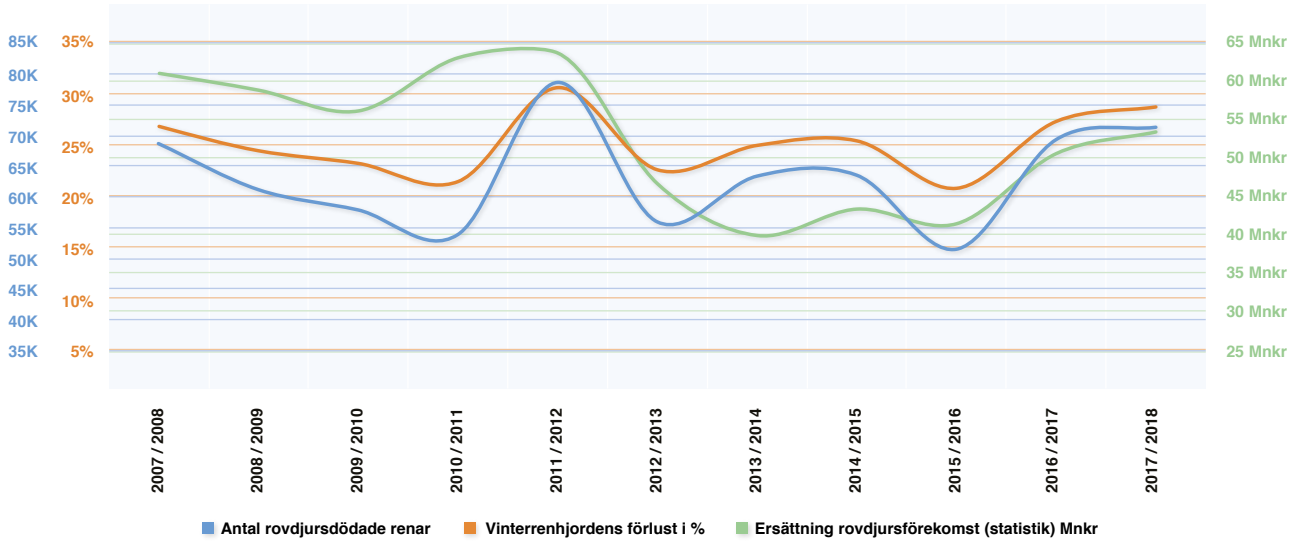
Bedömning av måluppfyllelse

De totala rovdjursnivåerna i renskötselområdet är för höga i förhållande till rennäringens acceptans. Rovdjursantal, ersättningar och skadeberäkningar visar att förlustnivåerna inte ändrats trots riksdagsbeslutet att rennäringen inte ska behöva tåla högre förluster än maximalt tio procent av renhjorden. Många samebyar har förluster på 30–40 procent. Sametinget får inte något gensvar för de åtgärder som vi föreslagit, trots att vi förhåller oss till de utvecklingsinsatser som finns angivna i rovdjurspropositionen *En hållbar rovdjurspolitik*.[51]

51 Prop. 2012/13:191.

Figur 6. Resultat nyckeltal svenska Sápmi.

Figur 7. Skadenivå rovdjur svenska Sápmi.

Sametinget har fått ett visst ökat inflytande i rovdjursförvaltningen genom förvaltningsverktygets ikraftträdande. Förvaltningsverktyget bidrar till att vårt deltagande i samråd och beslutsprocesser ökar och att kvaliteten i handläggningen förbättras. Det finns fortfarande viktiga nyckelfaktorer som måste lösas innan förvaltningsverktyget blir mer ändamålsenligt.

Vi upplever dessvärre att regering och ansvariga departement ignorerar rovdjursfrågan. Kommunikation med Miljödepartementet i rovdjursfrågor har inte kunnat uppnås och kontakterna har helt uteblivit under året.

En samlad bedömning utifrån målet ”acceptabla skador” är att målet inte är uppfyllt.

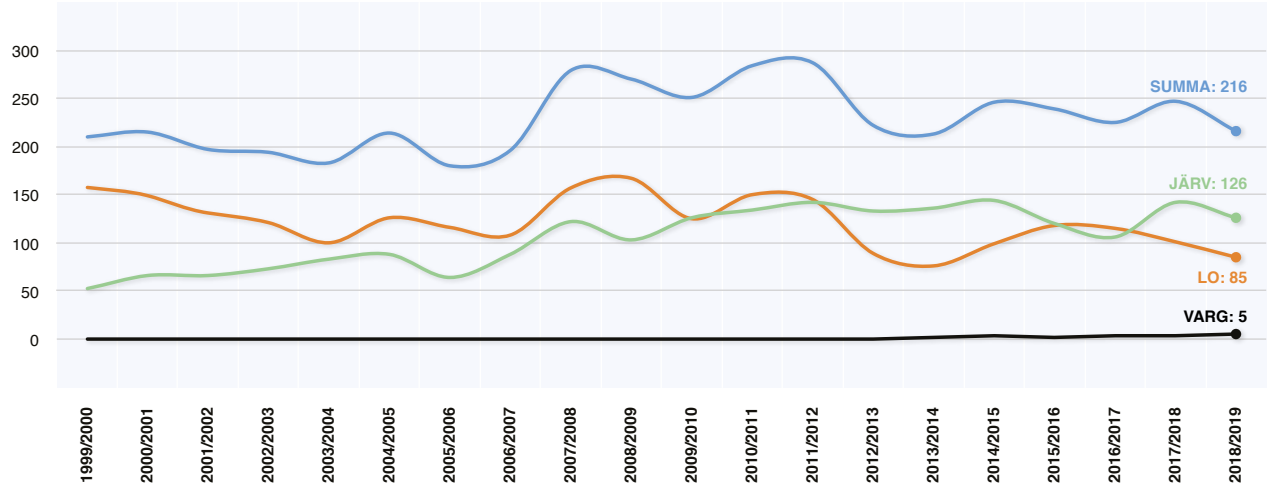
Rennäringens tillstånd

Driftsformen med fribetande ren som förflyttas mellan olika betesområden utifrån årstid har i hundratals år utgått från renens egna vandringar och det fria naturbetet. Samiska marker har utsatts för intrång under århundraden men de senaste 30–40 åren har renskötseln varit alltmer tvungen att anpassa sig till ett ökat betesintrång och förstörda flyttleder. Den fribetande renen är beroende av stora arealer där traditionell kunskap och möjlighet till olika reservbeten är nyckelfaktorer för att minska sårbarheten. Denna analys visar på utvecklingen inom företagandet, produktionen, rovdjurssituationen och betes- och väderförhållanden samt intrång, för att försöka ge en bredare bild av rennäringens tillstånd. Den inledande statistiken kommer från Sametingets publika statistiksidor.

Renar och rovdjur

Skadenivån (den totala förlusten) på rennäringen har legat på 20 procent under en mycket lång tid och har ökat de senaste tio åren. En skadenivå på 20 procent innebär cirka 50 000 dödade renar. Ersättningarna baserat på länsstyrelsernas inventeringsresultat (förutom § 5 fall) är en direkt avspegling av hur hårt rovdjurstrycket är. Ersättningarna har de senaste fem åren enbart ersatt cirka 40 procent av slaktvärdet. Rennäringen lider idag mycket stora ekonomiska förluster på grund av nuvarande ersättningsnivåer. I figuren ser man en tydlig koppling mellan skadenivå baserat på produktivitet och antalet rovdjur. Fler rovdjur leder till en ökad skadenivå.

Figur 8 visar utvecklingen av antalet ersatta föryngringar inom renskötselområdet (inkl §5 fall). Under hela mätperioden har antalet rovdjur varit högt. Äldre renskötare säger att 1980-talet var den senaste perioden med lägre rovdjursbelastning.

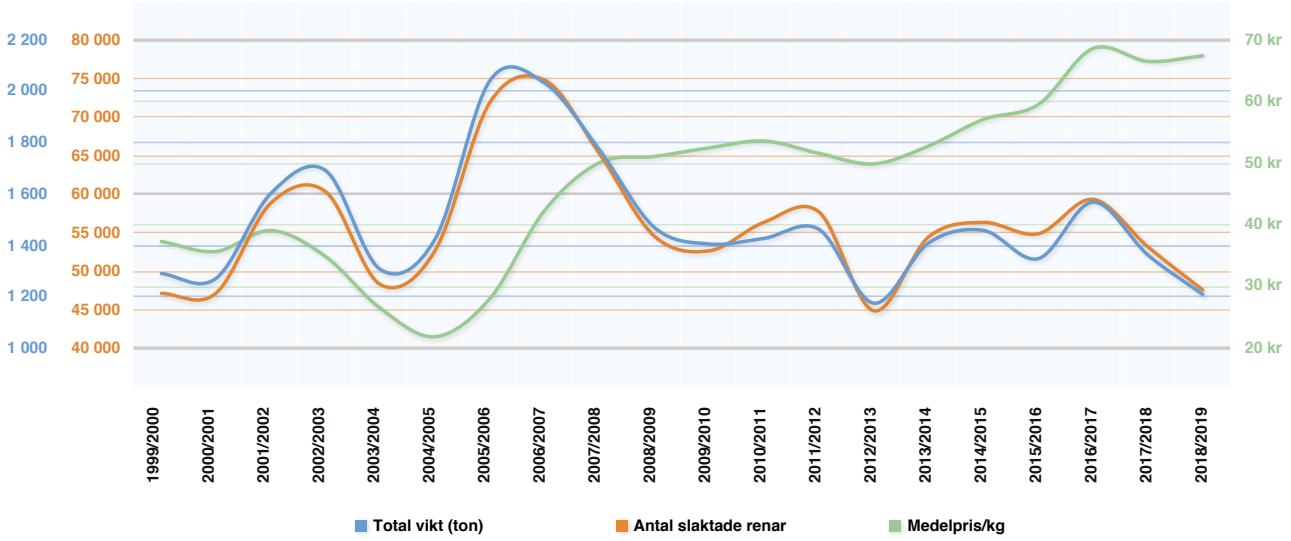

Figur 8. Antal föryngringar rovdjur svenska Sápmi.

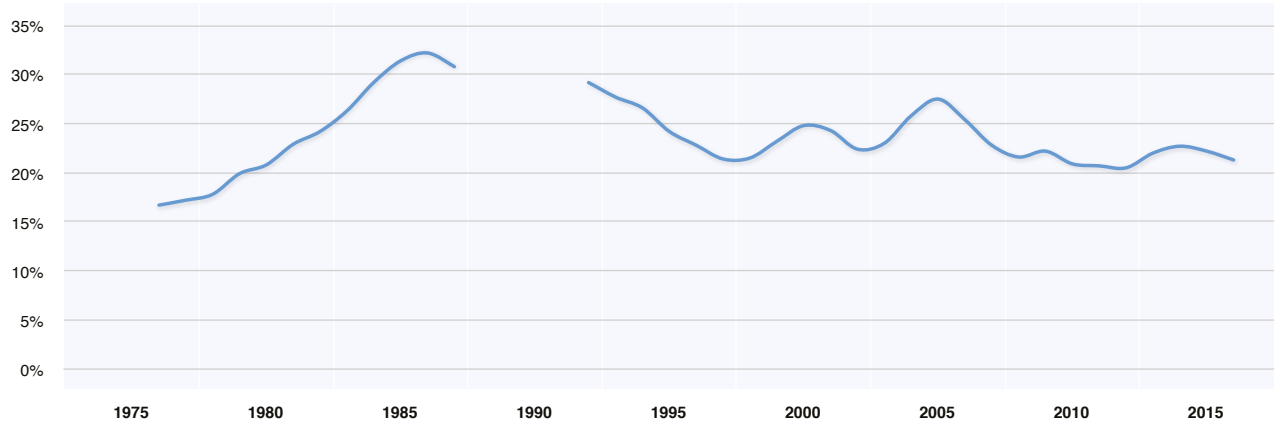
Rennäringens produktion

Under mätperioden visar Sametingets statistik att slakten i totalvikt slaktade renar, delvis samvarierat med priset, främst under 2000-talet då priset varierade mycket. KPI-justerat pris visar en reell prisökning på 40 procent de senaste 20 åren. Under 2010-talet har priset fortsatt att öka men inte slakten. Det beror på att renägarna på grund av rovdjurstrycket, väljer att försöka hålla antalet renar i renhjorden på en jämn nivå genom ett lägre slaktuttag. Under perioden har antalet vajor ökat från 65 procent till 68 procent av den totala renhjorden, men på grund av ett ännu högre rovdjurstryck de senaste tio åren har denna produktionseffektivisering gått till rovdjuren istället för till ökad slakt. Nyckeltalet slakt/renhjord 3-års medel (Svensk Rennäring, SCB m.fl. 1999) är ett enkelt mått på produktivitet (slakten/renhjord). Produktiviteten låg på cirka 30 procent under slutet av 1980-talet, sjönk till cirka 25 procent under 1990-talet för att under de senaste 20 åren långsamt sjunka mot cirka 20 procent. Huvudorsaken till den låga produktiviteten är rovdjurssituationen. Slakten de senaste fem åren har legat på cirka 55 000 renar, vilket kan jämföras med de bra åren under det sena åttiotalet med i genomsnitt 88 000 slaktrenar (1986–89).

Dagens renhjord kan under normala väder- och betesförhållanden fram till hösten producera drygt 110 000 kalvar årligen (produktionsformeln, B. Åhman, SLU). I slutet av 1980-talet var renhjordens storlek på cirka 290 000 djur jämfört med dagens 250 000. Ett högt rovdjurstryck kan förklara att man inte tar sig tillbaka på tillåten nivå (276 000), eftersom det är svårt att ersätta dödade vajor i tillräckligt hög utsträckning. Dagens renhjord torde vara mer produktiv jämfört med sent åttiotal på grund av högre andel vajor.

Figur 9. Renslakten nyckeltal svenska Sápmi.

Figur 10. Slakt/renhjord 3 år medel.

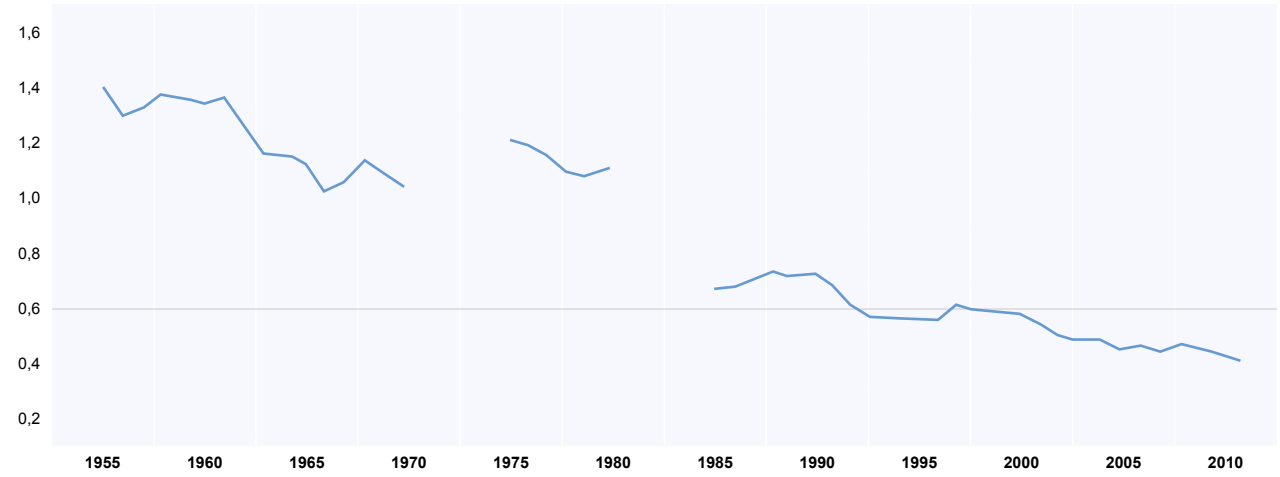
Biologiska förutsättningar

Figur 11 visar skogsareal med täckningsgrad av marklav med mer än 50 procent (skog av "lavtyp"). År 1955 var 1,4 miljoner hektar av skogarna i renskötselområdet av lavtyp. År 2018 var endast 0,4 miljoner hektar av lavtyp. Detta motsvarar en minskning på 71 procent. Alltför täta skogar är den variabel som bäst förklarar denna minskning (data från Riksskogstaxeringen). Lavbetet anses vara den enskilt viktigaste betesförutsättningen för rennäringen. En kraftig minskning av lavbetet ökar renskötselns sårbarhet på grund av minskat reservbete och ökad belastning på befintliga beten. I kombination med svåra väderförhållanden ökar risken för nödutfodring.

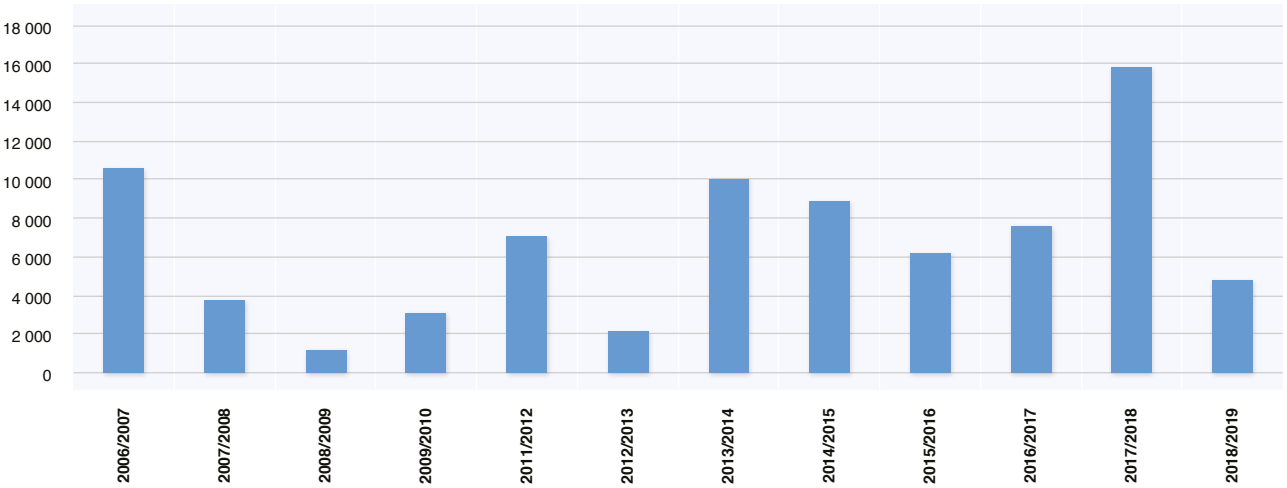
Figur 12 visar Sametingets ersättningar för nödutfodring, så kallade katastrofskadeersättningar.

Figur 13 (SMHI) visar ökning respektive minskning av antalet så kallade nollgenomgångar. Det är tydligt att de senaste 20 årens klimatutveckling leder till en ökning av nollgenomgångar framför allt inom Sápmi. Nollgenomgångar skapar skikt av hård skare och detta i kombination med djupa snöförhållanden kan leda till att renen inte kommer åt eller kan lukta sig till lavbetet. Sämre väderförhållanden i kombination med minskat lavbete och ökat intrång leder till svårigheter för renskötseln att klara extremare förhållanden.

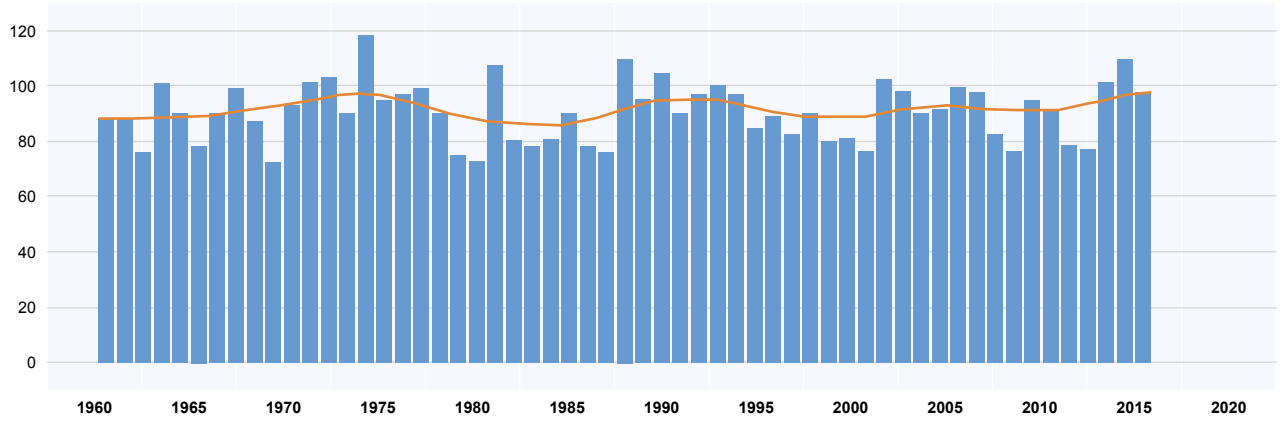
Figur 14 visar tydligt att medeltemperaturen ökar och därmed risken för växlande varmt och kallt väder och isbildning på marken, vilket "låser" renbetet.

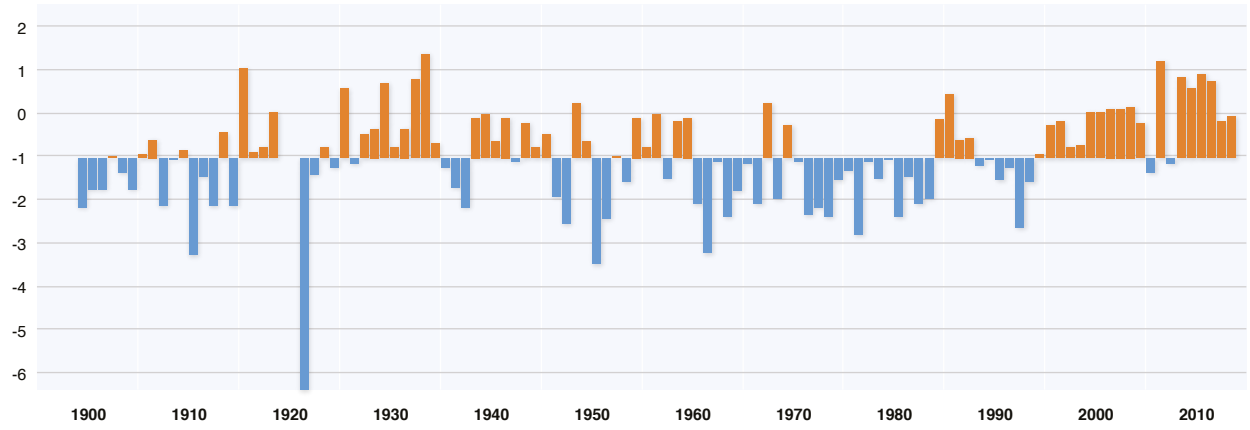
Figur 11. Biologiska förutsättningar.

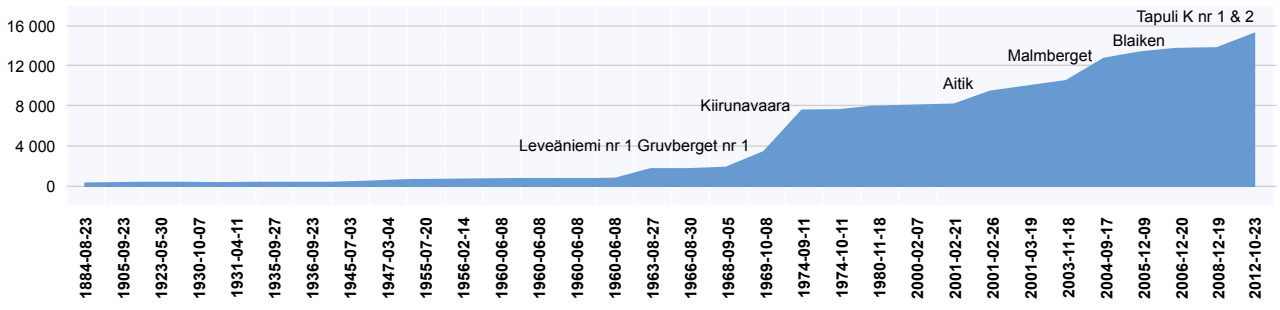
Figur 12. Katastrofskadeersättning tkr.

Figur 13. Norra Norrland - hela året.

Figur 14. Temperaturen de senaste 100 åren i Kiruna.

Figur 15. Ackumulerad area markanvisning till koncession inom riksintresse för rennäring (hektar).

Intrång

Renens betesro, tillgången på renbete och reservbete samt rennäringens resiliens påverkas också av ökade intrång i form av gruvor, vindkraftverk, friluftsliv och infrastrukturutbyggnad.

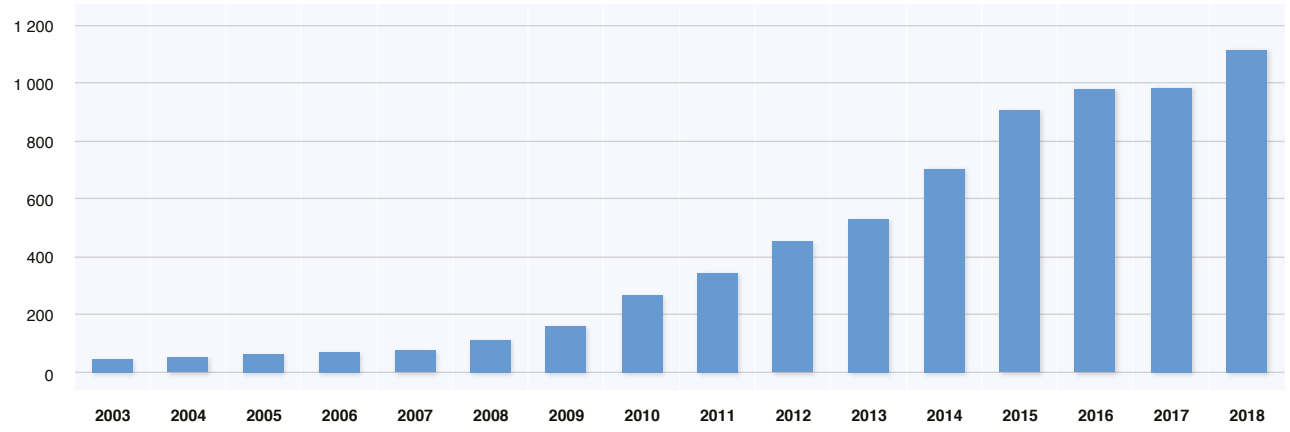
Figur 15, *Ackumulerad area markanvisning till koncession inom riksintressen för rennäringen* (statistik från Bergstaten), visar antal hektar mark som reserverats för gruvbrytning de senaste hundra åren.

Figur 16 visar utvecklingen av vindkraftverk (statistik från Energimyndigheten) för Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

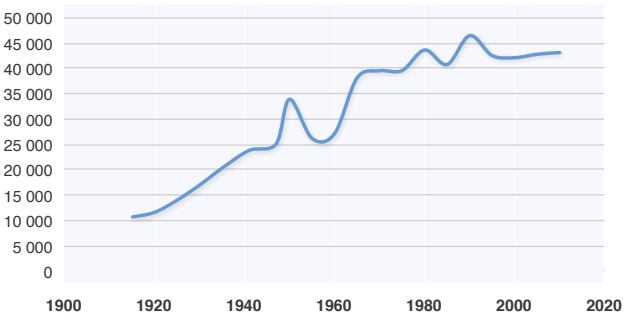
Figur 17 visar utvecklingen av den totala väglängden för statligt finansierad väg i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Väglängden har tredubblats sedan år 1900. Antalet bilar i trafik i de norra länet (figur 18) har stadigt ökat de senaste 20 åren.

Sammanfattande analys

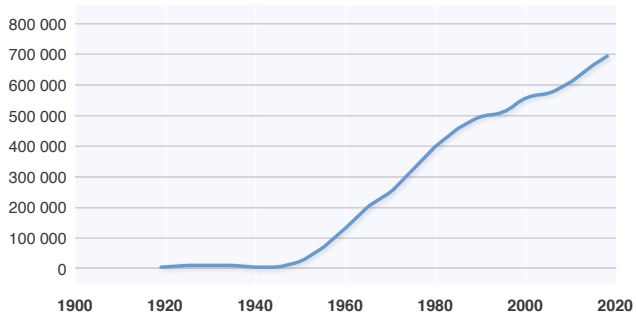
En traditionell näring, som verkar inom och utifrån naturens förutsättningar och brukar stora arealer, är extra utsatt under tider då resursutnyttjande av markresurser maximeras samtidigt som extrema klimatförändringar förväntas. Rennäringen har alltid varit adaptiv och tålig, och har utifrån traditionell kunskap kunnat variera användningen av landområden. Med ökad exploatering minskar möjligheten till flexibel användning. Det finns nu flera tecken, till exempel ökad stödutfodring, fortsatt lågt slaktuttag utan tillväxt av renhjorden samt höga skadenivåer på grund av rovdjur, som pekar på att rennäringen är utsatt för extrem stress. Orsakerna är tydliga: högt antal rovdjur, ändrade väderförhållanden, minskat lavbete, ökade intrång med mera. Allt utan att rennäringen ersätts i närheten av den ekonomiska förlust den är drabbad av. Värre är att den kumulativa effekten av alla förändringar kan leda till att det inom vissa områden inte längre går att bedriva en ekonomisk eller ekologisk hållbar renskötsel. Denna utveckling är inte förenligt med med de internationella åtaganden som Sverige har gentemot sitt urfolk.

Figur 16. Vindkraftverk norra Sverige.

Figur 17. Längd statsfinansierade vägar i svenska Sápmi i km.

Figur 18. Antal registrerade bilar i svenska Sápmi.

Traditionell kunskap och biologisk mångfald

Naturen och den biologiska mångfalden är grunden för människans existens. Merparten av världens urfolk lever i de områden där huvuddelen av världens genetiska resurser finns. Urfolken har nyttjat biologisk mångfald på ett hållbart sätt i tusentals år och utvecklat en traditionell kunskap som är djupt rotad i den lokala livsmiljön. En växande insikt om den biologiska mångfaldens betydelse resulterade i FN-konventionen om biologisk mångfald (CBD) som trädde i kraft 1993.

Artikel 8(j) och 10(c) i konventionen handlar särskilt om traditionell kunskap hos urfolken. Artikel 8 har rubriken *”In situ-bevarande”* och handlar om olika direkta insatser för att bevara biologisk mångfald *in situ,* det vill säga i sitt naturliga sammanhang. Detta gäller både vild och domesticerad biologisk mångfald och såväl kulturpåverkade som mindre påverkade landskap. Artikel 10(c) handlar om parternas ansvar att skydda och uppmuntra sedvanebruk som bidrar till biologisk mångfald och hållbart nyttjande. I en svensk kontext utgör samernas kunskap om exempelvis renskötsel, jakt och fiske traditionell kunskap. Kunskapsbärare avser de aktörer, individer eller grupper (organisationer och andra sammanslutningar) som besitter traditionell kunskap. Det innebär i princip att Sametingets politiker och personal samtliga är kunskapsbärare inom sina kunskaps- och specialområden.

Samisk traditionell kunskap – árbediehtu – är både immateriell och materiell till sin natur. Det är en kollektiv kunskap som individen bär med sig och som bygger på förvärvad kunskap om naturen och ekosystemen. Den utgör grunden för en livsstil som varit både miljövänlig och ekologiskt hållbar. Árbediehtu kan vara kunskap om väderlek, hur och var man fiskar, jagar eller plockar bär. Det kan vara kunskap om hur renar rör sig i landskapet och vilka växter de betar. Det kan vara sättet att ta vara på kött, fisk, örter och bär eller hur man bygger en torvkåta eller skapar ett bruksföremål av naturens material. Árbediehtu är hänsyn för kretsloppet i naturen, att ta vara på allt med varsamhet, återbruka, reparera och vårda. Att inte ta mer än man behöver. Att inte förstöra och att vara tacksam för det som naturen ger. Den samiska natursynen har präglat värderingar, sedvänjor, sociala strukturer och relationer. En grundprincip i arbetet med biologisk mångfald är att värdera traditionell kunskap lika mycket som vetenskaplig kunskap, varför ett fullt och effektivt deltagande av urfolken är nödvändigt. Många samer har en mycket god kännedom om naturen och observerar förändringar som bland annat klimatforskare är intresserade av att ta del av.

En av de globala indikatorerna för att mäta förlust av biologisk mångfald är status och trender av språklig mångfald och antal talare av ursprungliga språk. Samiskans ordrikedom när det gäller att exempelvis beskriva naturens utseende och olika sorters snö illustrerar hur sammankopplade språk, kultur och natur är. Förlust av biologisk mångfald och förstörelse av ekosystem innebär att relaterade språk och kunskaper försvinner. Därför är det viktigt att i brukandet av naturresurserna och förvaltandet av biologisk mångfald även beakta de samiska språken.

Inför antagandet av miljökvalitetsmålen uttalade regeringen att bevarande och användning av lokal och traditionell kunskap, som relaterar till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, har betydelse för möjligheten att uppnå miljökvalitetsmålen som behandlar biologiska resurser. Lokal delaktighet och förvaltning där hänsyn tas till lokal och traditionell kunskap kan gynna både biologisk mångfald och ge möjlighet till långsiktig ekonomisk utveckling. Den lokala och traditionella kunskapen är en del av en kulturell och lokal identitet som kan bidra till nygamla innovationer för ett hållbart samhälle, till främjandet av lokala

Árbediehtu är hänsyn för kretsloppet i naturen, att ta vara på allt med varsamhet, återbruka, reparera och vårda. Att inte ta mer än man behöver. Att inte förstöra och att vara tacksam för det som naturen ger.

produkter som är viktiga för landsbygdsutveckling och för bevarandet av traditionell markanvändning.

2019 släppte IPBES – *The Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services,* en rapport med en global värdering av biologisk mångfald och ekosystemtjänster som baseras på närmare 15 000 källor. Rapporten har även undersökt och inkluderat kunskap från urfolkssamhällen och lokalsamhällen. Den omfattande rapporten beskriver med all önskvärd tydlighet hur jordens naturliga miljöer kraftigt förändrats av människan och att direkta och indirekta drivkrafter bakom förlusten av biologisk mångfald har tilltagit de senaste 50 åren. Natur som förvaltas av urfolk och lokala samhällen är också under hot, även om förlusttakten ofta är lägre än i moderna samhällen. Klimatförändringar är en direkt drivkraft med ökande verkan. I alla miljöer ökar effekterna på biologisk mångfald och ekosystemtjänster, men fortfarande är markanvändning och direkt utnyttjande större faktorer. Om vi fortsätter som nu, kommer CBD:s Aichimål och FN:s mål för hållbar utveckling (SDG) inte att nås, vilket innebär att andra mål, exempelvis Parisavtalet för klimatet inte heller kan nås.

Under FN:s Climate Action Summit 2019 presenterade världens urfolk ett gemensamt initiativ för urfolks bidrag till klimatåtgärder. I en särskild deklaration fastslog urfolken sitt åtagande att samarbeta med alla parter för att hantera klimatförändringarna utifrån perspektivet mänskliga rättigheter. I åtagandet ingår att skydda landområden och resurser, bevara traditionella näringar, bidra till biologisk mångfald och minskade koldioxidutsläpp samt utveckla klimatlösningar som bygger på traditionell kunskap och vetenskap.

Traditionell kunskap är en viktig del av Sametingets verksamhet som berör både kultur och näringar. Sametinget praktiserar traditionell kunskap i samtliga förvaltningsuppdrag, exempelvis i språkarbete, kulturfrågor, landsbygdsutveckling och rennäringsförvaltning. Arbetet med renbruksplaner är ett banbrytande sätt att beskriva traditionell markanvändning som väckt uppmärksamhet även på den internationella arenan. Det samiska folkets förhållningssätt till natur, djur och miljö är en kunskap som riskerar att gå förlorad om inte nödvändiga åtgärder vidtas. När överföringen av den traditionella kunskapen minskar eller bryts, påverkas kulturarvet och den egna identiteten, vilket i sin tur får negativa sociala konsekvenser. Sametinget arbetar mot målet att få ett överordnande ansvar för árbediehtu och förväntar sig att få fokalpunktsansvar avseende samisk kunskapstradition och samiska förhållanden kopplat till genomförandet av artikel 8(j) i konventionen om biologisk mångfald.

> Samiska näringar

Sametinget verkar för ett variationsrikt samiskt näringsliv som är hållbart, resilient och ekonomiskt bärkraftigt. Genom olika insatser skapar vi förutsättningar för företag och branscher att etableras, växa och utvecklas. Enligt förordningen (2009:1395) med instruktion för Sametinget ska regeringen hållas informerad om utvecklingen inom samiskt näringsliv.

Resultat och verksamhet

Näringsnämndens ordförande har ordet

Det är viktigt att samerna själva har möjlighet att utveckla de samiska näringarna för att kunna bo och arbeta i de traditionella samiska bosättningsområdena och känna tillhörighet med alla samer oberoende av yrkeskategori. Under 2019 har en näringslivskonferens för samiska företagare genomförts och ett förslag på en ny näringspolitisk strategi utarbetats. Förslaget skickades på ett brett remissförfarande till det samiska samhället under 2019. Under Sametingets plenum i Haparanda debatterades den näringspolitiska strategin innan nämndens förslag enhälligt antogs. Det är tillfredsställande att vi nu har ett aktuellt och brett förankrat styrdokument att arbeta efter.

— Stefan Mikaelsson

Återrapportering enligt regleringsbrev

Sametinget skall bistå förvaltningsmyndigheten (Statens jordbruksverk) i genomförandet av landsbygdsprogrammet 2014–2020 på ett sätt som är effektivt för företagen, minskar risken för sanktioner och är effektivt för myndigheterna.

Mål

Ett starkt och utvecklat samiskt näringsliv med en starkare ställning i samhället.

Indikatorer

- **Det finns statistiska koder för samiskt näringsliv och Sametinget är en statistikansvarig myndighet**
- **Det finns fungerande samarbete mellan det samiska samhället och övriga gällande regionalt arbete, landsbygdsutveckling, styrning och ekonomiskt stöd**

Politiska styrdokument

Politiska styrdokument är livsmiljöprogrammet *Eallinbiras* och *Näringspolitisk strategi: Sápmi – en näringsmässig resurs*.

Sammanfattning av måluppfyllelse

Sametinget har under året initierat ett samarbete med regionerna i de fyra nordligaste länen för att utveckla samarbete och samverkan inom regional utveckling. Kontakter har även tagits med Näringsdepartementet, dock utan att kontakterna ännu gett effekt. Sametingets möjligheter till stöd till samiskt företagande baseras främst på investeringsstöd från Landsbygdsprogrammet. För att kunna rikta utvecklingsinsatser specifikt skulle Sametinget behöva tillgång till nationella medel.

Samiska näringar och det samiska näringslivet innehåller en mångfald av verksamheter utöver rennäringen. Sametinget har därmed ett stort behov av resurser för att etablera en statistikfunktion och kunna utveckla och formalisera arbetet med samisk statistik i samarbete med andra myndigheter. Bristen på statistik kring samiska företag gör det svårt att beskriva omfattningen av det samiska näringslivet eller hur olika näringsgrenar utvecklas. Det finns för närvarande inga officiella statistiska uppgifter om olika branscher eller näringsgrenar inom det samiska näringslivet, förutom renskötselföretag. Inom Sveriges officiella statistiksystem (SOS-system) kan samiska företag inte separeras från svenska företag eftersom det saknas en samisk markör kopplad till uppgifter om företagandet.

Målet uppfylls delvis.

Konferenser

Under året har Sametinget haft två konferenser med temat samiskt näringsliv:

- Samisk näringslivskonferens i Lycksele
- *Rådslag – från tradition till innovation* i Umeå

Innehållet i båda konferenserna var presentation av olika samiska företagare, deras arbete och hur de ser på framtiden. Den första konferensen utgjorde underlag till det fortsatta politiska arbetet med samiskt näringsliv medan den andra konferensen var startskottet till Sametingets kompetensutvecklingsprojekt.

Referensgrupper

Sametinget ingår tillsammans med Riksantikvarieämbetet, Institutet för språk- och folkminnen samt Jordbruksverket i Referensgruppen för traditionell småskalig matkultur.

OECD-rapport om samiskt näringsliv

Den 27 mars 2019 offentliggjordes OECD:s rapport *Linking the Indigenous Sami People with Regional Development in Sweden*. Rapporten syftar till att stärka urfolks ekonomiska utveckling och företagande genom att bättre sammanlänka urfolkssamhällen med strategier för regional tillväxt och landsbygdsutveckling. Rapporten innehåller rekommendationer om hur Sverige bör inkludera urfolket samerna i sina program och strategier. Sametinget har sedan 2018 varit behjälpligt i framtagande av underlag och deltagit i OECD:s arbetsgrupps olika möten, såväl nationellt som internationellt. Slutsatserna ligger till grund för rapportens rekommendationer som omfattar tre huvudområden:[52]

- **Förbättra insamling och spridning av data, statistik och information om samiska förhållanden – näringsliv, hälsa m.m.**
  - Ta fram etiska riktlinjer för forskning om samer och samiska frågor
  - Utöka SNI-koder till att omfatta samiska näringar
  - Utöka forskningsanslag (inom t.ex. forskningsrådet) för samiska frågor
  - Stärka Sametingets roll i insamling av statistik
- **Skapa en miljö där samiska näringar och företag kan stärkas**
  - Anpassa olika program (såsom landsbygdsprogrammet) till samiska behov
  - Se över barriärer (t.ex. i rennäringslagen) som försvårar samisk näringslivsutveckling
  - Stärka samisk turismnäring genom ökad finansiering och stöd till befintliga projekt
- **Stärka kopplingarna mellan samer och regional utveckling**
  - Formalisera samverkan mellan Sametinget och regionerna
  - Anta nationell samisk policy, handlingsplan och strategi
  - Stärka samisk förvaltning av marker enligt Laponia-modellen
  - Utveckla riktlinjer för gruvnäring, vindkraft och skogsindustri om samiskt deltagande

52 OECD-rapporten Linking the Indigenous Sami People with Regional Development in Sweden.

Sametinget har under året initierat ett samarbete med regionerna i de fyra nordligaste länen för att utveckla samarbete och samverkan inom regional utveckling. Kontakter har även tagits med Näringsdepartementet, dock utan att kontakterna ännu gett effekt.

Samer och statistik

Det samiska näringslivet innehåller en mångfald av företagsamhet. Dels inom traditionella näringar som rennäring, jakt, fiske och duodji och dels inom näringar som har en stark anknytning till de traditionella näringarna men som utvecklats inom sin genre. Typiskt för det samiska företaget är att det sker på mikronivå, genomsnittet är 1,2 sysselsatta per företag. Det finns en stor variation beroende på bransch.

Inom Sveriges officiella statistiksystem (SOS) kan samiska företag inte separeras från svenska företag av den anledningen att det inte finns någon samisk markör kopplad till uppgifter om företagandet. Därför finns ingen statistik över ekonomiska aktiviteter kopplade till samer i det svenska statistiska systemet. Anledningen till att det saknas statistik om det samiska samhället är att Statistiska centralbyrån inte får registrera etnisk tillhörighet eller samla in data baserat på etnicitet. Det finns goda skäl för detta, exempelvis för att skydda mot diskriminering. Samtidigt innebär det att det inte går att särskilja samiska företag från andra företag i den officiella statistiken. Avsaknaden av statistik är en utmaning för studier av samiskt näringsliv. Utan statistik går det inte att säga hur omfattande näringslivet är, vilka verksamheter som ingår, hur stora företagen är, eller i vilken utsträckning olika näringar växer eller krymper. För att kunna visa omfattningen av samiskt entreprenörskap lokalt är det nödvändigt med inventeringar för varje enskild sektor. Eftersom det inte går att analysera statistik för att få vägledning inför beslut minskar möjligheten till uppföljning av genomförda satsningar. Bristen har påtalats även i andra sammanhang, senast av OECD. Bristen på statistik gäller även utbildningsnivå, antal samer och hälsa.

För att få en bild över det samiska näringslivet har en kartläggning över läget i Sápmi utförts. Varken denna eller tidigare analyser ger en komplett bild men bidrar till att beskriva det samiska näringslivet. Rennäringen är den dominerande branschen. Andra samiska näringsföretag utgör 15 procent och av dessa är 30 procent företag inom duodji och konsthantverk. Utöver de samiska näringarna finns en stor andel företag inom bland annat skogsbruk och byggsektorn. En förklaring kan vara att renskötselföretagen ofta kompletterar sitt företagande med andra näringsgrenar. Kartläggningen visar att 66 procent av samer med företagsengagemang är mellan 41 och 70 år gamla. Det är en styrka att det finns många med lång erfarenhet, men det är samtidigt en svaghet och ett hot eftersom det betyder att många börjar närma sig eller redan uppnått pensionsåldern. Sametingets möjligheter till stöd till samiskt företagande baseras främst på investeringsstöd från Landsbygdsprogrammet. För att kunna rikta utvecklingsinsatser specifikt skulle Sametinget behöva tillgång till nationella medel.

Kartläggningar är viktiga att genomföra för att få ett underlag för kommande prioriteringar etc. men de är dyra att genomföra och ger endast en ögonblicksbild. Så länge Sametinget inte har ansvar för statistikhanteringen för alla samiska näringar kommer det att vara svårt att få kontinuitet i datainsamlingen, något som OECD beskriver i sin rapport. Sametinget har således ett stort behov av resurser för att etablera en statistikfunktion och att kunna utveckla och formalisera arbetet med samisk statistik i samarbete med andra myndigheter.

Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammet 2014–2020 är ett EU-finansierat näringslivsutvecklingsprogram för landsbygden och består av stöd och ersättningar som är till för att utveckla landsbygden. Miljö, hållbar utveckling och innovation är prioriterade områden. Sametinget har under året arbetat med kommande CAP (Common Agricultural Policy) och bistått Jordbruksverket och Näringsdepartementet med underlag för framtida företagsstöd för unga samt för investeringar.

Totalt under programperioden har 175 ansökningar inkommit varav 31 under 2019. Företagsstöden står för övervägande delen av ansökningarna jämfört med miljö- och projektstöden. I medeltal har företagsstöden legat på 25 ansökningar per år samtidigt som miljö- och projektstöden legat på 3 respektive drygt 7 ansökningar per år under programperioden. Totalt inkom 24 ärenden till Sametinget under 2019. Av samtliga ärenden har 13 beviljats, 9 ärenden fått avslag och 2 ärenden avskrivits.

Livsmedelsstrategin – regeringsuppdrag

Inom ramen för Landsbygdsprogrammets budget har särskilda medel avsatts till att genomföra insatser inom ramen för den nationella livsmedelsstrategin. För Sametingets del är budget avsatt med 29 600 tkr till

diversifiering för samiska företag.
För de åtgärder som berör livsmedelsstrategin har totalt cirka 50 procent av budgeten beviljats hittills. En försvårande omständighet är dock att det inte hör till Sametingets uppdrag att via de åtgärder som ingår under livsmedelsstrategin kunna stödja primärproduktionen/-producenterna, i detta fall rennäringen. Sametingets uppdrag är att stödja diversifiering av företag vilket utgör nästa steg. De flesta samiska matförädlare är i första hand primärproducenter och för att kunna vara framgångsrik i bland annat vidareförädling krävs möjligheter till insatser redan in producentledet.

Sametinget har ingen möjlighet att ge stöd till kompetensutveckling för rennäringens primärproducenter, alltså de som är potentiella företagare inom diversifiering som vidareförädling, samisk mat, besöksnäringar med mera då det inte ryms inom vårt ansvar. Det uppstår ett vakuum då primärproducenterna och deras intresseorganisationer behöver söka stöd från annat håll än från Sametinget.

Ansökningarna som avser primärproduktion och utveckling av renskötselföretag genom diversifiering och förädling står för nära 75 procent av ansökningarna och dryga 50 procent av beviljade medel.

Tabell 26. Antal inkomna ärenden under 2019

		Antal ärenden												Antal ärenden
Ankomstår	**Stödform**	**JAN**	**FEB**	**MAR**	**APR**	**MAJ**	**JUN**	**JUL**	**AUG**	**SEP**	**OKT**	**NOV**	**DEC**	
2015	Företagsstöd								2	11	5	9	3	30
	Miljöinvestering											2		2
	Projektstöd										1		1	2
2015 Summa									**2**	**11**	**6**	**11**	**4**	**34**
2016	Företagsstöd	2	4		5	6	1	1	1			5	1	26
	Miljöinvestering		1			2			1			2		6
	Projektstöd		3		2							2		7
2016 Summa		**2**	**8**		**7**	**8**	**1**	**1**	**2**			**9**	**1**	**39**
2017	Företagsstöd		2	1	1	1	2	2	2	1		7		19
	Miljöinvestering						1					1		2
	Projektstöd	1			1	1	1				3	2		9
2017 Summa		**1**	**2**	**1**	**2**	**2**	**4**	**2**	**2**	**1**	**3**	**10**		**30**
2018	Företagsstöd	1	1	3	2	1	4	2	3		2	10		29
	Miljöinvestering					1	1							2
	Projektstöd					4	5							9
2018 Summa		**1**	**1**	**3**	**2**	**6**	**10**	**2**	**3**		**2**	**10**		**40**
2019	Företagsstöd	1	1	3	4	3	3	1			3	1	2	22
	Miljöinvestering								1			2		3
	Projektstöd					5			1					6
2019 Summa		**1**	**1**	**3**	**4**	**8**	**3**	**1**	**2**		**3**	**3**	**2**	**31**
Slutsumma		**5**	**12**	**7**	**15**	**24**	**18**	**6**	**11**	**12**	**14**	**43**	**7**	**175**

Källa: Jordbruksverkets databas BLIS

Tabell 27. Budget, beviljade och utbetalade medel 2014–2019

Fokusområde	Delåtgärd kod	Delåtgärd	Total budget	Beviljat stöd	Utbetalt stöd	Kvar av budget	Utbetalt	%
1.1	6A	Kompetensutveckling	6 600 000	4 232 439	64%	2 367 561		
1.2	6A	Information/demonstration	5 000 000	2 528 650	54%	2 421 230	1 353 230	27%
2.1	6A	Rådgivning	1 000 000		0%	1 000 000		0%
		Investeringsstöd						
4.1	2A	Konkurrenskraft rennäringen	4 448 030	4 609 611	99%	37 241	1 854 450	42%
4.2	3A	Förädling – kort livsmedelskedja/lokal marknad	3 500 000	2 284 345	65%	1 215 655	1 976 230	56%
4.2	6A	Förädling – flera jobb	3 500 000	3 191 735	91%	308 265	191 735	5%
6.1	2B	Startstöd	6 750 000	3 750 000	56%	3 000 000	2 550 000	38%
6.4	5C	Förnybar energi	885 643	186 800	21%	698 843		0%
6.4	6A	Skapa nya jobb (diversifering)	5 219 152	619 811	12%	4 614 890	207 646	4%
		Service (6b)						
7.2	6B	Småskalig infrastruktur	536 000	0	0%	536 000		0%
7.4	6B	Idrotts-/fritidsanläggningar	1 560 964	0	0%	1 560 964		0%
7.5	6B	Rekreation och turisminformation	1 040 745	162 513	14%	889 851	150 894	14%
7.6	6B	Natur- och kulturmiljöer	3 002 158	2 499 169	83%	502 989	636 997	21%
		Miljöinvestering						
7.6	4A	Restaurering av samiska kulturmiljöer (4abc)	24 936 674	1 406 471	6%	23 569 641	707 006	3%
		Samarbete						
16.2	6A	för att skapa jobb	6 788 351	2 834 960	41%	3 993 539	2 515 441	37%
16.4	3A	mellan aktörer inom jordbruk/livsmedelskedjan	394 783	310 050	79%	84 733		0%
		Summa:	**75 162 500**	**28 616 554**	**38%**	**46 801 402**	**11 679 554**	**16%**

Källa: Jordbruksverkets databas BLIS

Samisk matkultur

Kompetensutvecklingsprojekt

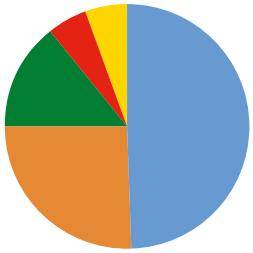
Som ett resultat av genomförd behovsanalys har Sametinget under året i egen regi påbörjat ett kompetensutvecklingsprojekt med inriktning mot traditionell samisk matkultur.[53] Projektets målsättning är att underlätta för företagen att utveckla sin verksamhet. För att möjliggöra kompetensutveckling, rådgivning och information krävs insatser som dels har regional utgångspunkt och dels är utformade utifrån företagens behov. Det handlar också om att synliggöra och tillvarata samisk traditionell kunskap om samisk mathushållning, och förädla och skapa förutsättningar för nya produkter och nya användningsområden. Det är en utmaning att tillgodose flödet av aktiviteter och sprida dessa över hela den samiska regionen, med tanke på de långa avstånd som finns i Sápmi. Projektet sträcker sig till och med 2020.

Under 2019 har 14 aktiviteter genomförts och 185 personer har deltagit vid de olika aktiviteterna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. En löpande utvärdering har gjorts som visar att 80–90 procent är nöjda eller mycket nöjda med aktiviteterna. Intresset är störst för de aktiviteter som är inriktade på samisk kultur och traditionell matkultur med tillvaratagande och beredning.

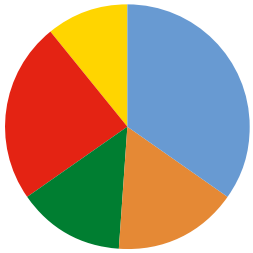
Referensgrupp för traditionell småskalig matkultur

Regeringen har inom ramen för Landsbygdsprogrammet avsatt 60 000 tkr som syftar till att synliggöra, tillvarata och utveckla bland annat traditionell kunskap, mångfald av växtsorter och husdjursraser, kulturmiljöer och landskap. Uppdraget ska genomföras i nära dialog med berörda aktörer och ta sin utgångspunkt i befintliga samarbetsstrukturer. Slutredovisningen ska ske senast den sista april 2023, i likhet med övriga områden i Landsbygdsprogrammet. Sametinget ingår tillsammans med Riksantikvarieämbetet, Institutet för språk- och folkminnen samt Jordbruksverket i Referensgruppen för traditionell småskalig matkultur.

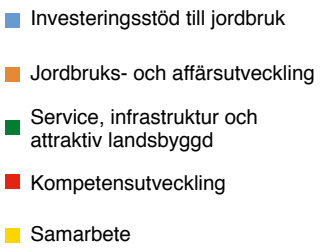
53 Behovsanalys av samiskt matföretagande, Ol-Johán Sikku, 171015.

Antal

SEK (mnkr)

Figur 19. Fördelning av investeringsstöd, antal ansökningar.

Figur 20. Fördelning av investeringsstöd, belopp (mnkr).

Jämställdhet

Sametingets regionala handlingsplan för landsbygdsprogrammet riktar sig till både kvinnor och män i olika åldrar. Enligt vår kommunikationsplan ska annonser, broschyrer, utlysningar etc. vända sig till båda könen. Varför kvinnor ändå inte söker företags- eller projektstöd beror förmodligen på andra faktorer. En faktor kan vara att stödgolvet är högt; investeringskostnader på minst 100 tkr krävs, vilket innebär att en del presumtiva kvinnliga företagare utanför rennäringen faller bort. En orsak till att få kvinnor söker investeringsstöd inom rennäring är att antalet kvinnliga yrkesverksamma renskötare är mycket få. Oroväckande är att antalet kvinnor som söker stöd minskar för varje år. Färre kvinnor än män söker startstöd. Av de ansökningar som inkommit, har endast 2 beviljats till kvinnor. I några fall uppfylldes inte ansökningskriterierna och i andra fall har sökande inte fått godkännande från sin sameby.

I det kompetensutvecklingsprojekt som Sametinget bedriver är det fler kvinnor än män som utbildar sig. Förhoppningen är att det ska leda till att fler vågar ta steget att starta eller utveckla sitt företag och därmed att fler kvinnor också söker stöd inom Landsbygdsprogrammet. Sametinget behöver fortsatt genomföra åtgärder som attraherar och inkluderar kvinnor.

Flera av Sametingets insatser har jämställdshets-kriterier, exempelvis Interregprogrammet där jämställdhet är ett horisontellt kriterium. Det innebär att jämställdhetsaspekten finns med redan vid ansökningstillfället och följs med under projekttiden. För övrigt är det en brist hos Sametinget att det saknas könsuppdelad statistik inom samiskt näringsliv.

Interreg Nord

EU-programmet Interreg Nord 2014–2020 har som mål att stötta gränsöverskridande samarbete med avsikt att förstärka programområdets konkurrenskraft och attraktivitet. Sametingets handläggare för delområde Sápmi ingår i Norrbottens länsstyrelses gemensamma sekretariat.

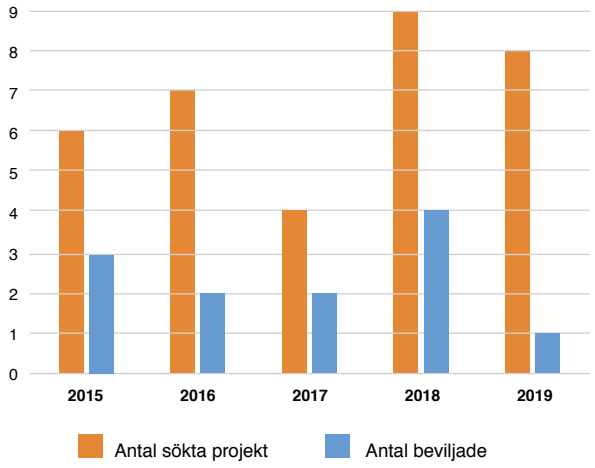
Under innevarande programperiod, 2014–2020, har totalt 34 ansökningar inkommit under elva ansökningsomgångar. Vid varje ansökningsomgång har det kommit in mellan 0 och 5 ansökningar. Totalt har 12 projekt beviljats medel under programperioden. 9 ansökningar har fått avslag. 8 sökande har valt att återta sina ansökningar.

De ansökningar som har fått avslag uppfyller inte ansökningskraven. Oftast beroende på en kombination av flera orsaker. Det kan vara att medfinansiering saknas, att projektet inte uppfyller resultaten och målen i programmet, att förankringen är svag, att relevanta aktörer saknas, att samarbetspartner saknas eller att den sökande inte är en juridisk person.

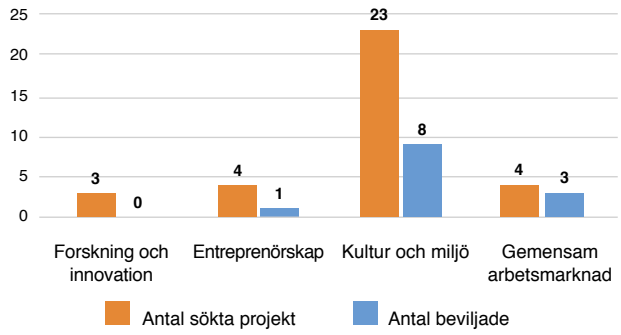
Under 2019 har 8 ansökningar inom delområde Sápmi inkommit. Av dessa ansökningar har 1 projekt beviljats EU-medel, 1 ansökan har återkallats, 1 har fått avslag och 5 ansökningar är under beredning.
Inom varje insatsområde finns specifika mål. Dessa gäller för samtliga sökande inom programmet men det finns också specifika mål som endast berör delområde Sápmi.

Av de 12 beviljade projekten är 5 projekt inom mål som rör Sápmi specifikt och 7 projekt inom de gemensamma målen. I december 2018 beslutade Europeiska kommissionen att godkänna programändringen om omfördelning av 18 400 t euro till Interreg Nord-programmet.

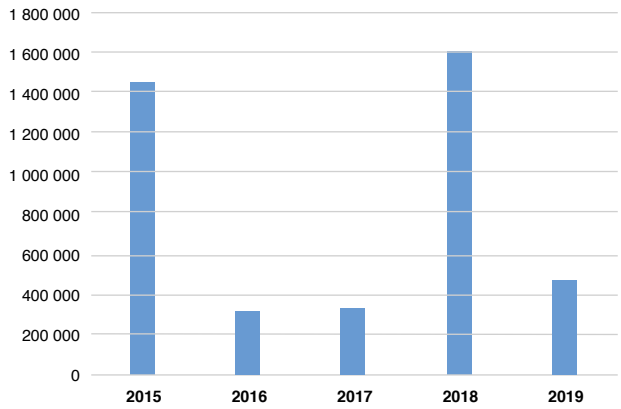
Med anledning av utökningen genomfördes informationsinsatser under våren 2019 som har resulterat i fler ansökningar under den senaste ansökningsomgången.

Figur 21. Antal ansökningar och beviljade projekt 2015–2019.

Figur 22. Kategorier ansökningar och beviljade projekt 2019.

Figur 23. Beslutade EU-medel 2015–2019.

Tabell 28. Könsuppdelad statistik, ansökningar till landsbygdsprogrammet

Beslut								
2017								
	Antal	**Procent**	**Kvinnor**	**Procent**	**Män**	**Procent**	**Org.**	**Procent**
Bifall	21	50%	4	19%	14	67%	3	14%
Avslag	8	19%	4	50%	2	25%	2	25%
Avskrivning/avvisning	13	31%	2	15%	2	15%	9	69%
	42	**100%**	**10**	**24%**	**18**	**43%**	**14**	**33%**
Beslut								
2018								
	Antal	**Procent**	**Kvinnor**	**Procent**	**Män**	**Procent**	**Org.**	**Procent**
Bifall	20	67%	5	25%	12	60%	3	15%
Avslag	5	17%	1	20%	1	20%	3	60%
Avskrivning/avvisning	5	17%	1	20%	3	60%	1	20%
	30	**100%**	**7**	**23%**	**16**	**53%**	**7**	**23%**
Beslut								
2019								
	Antal	**Procent**	**Kvinnor**	**Procent**	**Män**	**Procent**	**Org.**	**Procent**
Bifall	13	54%	0	0%	9	69%	4	31%
Avslag	9	38%	3	33%	2	22%	4	44%
Avskrivning/avvisning	2	8%	0	0%	2	100%	0	0%
	24	**100%**	**3**	**13%**	**13**	**54%**	**8**	**33%**

Källa: Jordbruksverkets databas BLIS

Bedömning av måluppfyllelse

Landsbygdsprogrammet

Programperioden går nu in på sitt sista år och stödmedlen inom tre delåtgärder är i det närmaste slut. Vad gäller startstöden för unga renskötare har en omfördelning gjorts för att kunna stötta flera unga samer till företagsetablering. Det man generellt kan säga är att de investeringsstöd som är anpassade för rennäringen går bäst. Investeringsstöd till övriga näringar har inte slagit igenom. Sametinget har gjort flera informationssatsningar, men utan resultat. Vi vet att många kvinnor är företagare inom duodji, silversmide etc. men vi ser inte dessa bland de sökande. En förklaring kan vara att stödtaket är för högt. För att öka intresset och motivera till företagsutveckling har Sametinget under 2019 bedrivit ett kompetensutvecklingsprojekt. Vi hoppas att det ska ge genomslag i form av ökat söktryck. Ett annat stöd som inte har fått genomslag är stödet för att återställa och restaurera kulturmiljöer i renskötselområdet. Det är ett förmånligt stöd för bevarande av samisk kulturmiljö, men Sametinget har få sökande. Vi hoppades på en förenkling av Jordbruksverkets ansökansföreskrift att stödet skulle kunna sökas som klumpsumma, men det blev inte så. Sametinget vet att behovet finns, men vi når inte ut till presumtiva sökande.

Interreg

Under förra programperioden var det fler små aktörer som sökte projektstöd. I innevarande program saknas flera av de mindre samiska organisationerna jämfört med föregående programperiod. En orsak kan vara att det är svårare för små aktörer att söka och ekonomiskt genomföra projekt. Precis som vid förra programperiodens slut ser antalet ansökningar ut att öka.

Slutsats

Det arbete som genomförts under 2019 har haft som mål att bredda det samiska näringslivet genom kompetensutveckling och att via utredningar och kartläggning kunna beskriva utvecklingspotentialen och de utmaningar som de samiska företagen står inför. De EU-stöd som Sametinget har ansvar för gör stor nytta inom stora delar av det samiska näringslivet. Överraskande nog har två stöd inte motsvarat förväntningarna och behöver analyseras ytterligare. Det två utredningar som genomförts (OECD-rapporten och kartläggningen av det samiska näringslivet) pekar åt samma håll; bristen på statistik över de samiska näringarna förutom rennäringen gör arbetet till en stor utmaning när det gäller att arbeta proaktivt med näringslivsutveckling. En annan slutsats är att det krävs mera strukturerade insatser för att lyfta samiskt näringsliv. Det saknas idag branschorganisationer, regionala medel för riktade insatser samt ett helhetsgrepp för hela det samiska näringslivet inklusive rennäringens kompetensutveckling.

Bedömningen är att målet är delvis uppfyllt.

> Information

Information om myndighetens verksamhet är ett övergripande ansvar. Sametinget har enligt sametingslagen (1992:1433 1§) ett informationsuppdrag att informera om samer och samiska förhållanden.

Resultat och verksamhet

Om Sametingets information

Sametinget informerar om myndighetens verksamhet och det folkvalda organets verksamhet. Myndighetens målgrupper är framför allt det samiska samhället, andra myndigheter och media.
Samiskt informationscentrums informationsuppdrag riktar sig främst till det svenska samhället, med barn, ungdomar och journalister som viktiga målgrupper.
Sametingets informationsenhet underhåller två webbplatser: sametinget.se och samer.se

Mål

Information om Sametinget och Sametingets verksamhet, både som myndighet och folkvalt organ, samerna som urfolk, samiska förhållanden och kultur finns tillgänglig och sprids i samhället.

Indikatorer

- **Statistik över besöksfrekvensen på webbplatserna www.samer.se och www.sametinget.se**
- **Bedömning av insatserna och effekterna av att sprida kunskap om Sametinget, samer och samiska förhållanden i samhället**

Sammanfattning av måluppfyllelse

Sametinget och Samiskt informationscentrum (SIC) sprider kunskap om urfolket samerna och arbetar med att förändra attityder. Det är ett långsiktigt arbete men vi kan se tendenser på att arbetet långsamt ger effekt och att intresset för samer i samhället ökar. Det märks genom ett ökande antal nyhetsartiklar och reportage om samiska frågor i olika typer av media.

Samtidigt är kunskapsnivån om samer, samisk historia och kultur i allmänhet fortfarande låg i det svenska samhället. Beslut och offentlig debatt som rör samiska frågor präglas ofta av osaklighet och okunskap, och rasistiska attityder hos vissa grupper i samhället blommar tyvärr lätt upp. Det krävs större insatser och mer resurser för att motverka strukturell rasism och okunskap i samhället.

Målet uppfylls delvis.

Verksamhet under året
Informationsverksamhet

Almedalen
Sametinget medverkade under Almedalsveckan för att synliggöra samerna och sprida information om samer med särskilt fokus på språkfrågor, samiskt näringsliv och samerättsliga frågor.

Informationsproduktion
Det internationella urfolksspråkåret har uppmärksammats med artiklar om språk som publicerats på våra webbplatser, en *explainer* om de samiska språken som publicerats på sociala medier samt ett e-postutskick till Sveriges bibliotek. En ny broschyr *Våra samiska språk* med särskilt fokus på de samiska språken, språkbevarande och möjligheter till revitalisering har producerats.

En animerad film med basfakta om samerna har producerats och spritts på sociala medier; "Ella-Sara om Sápmi" har visats 485 gånger på YouTube.

Cirka 60 000 exemplar av broschyren *Samerna – ett av världens urfolk* har levererats i klassuppsättningar via Utbudet som är en gratistjänst för skolor. Under januari och februari 2019 beställdes 33 000 ex. och i november och december 26 000 ex. Under övriga månader har broschyren inte funnits i lager hos Utbudet på grund av resursbrist.

Information under skidskytte-VM
Under VM i skidskytte den 7–17 mars i Östersund, fyllde Samiskt informationscentrum både media- och volontärrestaurangerna med samiska flaggor, informationsmaterial och affischer som berättade om samerna som ett skidåkande folk.

Renbruksplaner
Kommunikation rörande renbruksplaner från Sametinget till samebyar och andra intresserade aktörer sker genom informationsbroschyrer, informationsblad och återkommande digitala nyhetsbrev.

Riksdagsseminarium
I december höll Sametinget ett seminarium i gamla riksdagshuset där ett femtiotal tjänstemän och riksdagspolitiker deltog. Seminariet handlade om samernas kultur och historia, språkpolitik, rennäringspolitik och rovdjurspolitik.

Samefolkets dag
Sametinget märker ett ökande intresse från det omgivande samhället i samband med samernas nationaldag. Fler aktiviteter anordnas, sameflaggan hissas på fler offentliga platser i Sverige och olika typer av media uppmärksammar dagen.

Walt Disney Animation
Samerna är en viktig del av handlingen i Disneyfilmen *Frost 2/Jiknjon 2* som hade premiär på juldagen. Avtalet mellan Walt Disney Animation Studios och det samiska folket genom Samiskt Parlamentariskt Råd (SPR) och Samerådet bygger på principen om fritt, informerat förhandsamtycke (FPIC). Samer har involverats i skapandet av filmen genom att en samisk arbetsgrupp konsulterats under filmens tillblivelse och att en nordsamisk språkversion av filmen producerats. De nordiska sametingens och Samerådets presidenter deltog på filmpremiären i Hollywood för att visa att samerna är ett livs levande folk och inga sagofigurer. Avtalet innebär även andra positiva effekter för det samiska samhället, såsom möjligheter till professionellt utbyte och kompetensbyggande för filmstudenter.

Webbplatserna
Webbplatsen sametinget.se har enligt statistikverktyget Google Analytics besökts 307 701 gånger under 2019. Antalet nya användare har ökat med drygt åtta procent och antalet sessioner har ökat med drygt sju procent, samtidigt som antalet sidor per session och genomsnittlig sessionslängd fortsätter att minska.

Tabell 29. Besökare på www.sametinget.se 2017–2019

	2017	2018	2019	Skillnad i procent jmf 2018
Besök (session)	266 457	286 275	**307 701**	+7,4 %
Unika besökare	146 833	160 464	**176 895**	+8,5 %
Sidvisningar	656 016	659 179	**677 545**	+2,8 %
Sidor/session	2,46	2,30	**2,20**	-4,3 %
Genomsnittlig sessionslängd	2:41 min	2:32 min	**2:16 min**	-6,9 %

Källa: Google Analytics

Webbplatsen samer.se har enligt statistikverktyget Google Analytics besökts 456 667 gånger under 2019. Toppmånaden för webbplatsen är februari, den månad som Samefolkets dag infaller. Av samtliga svarande i den årliga attitydundersökningen, säger 79 procent att de är nöjda eller mycket nöjda med webbplatsen samer.se.

Under 2019 har ett större projekt påbörjats för

utveckling av våra webbplatser www.samer.se och www.sametinget.se. Viktiga delar av arbetet är att de ska göras responsiva samt uppfylla EU:s webbtillgänglighetsdirektiv och öka användningen av samiska språk.

Tabell 30. Besökare på www.samer.se 2017–2019

	2017	2018	2019	Skillnad i procent jmf 2017
Besök	479 491	455 461	**456 667**	+ 0,3%
Unika besökare	325 460	293 425	**298 779**	+1,8 %
Sidvisningar	1 209 679	1 173 942	**1 124 750**	- 4,2 %
Sidor	2,52	2,58	**2,46**	-4,7 %
Genomsnittlig sessionslängd	3:17 min	3,33 min	**3,17 min**	- 4,8 %

Källa: Google Analytics

Sociala medier

Sametingets sociala medier riktar sig till olika målgrupper. Sametingets Twitter- och Facebook-konton riktar sig till den samiska allmänheten med information från myndigheten och politiken. Samiskt informationscentrums sociala medier riktar sig till den svenska allmänheten med syftet att sprida kunskap om urfolket samerna. De sociala medierna leder till ett ökat flöde av besökare till hemsidan och ökar kommunikationen och möjligheten att ställa frågor direkt. Uppdatering av de sociala medierna sker flera gånger i veckan och antalet gillar/följare ökar stadigt.

Tabell 31. Besökare på sociala medier 2017–2019

Antal följare/gillare	2017	2018	2019	Skillnad i procent jmf 2018
SIC Instagram-följare	996	1 147	**1357**	**+18,3%**
SIC Facebook-gillare	24 727	24 491	**24 447**	**-0,2 %**
SIC Twitter-följare	1 146	1 273	**1 303**	**+2,4 %**
YouTube-visningar	11 881	11 242	**11 426**	**+1,6 %**
Instagram #mittSápmi-följare	12 224	13 578	**17 090**	**+25,9 %**
Sametinget Twitter-följare	567	596	**608**	**+2,0 %**
Sametinget Facebook-följare	776	1 086	**1 607**	**+48,0 %**

Årlig undersökning om kunskap och attityder

För femte året i rad har en webbenkät genomförts på samer.se. Undersökningen sker i december månad och har genererat mellan 1 200–2 700 svar per år. Årets undersökning genererade drygt 2 700 svar. Ungefär hälften av de svarande känner inga samer. Drygt 41 procent har en utbildning som motsvarar universitet/högskola mer än tre år. De som har besvarat enkäten är fördelade på följande ålderskategorier: cirka 36 procent är 50+, 20 procent är mellan 35–50 år, 13 procent är mellan 25–35 år och 31 procent är under 25 år. Frågorna består dels av kunskapsfrågor, dels av värdering av attityder med påståenden. Det går att urskilja en svag positiv tendens att kunskapen ökar, samt att något fler anser att samer bör få större inflytande i frågor som berör dem. Cirka 34 procent vet att Sametinget är både ett folkvalt organ och en myndighet. Häften av de svarande vet hur många samer det finns i Sverige. Genomgående över de tre åren är de höga medianvärden på påståenden som mäter värderingar. På frågan om det är viktigt att bevara den samiska kulturen i Sverige anser drygt 85 procent att det är viktigt eller mycket viktigt vilket ger ett medianvärde på fem, vilket är det högsta värdet.

I år anser 89 procent att det är viktigt och mycket viktigt att bevara rennäringen i Sverige. Drygt 83 procent håller med om påståendet att samerna värnar om naturen och miljön. ”Utan den samiska kulturen skulle Sverige bli ett tråkigare land” håller drygt 83 procent med om. Påståendet att ”samerna bör ha oinskränkt äganderätt till de marker där de i århundraden bedrivit sina traditionella näringar” ger medianvärdet fyra – hela 70 procent är positiva till påståendet. ”Samerna måste själva, genom sitt eget folkvalda parlament, få ett ökat självbestämmande” anser drygt 72 procent.

I december 2019 hade Sametinget en webbenkät på sin hemsida som fick 202 svar. 32 procent hade vänt sig till Sametinget med frågor som gäller allmän information och faktakontroll, 22 procent hade ärenden som rörde renmärken, 17 procent hade frågor om språk och 15 procent höll på med ett skolarbete. Över 50 procent anger att de har högt eller mycket högt förtroende för Sametinget som myndighet (värde 4–6) medan 15 procent inte anser frågan relevant. Cirka 21 procent av de svarande har litet eller inget förtroende för Sametinget.

Bedömning av måluppfyllelse

Under 2019 har besöken på sametinget.se ökat något men tiden besökarna spenderar på webbplatsen fortsätter att minska. På samer.se är besöksantalet, antalet besökta sidor, och tiden användare spenderar på sajten på samma nivå som i fjol. De båda webbplatserna är ännu inte anpassade för mobiltelefoner och surfplattor. Det pågår en uppdatering av teknik och design på både www.samer.se och www.sametinget.se.

På alla sociala medier har både antalet gillare/följare

och visningar ökat. På Facebook ökar våra inlägg i räckvidd. Efterfrågan på tryckta broschyrer är stor.

Den årliga bedömningen av attityder och kunskap på samer.se visar en marginell positiv förbättring när det gäller respondenternas attityd till ökat samiskt självbestämmande och att samerna ska ha oinskränkt äganderätt till de marker där de i århundranden bedrivit sina traditionella näringar. Respondenterna har överlag en positiv inställning till samer. Utfallet måste dock beaktas utifrån att de som besvarat enkäten redan är intresserade av samer och samiska frågor, annars skulle de inte besöka samer.se.

Det är 20 år sedan Sven Heurgren föreslog en nationell informationskampanj om samerna som ursprungsfolk i Sverige och om den samiska kulturen och de samiska traditionerna i utredningen *Samerna – ett ursprungsfolk i Sverige. Frågan om Sveriges anslutning till ILO:s konvention nr 169 (SOU 1999:25)*. Ett resultat av utredningen blev inrättandet av Samiskt informationscentrum i Östersund. Tjugo år senare har kvaliteten och mängden information om samer och samiska förhållanden ökat markant. Sametingets webbplatser är etablerade och trovärdiga kunskapskällor. Vi producerar informationsmaterial och är relativt aktiva på sociala medier. Trots det räcker våra insatser inte till. Det är vår erfarenhet att kunskapsnivån om samer, samisk historia och kultur, i allmänhet är låg hos både privatpersoner, föreningar, myndigheter och offentliga institutioner. Beslut och offentlig debatt som rör samiska frågor präglas ofta av osaklighet och okunskap. Kunskapsbristen lyfts även i OECD:s landrapport om samiskt inflytande i regional utveckling[54] och i kartläggningen av rasism mot samer.[55] Rasistiska attityder hos vissa grupper blommar tyvärr lätt upp, till exempel i bakvattnet av Högsta domstolens dom i Girjasmålet.

Även om samerna tar mer plats på olika arenor och i den offentliga debatten, och kunskapsnivån långsamt ökar, krävs större insatser och mer resurser för att motverka strukturell rasism och okunskap i samhället.

Målet är delvis uppfyllt.

Sameradion 2020-01-28.

54 https://www.sametinget.se/indigenous_Sami_regional_development.
55 https://www.sametinget.se/kartlaggning_rasism.

> Återrapportering

Uppdrag

Förteckning över uppdrag	Diarienummer vid rapportering	Sida
Uppdrag till Sametinget att fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2019 och 2020 m.m.	A2018/00925/A Dnr 1.3.8-2016-215, Redovisning 190401	
Uppdrag till Sametinget att fortsatt ta emot nyanlända arbetssökande för praktik m.m.	Fi2018/01701/ESA Dnr 1.3.8-2016-194, Redovisning 190401	
Uppdrag till Sametinget avseende Renbruksplaner	Regleringsbrev 2018 Dnr 1.3.8-2016-444 Redovisning 190301	s. 44
Uppdrag till Sametinget att utreda hur Samiskt språkcentrums verksamhet kan utvecklas.	Ku2018/01453/DISK Dnr 1.3.8-2018-916 Redovisning 190329	s. 34
Genomförande av landsbygdsprogrammet 2014–2020	Regleringsbrev 2019 Dnr 1.3.7-2018-1612	s. 62
Traditionell småskalig matkultur 2015–2019	Regleringsbrev 2019 1.3.7-2018-1612	s. 64
Uppdrag till Sametinget avseende samiskt kulturarv. Sametinget ska i samverkan med ISOF, efter samråd med samiska organisationer, se över behovet av insatser för att samla in, bevara och vetenskapligt bearbeta arkivmaterial med koppling till urfolket samerna och de samiska språken.	Regleringsbrev 2018 Dnr 4.2.6-2018-1077 Redovisning 190601	s. 17
Moderna beredskapsjobb i staten	Regleringsbrev 2019 Dnr 1.2.3-2019-437 Redovisning 190405	
Jämställdhetsintegrering	Regleringsbrev 2019 Dnr 1.3.8-2015-1254	s. 74
Kartläggning av jämställdhet inom det samiska samhället	Ku2019/00469/CSM (delvis) Ku2019/01249/CSM Dnr 1.3.8-2018-1573	
Genomföra språkaktiviteter	Ku2018/022557/CSM Ku2019/00926/CSM Dnr 1.3.8-2018-1573	s. 31
Uppdrag till Sametinget att utarbeta förslag till handlingsprogram för bevarande av samiska språken	Ku2019/01888/CSM Dnr 1.3.8-2019-1498	

Prognoser

Utgiftsprognoser för 2019–2023 för samtliga anslag har lämnats i statsredovisningssystemet Hermes enligt fastställd tidplan. Prognoserna har kommenterats i förhållande till föregående prognostillfälle och i förhållande till budgeten.

Ekonomistyrning

Sametinget har enligt fastställd tidsplan till Kulturdepartementet redovisat vilka insatser som vidtagits, eller avses att vidtas, för att säkerställa en effektiv intern styrning och kontroll inom myndigheten.

Kompetensförsörjning

Personalstruktur

På Sametinget var 54 personer anställda oavsett anställningsform den 31 december 2019, varav 38 kvinnor och 16 män. Det är en ökning med fyra anställda jämfört med 2018. Tre av Sametingets medarbetare har utländsk bakgrund vilket motsvarar sex procent av de anställda.

Tabell 32. Personalstruktur för Sametinget 2017–2019

Personalstruktur	2017	2018	2019
Medelantal anställda (st)	50	50	**54**
Antal årsarbetskrafter (st)	45	46	**49**
Andel kvinnor (%)	64	65	**70**
Andel män (%)	36	35	**30**
Andel anställda -29 år (%)	6	4	**6**
Andel anställda 30-49 år (%)	40	45	**39**
Andel anställda 50+ (%)	54	51	**55**

Sametinget har fyra placeringsorter; Giron/Kiruna, Jåhkåmåhkke/Jokkmokk, Dearna/Tärnaby och Staare/Östersund. Den tillsvidareanställda personalen, exklusive tjänstlediga, fördelade sig den 31 december 2019 enligt nedan:

Tabell 33. Tillsvidareanställda per placeringsort 2019

	Antal anställda
Giron/Kiruna	25
Jåhkåmåhkke/Jokkmokk	6
Dearna/Tärnaby	7
Staare/Östersund	12

Tillgänglig kompetens

Den samlade kunskapen och erfarenheten som finns hos medarbetarna är Sametingets största tillgång. Ledningskompetensen omfattar en kanslichef och fem avdelningschefer; fyra kvinnor och en man. Kärnkompetensen omfattar de medarbetare som har kompetens inom näring, rennäring, kultur, språk och information. Stödkompetensen omfattar de medarbetare som har kompetens inom administration, ekonomi, intern information, personal och juridik. För att tillgodose kompetensförsörjningen har Sametinget till viss del använt konsulttjänster, tillfälliga chefsförordnaden och projektanställningar.

Under 2019 har sju personer tillsvidareanställts och åtta personer har varit anställda på vikariat, säsongsanställda eller anställda i tillfälliga projekt.

Utveckla och behålla kompetens

Under 2019 har Sametinget arbetat med att nå statens arbetsgivarpolitiska mål *Attraktiv arbetsgivare, Utveckling och Ledarskap*.

De flesta personer som söker en tjänst på Sametinget har ett stort intresse och engagemang för samiska frågor förutom sakkunskap inom specifika områden. För att säkerställa att Sametinget rekryterar rätt kompetens används kompetensbaserad rekrytering. Sametinget börjar rekryteringsarbetet med att genomföra en behovsanalys och identifiera vilka arbetsuppgifter som behöver utföras för att i förlängningen rekrytera rätt person med rätt kompetens.

Cheferna som anställs på Sametinget har en övergripande helhetssyn inom sitt ansvarsområde. För att alla anställda ska behandlas lika har ledningsgruppen återkommande ledningsmöten för att säkra en gemensam syn kring aktuella frågor, verksamheten och dess mål.

För att behålla befintlig kompetens erbjuder Samtinget alla medarbetare kontinuerlig kompetensutveckling. Personalkonferenserna innehåller förutom verksamhetsplanering kompetenshöjande inslag. Under 2019 behandlades arbetsmiljö (stress och stillasittande), traditionell kunskap, miljöledningssystem, Agenda 2030, internationella urfolksspråkåret och OECD-rapporten om samiskt näringsliv.

Avveckla kompetens

Antaget att pensionsavgång sker vid 65 års ålder kommer 18 personer eller cirka 33 procent av Sametingets tillsvidareanställda att gå i pension inom en tioårsperiod. Inom de närmaste fem åren kommer sju personer att uppnå pensionsåldern. Av de tillsvidareanställda var det en person som gick i pension under 2019. En annan anställd har uppnått pensionsåldern men valt att kvarstå i tjänst. Ingen person har erhållit sjukpension.

Personalomsättning

Myndighetens personalomsättning är låg. Personalomsättningen beräknas via antalet medelanställda och tillsvidareanställda som avslutat sin tjänst. Under året har tre anställningar avslutats, två projektanställningar och ett vikariat löpt ut. Två tillsvidareanställda har avslutat sina anställningar, varav en tagit pension.

Tabell 34. Personalomsättning 2017–2019

	2017	2018	2019
Medelantal	50	50	**54**
Antal avslut	3	0	**2**
Personalomsättning	**6,0 %**	**0%**	**4%**

Arbetsmiljö

Sametinget arbetar kontinuerligt för att granska och förbättra arbetsmiljön. Den hälsoundersökning som genomfördes under hösten 2018 presenterades i början av 2019. Sametinget har även gjort en enkät med inriktning på kränkande särbehandling, sexuella trakasserier och diskriminering.

Arbetsgivaren har fortsatt hälsoarbetet genom att erbjuda daglig pausgympa och införa aktivitetskort med olika aktiviteter som de anställda kan utföra under arbetstid, exempelvis att djupandas, gå i trappor i tre minuter eller göra 30 benböj under arbetsdagen. Utöver detta har personalen fått ta del av en föreläsning om stress och stillasittande arbete. Skyddskommittén har fortsatt sitt proaktiva arbete med arbetsmiljön. Kommittén har haft fyra möten under 2019.

Sjukfrånvaro

Under 2019 har Sametinget haft en sjukfrånvaro på 3,31 procent vilket är en ökning med 0,43 procentenheter jämfört med 2018, men det är lägre än den genomsnittliga sjukfrånvaron i staten. Andelen långtidssjukskrivningar av den totala sjukfrånvaron har ökat sedan 2018. Att det är stora variationer av sjukskrivningstalen mellan åren beror på att Sametinget är en liten myndighet och förändringar hos några få individer kan väsentligt påverka det procentuella utfallet.

Tabell 35. Sjukfrånvaro personal 2017–2019

Sjukfrånvaro	**2017**	**2018**	**2019**
Totalt i %	2,23	2,88	**3,31**
Andel 60 dagar eller mer i %	16,77	34,62	**38,21**
Sjukfrånvaro av total arbetstid i %	**2017**	**2018**	**2019**
Kvinnor	2,94	3,74	**4,22**
Män	0,96	1,18	**1,18**
Anställda -29 år[56]	-	-	**-**
Anställda 30 – 49 år	2,96	3,72	**5,46**
Anställda 50 år+	1,85	2,31	**1,99**

56 Sjukfrånvaro för en särskild grupp lämnas inte om antalet i gruppen understiger 10 personer.

Semesterlöneskuld och personalsociala åtgärder

Semesterlöneskulden den 31 december 2019 uppgick till 2 664 tkr (inklusive sociala avgifter) vilket är en ökning från 2018 med 171 tkr. Antalet sparade semesterdagar var 879 stycken, cirka 16 dagar per anställd. Kostnader för personalsociala åtgärder som företagshälsovård, ersättning för sjukvårdskostnader, läkemedel och friskvård har uppgått till 236 tkr under 2019.

Tabell 36. Personalsociala åtgärder 2017–2019 (tkr)

	2017	2018	2019
Personalsociala åtgärder	101	308	**236**

Jämställdhetsintegrering

Sametinget fortsätter med det interna jämställdhetsarbetet. Temat för årets jämställdhetsarbete var fördomar och hur fördomar påverkar oss i vårt arbete. Ledningsgruppen diskuterar jämställdhetsfrågor vid varje ledningsgruppsmöte, jämställdhet är en stående punkt på avdelningsmöten och ett återkommande inslag på personalkonferenserna. Sametinget har en jämställdhetsgrupp med representanter från varje avdelning med uppgift är att stötta övriga medarbetare i deras arbete med jämställdhet, besvara frågor och ge råd. Gruppmedlemmarna rapporterar tillbaka till respektive avdelning hur arbetet fortlöper. Under 2019 har gruppen lämnat synpunkter ur en samisk synvinkel till hälsostrategin för Länsstyrelsen i Jämtland Härjedalen. Gruppen har även genomfört ett dialogmöte med kvinnojourerna i Norrbotten. Insatserna har bidragit till jämställdhetsmålet om en jämn fördelning av makt och inflytande.

Löneutveckling

Löneutvecklingen de tre senaste åren visar att den procentuella ökningen för kvinnor är högre än för män. Sametinget har prioriterat att öka kvinnors lön för att utjämna löneskillnaderna mellan könen. Den relativt stora löneskillnaden mellan 2019 och 2018 beror på att lägstalönen för båda könen påverkar den procentuella uträkningen. Skillnaden i kronor beror på att den med högre lön får högre löneförhöjning i kronor även vid lika procentsats. Personer som ingår i chefskretsen eller har blivit lönesatta vid annan tidpunkt än vid lönerevisionen ingår inte i denna statistik.

Tabell 37. Löneutveckling 2017–2019. Alla värden baseras på lönen i september.

Löneutveckling baserat på kön	2017	2018	2019
Kvinnor ökning (%)	2,8 %	3,7%	2,6%
Män ökning (%)	2,1 %	2,7%	2,1%
Löneskillnaden i kr, kvinnor/män beräknat på medelvärdet	1 806	1699	3 161

Digitalisering

Sametinget har under 2019 fortsatt arbetet med att slå ihop de olika handläggarsystemen till ett system, Girdnu, för bland annat renmärkesregister, prisstöd, rovdjur. Arbetet med Sametingets digitala mötesverktyg fortskrider och styrelsen och presidiet får numera sina möteshandlingar digitalt. Arbetet med att höja säkerheten och implementera verktyg för säker informationsförsörjning fortsätter.

Bedömning

Sametinget har vidtagit nödvändiga åtgärder för att ha tillräcklig kompetens för att kunna fullgöra sina lagstadgade uppgifter enligt sametingslagen och för att möta de mål och återrapporteringskrav som regeringen anger i regleringsbrevet. Vi bedömer att åtgärderna varit tillräckliga.

Sametinget informerar om samiska frågor i Almedalen.

> Tioårsöversikt

Sametingets statistik över tio år för de statliga anslagen till Sametingets förvaltning, främjande av rennäring, bidrag till samisk kultur samt statsbidrag för nationella minoriteter.

Tabell 38. 3:1, ap.1 Sametingets förvaltningsanslag

År	Anslag (tkr)
2009	38 214
2010	34 795
2011	33 829
2012	34 693
2013	38 117
2014	36 819
2015	37 011
2016	39 397
2017	43 743
2018	52 401
2019	53 001

Tabell 39. 1:22, ap.2 Främjande av rennäringen*

År	Anslag (tkr)
2009	117 915
2010	116 115
2011	120 915
2012	112 915
2013	107 915
2014	107 915
2015	107 915
2016	107 915
2017	103 915
2018	114 898
2019	113 915

*Samtliga summor beräknade enligt 2019 års tilldelningsmodell, inkluderande separata anslag för inventering, viltvård etc.

Tabell 40. 1:2, ap.5 Bidrag till samisk kultur

År	Anslag (tkr)
2009	14 383
2010	14 411
2011	14 415
2012	14 422
2013	14 426
2014	14 407
2015	14 397
2016	15 377
2017	15 377
2018	17 878
2019	17 878

Tabell 41. 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter (tkr)

År	ap.12 Nationellt uppföljningsanslag	ap.13 Statsbidrag till kommuner och landsting	ap.14 Samiskt språkcentrum	ap.15 Hemsida om nationella minoriteter
2009	200			
2010	2 200	17 225	6 000	1 200
2011	2 200	18 475	6 000	1 200
2012	2 200	17 290	6 000	1 200
2013	2 200	17 290	6 000	1 200
2014	2 200	17 290	6 000	1 200
2015	2 200	17 290	6 000	1 200
2016	2 200	17 290	6 000	1 200
2017	2 200	17 290	6 000	1 200
2018	2 200	22 670	6 000	1 200

> Finansiell redovisning

RESULTATRÄKNING			
(tkr)	**Not**	**2019**	**2018**
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	84 463	74 228
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	222	93
Intäkter av bidrag	3	9 406	10 010
Finansiella intäkter	4	2	8
Summa		**94 093**	**84 340**
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-52 075	-46 623
Kostnader för lokaler		-2 890	-2 814
Övriga driftkostnader	6	-38 318	-34 054
Finansiella kostnader	7	-41	-55
Avskrivningar och nedskrivningar		-1 331	-1 211
Summa		**-94 655**	**-84 758**
Verksamhetsutfall		**-562**	**-418**
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		134 461	136 133
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		5 109	3 768
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	8	5 497	5 766
Lämnade bidrag	9	-144 870	-145 667
Saldo		**196**	**0**
Årets kapitalförändring	**10**	**-366**	**-418**

BALANSRÄKNING			
(tkr)	**Not**	**2019-12-31**	**2018-12-31**
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	11	4 848	1 705
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	12	3 077	2 886
Summa		**7 925**	**4 591**
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	13	0	12
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	14	1 378	1 066
Summa		**1 378**	**1 078**
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		5	20
Fordringar hos andra myndigheter	15	4 583	2 510
Övriga kortfristiga fordringar	16	259	99
Summa		**4 847**	**2 629**
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	17	1 634	2 381
Upplupna bidragsintäkter	18	4 286	1 463
Övriga upplupna intäkter	19	170	242
Summa		**6 090**	**4 086**
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	20	4 406	-1 307
Summa		**4 406**	**-1 307**
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		5 227	11 368
Summa tillgångar		**29 872**	**22 445**

BALANSRÄKNING			
(tkr)	**Not**	**2019-12-31**	**2018-12-31**
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	21		
Statskapital	21	7 851	3 986
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	10	-366	-418
Summa		7 486	3 568
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		**318**	**0**
Övriga avsättningar	22	682	623
Summa		**1 000**	**623**
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	23	1 802	2 177
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	24	2 267	2 046
Leverantörsskulder		9 020	5 314
Övriga kortfristiga skulder	25	1 878	1 175
Summa		**14 966**	**10 712**
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	26	4 700	4 588
Oförbrukade bidrag	27	1 719	2 953
Summa		**6 420**	**7 541**
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		**29 872**	**22 445**

ANSLAGSREDOVISNING

Anslag (tkr)	Not	Ing. överförings-belopp	Årets tilldelning enl. regl. brev	Omdisponerade anslags-belopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överförings-belopp
Utgiftsområde 01								
Rikets styrelse								
01 03 001 Sametinget, ramanslag								
ap. 001 Sametinget	28	1 542	53 001			54 543	-54 108	436
ap. 003 Samefonden	29	0	1 500			1 500	-1 500	0
01 07 001 Åtgärder för nationella minoriteter, ramanslag								
ap. 012 Nationellt uppföljningsansvar	30	46	2 200		-46	2 200	-2 119	81
ap. 013 Statsbidrag till kommuner och landsting i förvaltningsområden, m.m.	31	1	23 150	4 589	-1	27 739	-27 731	8
ap. 014 Samiska språkcentrum	32	22	6 000	300	-22	6 300	-6 231	69
ap. 015 Hemsida om nationella minoriteter	33	40	1 200	90	-40	1 290	-1 284	6
Utgiftsområde 17								
Kultur, medier, trossamfund och fritid								
17 01 002 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ramanslag								
ap. 005 Bidrag till samisk kultur	34	43	17 878		-43	17 878	-17 872	6
Utgiftsområde 23								
Areella näringar, landsbygd och livsmedel								
23 01 022 Främjande av rennäringen m.m., ramanslag								
ap.002 Främjande av rennäringen	35	-1 193	113 915			112 722	-112 365	357
Summa		**500**	**218 844**	**4 979**	**-153**	**224 172**	**-223 211**	**962**

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper
Tillämpade redovisningsprinciper
Sametingets bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverkets (ESV:s) föreskrifter och allmänna råd till denna förordning. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna förordning.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF (förordning om myndigheters bokföring) tillämpar myndigheten brytdagen den 5 januari eller närmast föregående vardag. Efter brytdagen har fakturor överstigande 20 tkr bokförts som periodavgränsningsposter. Motsvarande beloppsgräns föregående år var 20 tkr.

Kostnadsmässig anslagsavräkning
Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas fr.o.m. år 2009 anslaget först vid uttaget enligt undantagsbestämmelsen. Utgående balans år 2018, 279 tkr, har år 2019 minskat med 3 tkr. . .

Upplysningar om avvikelser
Avvikelser från ekonomiadministrativa regler
Bestämmelser i 2 kap. 1 § Kapitalförsörjningsförordningen (2011:210) gällande finansiering av anläggningstillgångar med lån i Riksgäldskontoret, har inte tillämpats vid finansiering av anläggningstillgångar under anslaget 1:22 Främjande av rennäringen m.m. Sådana investeringar har finansierats från anslaget. Avvikelsen är i enlighet med Sametingets regleringsbrev..

Värderingsprinciper
Anläggningstillgångar
Enligt ESV:s allmänna råd till 5 kap. 1 § FÅB bör gränsen för mindre värde sättas med utgångspunkt i ett anskaffningsvärde som understiger ett halvt prisbasbelopp. Sametingets styrelse har fastställt beloppsgränsen för anläggningstillgångar till 21 tkr, vilket har gällt fr.o.m. räkenskapsåret 2010. Större anskaffningar av likartade tillgångar redovisas som anläggningstillgångar även om respektive tillgång är av mindre värde. Som anläggningstillgångar redovisas egenutvecklade dataprogram, förvärvade licenser och rättigheter samt maskiner, fordon och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 21 tkr och en beräknad livslängd som uppgår till lägst tre år. Beloppsgränsen för förbättringsutgifter på annans fastighet är 21 tkr. Avskrivningstiden för förbättringsutgifter på annans fastighet uppgår till högst den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet, dock lägst tre år. Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk. . .

Tillämpade avskrivningstider

3 år	Förbättringsutgifter på annans fastighet
	Datorer och kringutrustning
	Maskiner och tekniska anläggningar
	Bilar och transportmedel
	Övriga inventarier
5 år	Immateriella anläggningstillgångar
	Inredningsinventarier t.o.m. 2005-12-31
10 år	Inredningsinventarier

Omsättningstillgångar
Fordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta. Fordringar i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Skulder
Skulderna har tagits upp till nominellt belopp. Skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.
Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Ersättningar och andra förmåner

Styrelse / Nämndsordförande	Andra uppdrag	Ersättning (kr)	Förmåner (kr)
Per-Olof Nutti, styrelseordförande		806 580	4840
Lars Miguel Utsi, vice styrelseordf.	Ersättare, Luokta Mavas sameby	454 726	6 346
Anders Kråik, styrelseledamot	Styrelseledamot, Storstempen AB	387 563	3 234
Matti Berg, styrelseledamot	Ordförande i Girjas sameby	35 434	980
Marita Stinnerbom, styrelseledamot	Ersättare, Renprodukter i Västerbotten AB, Kommunfullmäktiges ordförande Vilhelmina	435 254	5 816
Jan Rannerud, styrelseledamot	Ledamot, JCR rennäring AB	377 785	5 190
Lars Wilhelm Svonni, styrelseledamot		0	0
Ersättare			
Åsa Blind, styrelseledamot	Ledamot, Språkrådet	58 856	3 038
Anne Madeleine Kuhmunen, styrelsel.	Suppleant, samebys styrelse	30 400	882
Britt Sparrock, styrelseledamot		283 449	2 736
Karin Vannar, styrelseledamot	Ledamot, Sameskolstyrelsen	12 588	686
Stefan Mikaelsson, styrelseledamot	Sekreterare och kassör, Rödingsträskvägens samfällighetsförening	223 682	3 961
Jan Persson, styrelseledamot		50 636	1 470
Martin Lundgren, styrelseledamot		19 420	1 274
Ledande befattningshavare			
Anja Taube, kanslichef	Ledamot insynsråd Institutet för rymdfysik, Revisor sameby	927 617	1 550
Paulus Kuoljok, ordförande (talman)	Delägare, Vajssa Mat AB	213 587	2 450

Anställdas sjukfrånvaro
I tabellen redovisas anställdas totala sjukfrånvaro i relation till den sammanlagda ordinarie arbetstiden. Vidare redovisas andelen av total sjukfrånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer. I tabellen redovisas också sjukfrånvaro fördelat på kön och ålder i förhållande till respektive grupps sammanlagda ordinarie arbetstid. Sjukfrånvaron redovisas i procent.

Sjukfrånvaro	2019	2018
Totalt	3,3%	2,9%
Andel 60 dagar eller mer	38,2%	34,6%
Kvinnor	4,2%	3,7%
Män	1,2%	1,2%
Anställda - 29 år	-	-
Anställda 30 år - 49 år	5,5%	3,7%
Anställda 50 år -	2,0%	2,3%

Sjukfrånvaro för anställda -29 år lämnas inte eftersom antalet anställda i gruppen är under tio personer alternativt att uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

Fördelning av OH-kostnader
I överensstämmelse med regleringsbrev och interna riktlinjer, har Sametinget under 2019 från myndighetens förvaltningsanslag (1.3.1 ap.1) fördelat ut OH-kostnader (lokalkostnader, IT-kostnader och diverse övriga kostnader) á 1 073 tkr på Sametingets sakanslag, enligt nedan:

År 2018 fördelade Sametinget ut 810 tkr. I och med att Sametinget växer som myndighet, ökar även myndighetens OH-kostnader (+32,5% jämfört med år 2018).

.

OH-kostnader, fördelade på sakanslag (Enhet, tkr)	2019	2018
1.7.1 ap.12, Nationellt Uppföljningsansvar	274	223
1.7.1 ap.14, Samiska Språkcentrum	309	234
1.7.1 ap.15, Hemsida om nationella minoriteter	72	59
23.1.22 ap.2. Främjande av rennäringen	418	294
Totalt	**1 073**	**810**

NOTER (TKR)

Resultaträkning

			2019	2018
Not	**1**	**Intäkter av anslag**		
		Intäkter av anslag	84 463	74 228
		Summa	**84 463**	**74 228**

Summa ”Intäkter av anslag” och ”Medel som erhållis från statens budget för finansiering av bidrag” skiljer sig från summa ”Utgifter” på anslagen. Skillnaden (4 286 tkr) beror på minskning av semesterlöneskuld som intjänats före år 2009 (3 tkr) och årets anskaffade anläggningar (4 283 tkr) som inte lånefinansieras. Dessa poster har belastat anslagen, men inte bokförts som kostnader i resultaträkningen.

Not	**2**	**Intäkter av avgifter och andra ersättningar**		
		Intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen	99	93
		Intäkter av offentligrättsliga avgifter	1	0
		Realisationsintäkt vid försäljning av maskiner, inventarier och fordon	121	0
		Övriga intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	0
		Summa	**222**	**93**

Not 3	Intäkter av bidrag	2019	2018
	Bidrag från statliga myndigheter		
	Regeringen - Kartläggning av rasism mot samer i Sverige idag	0	500
	Länsstyrelsen - Interreg Nord/Sàpmi	967	892
	Statens Jordbruksverk - Landsbygdsprogrammet	2 255	2 653
	Statens Jordbruksverk - Kompetensutveckling, Samisk Mat	1 626	36
	Regeringen - Uppdrag till Sametinget att genomföra språkaktiviteter	800	0
	Regeringen - Renbruksplaner	224	1 776
	Skogsstyrelsen - Renbruksplaner	1 480	1 500
	Statens Jordbruksverk - Projekt Samisk Mat	0	27
	Regeringen - Uppdrag att kartlägga jämställdheten inom det samiska samhället	582	0
	Regeringen - Uppdrag avseende Samernas bibliotek	0	22
	Regeringen - Infoinsatser - Nationella minoriteter	0	200
	Regeringen - Giellagáldu 2018	0	1 000
	SMHI - Ny Renhälsovård	16	0
	SMHI - Renbruksplaner - Klimatfaktorer	637	0
	SMHI - Klimat, sårbarhetsanslys och handlingsplaner	7	151
	Trafikverket - Vägföreningar	300	286
	Naturvårdsverket - Utbildning av samebyar i förvaltningsverktyget	286	158
	Länsstyrelsen - Framställande av syntes av tidigare framtagna fyra rapporter rörande klimatsårbarhetsanalyser	100	0
	Länsstyrelsen - Interregprojekt Giellagáldu	0	504
	Statens fastighetsverk, Andel i vägförening	22	27
	Länsstyrelsen, Andel i vägförening	104	126
	Arbetsförmedlingen - Anställningsstöd	0	121
	Bidrag från icke-statliga myndigheter		
	OECD	0	31
	Summa	**9 405**	**10 010**

Not 4	Finansiella intäkter		
	Ränta på avistalån	2	8
	Summa	2	8

Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har under året varit negativ.

Not 5	Kostnader för personal	2019	2018
	Lönekostnader (exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	32 076	29 919
	Varav lönekostnader för ej anställd personal	6 618	7 004
	Sociala avgifter	14 497	12 752
	Övriga kostnader för personal	5 502	3 952
	Summa	**52 075**	**46 623**

Not 6	Övriga driftkostnader		
	Kostnader för resor, annonsering m.m.	8 399	9 032
	Inköp av varor	3 303	2 308
	Inköp av tjänster (exkl. IT)	15 993	11 596
	IT-tjänster	4 234	5 216
	Reparation och underhåll	4 831	3 535
	Kostnader för telekommunikation och post	835	778
	Övrigt	723	1 589
	Summa	**38 318**	**34 054**

Not 7	Finansiella kostnader		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	17	32
	Övriga finansiella kostnader	23	23
	Summa	**41**	**55**

Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har under året varit negativ.

Not 8	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		
	Samefonden - Bidrag till samisk kultur och samiska organisationer	5 497	5 766
	Summa	**5 497**	**5 766**

Not 9	Lämnade bidrag		
	Statliga myndigheter(exklusive affärsverken)	510	655
	Organisationer och ideella föreningar	56 614	46 673
	Samebyar	73 020	81 080
	Enskilda personer	14 938	17 259
	Återkrav av utbetalda bidrag	-212	0
		144 870	**145 667**

Not 10 Årets kapitalförändring

Årets avskrivningar på anslagsfinansierade anläggningstillgångar (anslag 1:22 ap. 2, "Främjande av rennäringen")	-562	-418
Återkrav av anslagsfinansierade bidragsutbetalningar	196	0
Summa	**-366**	**-418**

Balansräkning

	2019-12-31	2018-12-31
Not 11 Balanserade utgifter för utveckling		
Ingående anskaffningsvärde	3 540	1 835
Årets anskaffningar	3 142	1 705
Summa anskaffningsvärde	**6 682**	**3 540**
Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 835	-1 835
Årets avskrivningar	0	0
Summa ackumulerade avskrivningar	**-1 835**	**-1 835**
Utgående bokfört värde	**4 848**	**1 705**
Årets anskaffning utgörs av utvecklingskostnader avseende ett nytt sammanhållet handläggarstödsystem, Girdnu.		
Not 12 Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
Ingående anskaffningsvärde	14 653	12 585
Årets anskaffningar	966	2 068
Årets avyttringar, anskaffningsvärde	-59	0
Summa anskaffningsvärde	**15 560**	**14 653**
Ingående ackumulerade avskrivningar	-11 767	-11 104
Årets avskrivningar	-775	-663
Årets avyttringar, avskrivningar	59	0
Summa ackumulerade avskrivningar	**-12 483**	**-11 767**
Utgående bokfört värde	**3 077**	**2 886**
Årets anskaffningar, 966 tkr, utgörs främst av utvecklingskostnader avseende existerande handläggarstödsystem.		
Not 13 Förbättringsutgifter på annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	679	679
Summa anskaffningsvärde	679	679
Ingående ackumulerade avskrivningar	**-667**	**-650**
Årets avskrivningar	-12	-17
Summa ackumulerade avskrivningar	-679	-667
Utgående bokfört värde	**0**	**12**

Not	14	Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2019-12-31	2018-12-31
		Ingående anskaffningsvärde	9 702	10 287
		Årets anskaffningar	886	167
		Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffning	-476	-752
		Summa anskaffningsvärde	**10 112**	**9 702**
		Ingående ackumulerade avskrivningar	-8 636	-8 858
		Årets avskrivningar	-544	-530
		Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	446	752
		Summa ackumulerade avskrivningar	**-8 734**	**-8 636**
		Utgående bokfört värde	**1 378**	**1 066**

Not	15	Fordringar hos andra myndigheter		
		Fordran ingående mervärdesskatt	2 691	1 777
		Kundfordringar hos andra myndigheter	1 892	733
		Summa	**4 583**	**2 510**

Not	16	Övriga kortfristiga fordringar		
		Fordringar hos anställda	48	51
		Övrigt, återkrav bidragsutbetalningar	212	48
		Summa	**259**	**99**

Not	17	Förutbetalda kostnader		
		Förutbetalda hyreskostnader	468	451
		Övriga förutbetalda kostnader	1 166	1 930
		Summa	**1 634**	**2 381**

Not	18	Upplupna bidragsintäkter		
		Länsstyrelsen - Interreg Nord V Sápmi	305	512
		Statens Jordbruksverk - Landsbygdsprogrammet	3 171	915
		Statens Jordbruksverk - Kompetensutveckling, Samisk Matkultur	810	36
		Summa	**4 286**	**1 463**

Upplupna bidragsintäkter per 191231 har ökat med 193,0 % i relation till 20181231. Detta beror i hög grad på att rekvirerade medel avseende Landsbygdsprogrammet, period 201809-201906, ej har reglerats per balansdagen.

Not	19	Övriga upplupna intäkter		
		Upplupna avgiftsintäkter utomstatliga	44	89
		Upplupna avgiftsintäkter inomstatliga	126	153
		Summa	**170**	**242**

Not 20	Avräkning med statsverket	2019-12-31	2018-12-31
	Anslag i icke räntebärande flöde		
	Ingående balans	-98	1 124
	Redovisat mot anslag	167 602	160 376
	Medel hänförbara till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-163 694	-161 598
	Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	**3 810**	**-98**
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	-1 542	-536
	Redovisat mot anslag	55 608	52 894
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-54 501	-53 901
	Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	**-434**	**-1 542**
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	280	332
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-3	-52
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	**277**	**280**
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
	Ingående balans	55	2 271
	Inbetalningar i icke räntebärande flöde	9 888	10 614
	Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-172 882	-174 428
	Betalningar hänförbara till anslag och inkomsttitlar	163 694	161 598
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto	**755**	**55**
	Summa Avräkning med statsverket	**4 406**	**-1 307**

Övriga fordringar på statens centralkonto består främst av oförbrukade bidrag, ingående- och utgående moms som betalas i icke räntebärande flöde.

Not 21 Myndighetskapital

Specifikation förändring av myndighetskapitalet

	Statskapital	Balanserad kapitalförändring anslagsfinansierad verksamhet	Kapital-förändring enligt resultat-räkningen	Summa
Utgående balans 2018	**3 986**	**0**	**-418**	**3 568**
Ingående balans 2019	**3 986**	**0**	**-418**	**3 568**
Föregående års kapitalförändring	-418	0	418	0
Årets anskaffning av anläggningstillgångar	4 283			4 283
Årets kapitalförändring			-366	-366
Summa årets förändring	**3 865**	**0**	**52**	**3 917**
Utgående balans 2019	**7 851**	**0**	**-366**	**7 486**

Statskapital

Statskapital utan avkastningskrav avseende anläggningstillgångar	**7 851**	**3 986**
Utgående balans	7 851	3 986

Not 22 Övriga avsättningar

	2019-12-31	2018-12-31
Avsättning för lokalt omställningsarbete		
Ingående balans	623	559
Årets avsättning	77	70
Årets upplösning	-18	-6
Utgående balans	**682**	**623**

Sametinget bedömer att inga medel kommer att nyttjas år 2020.

Not 23 Pensionsavsättning

	2019-12-31	2018-12-31
Årets förändring	318	0
Utgående balans	**318**	**0**

Not 24 Lån i Riksgäldskontoret

Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.

Ingående balans	2 177	1 470
Under året nyupptagna lån	421	1 508
Årets amorteringar	-796	-801
Utgående balans	**1 802**	**2 177**
Beviljad låneram enligt regleringsbrev	3 500	2 600
Utnyttjad låneram	1 802	2 177

Not 25	Kortfristiga skulder till andra myndigheter	2019-12-31	2018-12-31
	Utgående mervärdesskatt	88	159
	Arbetsgivaravgifter	936	1 012
	Leverantörsskulder andra myndigheter	1 243	875
	Summa	**2 267**	**2 046**

Not 26	Övriga kortfristiga skulder		
	Personalens källskatt	948	1 052
	Övrigt	929	123
	Summa	**1 878**	**1 175**

Posten ” Övrigt”, 2019 inkluderar skulder till samiska näringsidkare och organisationer på 915 tkr samt personalrelaterade skulder på 14 tkr. År 2018 uppgick skulden till samiska näringsidkare och organisationer till 113 tkr. Personalrelaterade skulder uppgick till 10 tkr.

Not 27	Upplupna kostnader		
	Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	2 664	2 492
	Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	795	667
	Övriga upplupna kostnader	1 241	1 429
	Summa	**4 700**	**4 588**

Not 28	Oförbrukade bidrag	2019-12-31	2018-12-31
	Bidrag som erhållits från annan statlig myndighet	**1 630**	**2 867**
	Specifikation		
	Statens kulturråd - Projekt Lulesamisk ordbok	39	39
	Sveriges Lantbruksuniversitet - Projekt Buolvas buolvvai	44	44
	FORMAS, Forskningsinformation - Klimat och Ren	302	302
	Statens Jordbruksverk - Projekt samisk mat	368	1 818
	SMHI - Renbruksplaner - Klimatfaktorer	322	0
	SMHI - Ny renhälsovård	39	0
	Naturvårdsverket - Utbildning av samebyar i förvaltningsverktyget	57	342
	Kammarkollegiet - Renbruksplaner	0	224
	Naturvårdsverket - Sårbarhetsanalys och handlingsplan	241	98
	Regeringen - Kartlägga jämställdheten inom det samiska samhället	218	0
	Bidrag som erhållits från icke-statliga organisationer eller privatpersoner	**89**	**86**
	Specifikation		
	Nordiskt Språkråd - Projekt Samisk orddatabas	42	42
	Övrigt bidrag - renbete	28	28
	Samefonden	19	16
	Summa	**1 719**	**2 953**
	varav bidrag från statlig myndighet som förväntas tas i anspråk:		
	inom tre månader	1 245	1 200
	mer än tre månader till ett år	474	1 667
	mer än ett år till tre år	0	0
	mer än tre år	0	0
	Summa	**1 719**	**2 867**

Not 29 Uo 1 3:1 Ramanslag

Sametinget

ap.1 Sametinget

Enligt regleringsbrevet disponerar Sametinget en anslagskredit på 1 635 tkr. Under 2019 har myndigheten utnyttjat 0 tkr av krediten. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Sametinget får disponera hela det ingående överföringsbeloppet då detta understiger 3% av föregående års tilldelning enligt regleringsbrevet. Anslaget är räntebärande. I överensstämmelse med regleringsbrev och interna riktlinjer, har Sametinget under 2019 från detta anslag fördelat ut OH-kostnader (lokalkostnader, IT-kostnader och diverse övriga kostnader) á 1 073 tkr till Sametingets sakanslag. Det folkvalda organets kostnader uppgick år 2019 till 16 758 tkr, varav 7 623 tkr utgjorde kostnader för arvoden.

Not 30 Uo 1 3:1 Ramanslag

Sametinget

ap. 3 Samefonden

Enligt regleringsbrevet disponerar inte Sametinget någon anslagskredit för denna anslagspost. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Anslaget är räntebärande. Enligt villkor i regleringsbrevet skall Sametinget utbetala medlen till Kammarkollegiet för överföring till Samefonden. Villkoret är uppfyllt.

Not 31 Uo 1 7:1 Ramanslag

Åtgärder för nationella minoriteter

ap.12 Nationellt uppföljningsansvar

Enligt regleringsbrevet disponerar inte Sametinget någon anslagskredit för denna anslagspost. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Anslaget är icke räntebärande. I överensstämmelse med regleringsbrev och interna riktlinjer, har Sametinget under 2019 fördelat ut OH-kostnader (lokalkostnader, IT-kostnader och diverse övriga kostnader) á 274 tkr från myndighetens förvaltningsanslag till detta sakanslag.

Not 32 Uo 1 7:1 Ramanslag

Åtgärder för nationella minoriteter

ap.13 Statsbidrag till kommuner och landsting i förvaltningsområden m.m.

Enligt regeringsbeslut per 2019-01-31 (Ku2019/00146/DISK) har Sametinget tilldelats ytterligare 4 380 tkr avseende denna anslagspost. Enligt regeringsbeslut per 2019-04-04 (Ku2019/00499/CSM och Ku2019/00810/CSM) har denna anslagspost reducerats med 191 tkr. Enligt regeringsbeslut per 2019-11-14 (Ku2019/01887/CSM) har Sametinget tilldelats ytterligare 400 tkr avseende denna anslagspost. Enligt regleringsbrevet disponerar inte Sametinget någon anslagskredit för detta anslag. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Anslaget är icke räntebärande. Enligt villkor i regleringsbrevet skall 600 tkr användas för direkta kostnader för bidrag till och stöd för verksamhet som bedrivs av sådana organisationer inom det minoritetspolitiska området som företräder samer, i syfte att stärka samers samråd och dialog på regional och lokal nivå. Utfallet var 609 tkr. Villkoret är uppfyllt. Enligt villkor i regleringsbrevet skall 880 tkr användas för att utbetala ett bidrag till de organisationer som företräder samer, vid ett tillfälle under 2019. Villkoret är uppfyllt.

Not 33 Uo 1 7:1 Ramanslag

Åtgärder för nationella minoriteter

ap.14 Samiska språkcentrum

Enligt regeringsbeslut per 2019-11-14 (Ku2019/01887/CSM) har anslagsposten utökats med 300 tkr. Enligt regleringsbrevet disponerar inte Sametinget någon anslagskredit för denna anslagspost. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Anslaget är icke räntebärande. I överensstämmelse med regleringsbrev och interna riktlinjer, har Sametinget under 2019 fördelat ut OH-kostnader (lokalkostnader, IT-kostnader och diverse övriga kostnader) á 309 tkr från myndighetens förvaltningsanslag till detta sakanslag. Enligt villkor i regleringsbrevet får högst 4 500 tkr användas för utgifter för genomförande och administration av Språkcentrums verksamhet för att utveckla och stimulera ökad användning av det samiska språket. Villkoret är uppfyllt. Utfallet var 4 230 tkr. Enligt villkor i regleringsbrevet får 300 tkr användas för att utarbeta förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken i enlighet med regeringens beslut den 14 november 2019 (Ku2019/01887/CSM). Villkoret är uppfyllt. Utfallet var 179 tkr. Enligt villkor i regleringsbrevet skall Sametinget i årsredovisningen för 2019 redovisa hur medlen har använts. Under året har 6 231 tkr avräknats anslaget, varav 575 tkr utgör utbetalda bidrag. Personalkostnader har belastat anslagsposten med 3 590 tkr. Kostnader för resor uppgick till 269 tkr, medan inköp av varor mm uppgick till 116 tkr. Kostnaden för inköp av tjänster var 1 308 tkr. Övriga kostnader avräknade denna anslagspost med 373 tkr.

Not 34 Uo 1 7:1 Ramanslag

Åtgärder för nationella minoriteter

ap.15 Hemsida om nationella minoriteter

Enligt regeringsbeslut per 2019-11-14 (Ku2019/01887/CSM) har anslagsposten utökats med 90 tkr. Enligt regleringsbrevet disponerar inte Sametinget någon anslagskredit för denna anslagspost. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Anslaget är icke räntebärande. I överensstämmelse med regleringsbrev och interna riktlinjer, har Sametinget under 2019 fördelat ut OH-kostnader (lokalkostnader, IT-kostnader och diverse övriga kostnader) á 72 tkr från myndighetens förvaltningsanslag till detta sakanslag.

Not 35 Uo 17 1:2 Ramanslag

Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

ap.5 Bidrag till samisk kultur

Enligt regleringsbrevet disponerar inte Sametinget någon anslagskredit för denna anslagspost. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Anslaget är icke räntebärande. Enligt villkor i regleringsbrevet skall anslagsposten bland annat användas för bidrag till Giron Sámi Teáhter och Gaaltije, sydsamiskt kulturcentrum. Villkoret är uppfyllt. I överensstämmelse med regleringsbrev och interna riktlinjer, har Sametinget från detta anslag under 2019 finansierat bidrag á 509 tkr i enlighet med förordning (2007:1347) om statsbidrag vid vissa studier i samiska.

Not 36 Uo 23 1:22 Ramanslag

Främjande av rennäringen m.m.

ap.2 Främjande av rennäringen

Enligt regleringsbrevet disponerar inte Sametinget någon anslagskredit för denna anslagspost. Sametinget har inte gjort några åtaganden med stöd av 17 § andra stycket anslagsförordningen. Anslaget är icke räntebärande. Enligt villkor i regleringsbrevet får Sametinget använda högst 4 000 tkr för ersättning enligt 10 § Viltskadeförordningen. Detta villkor är uppfyllt. Utfallet var 323 tkr. Enligt Europeiska kommissionens beslut av den 7.12.2016 om tillstånd till utbetalning av nationellt stöd för produktion och saluföring av renar och renprodukter i Sverige, får högst 90 000 tkr utbetalas för sådant ändamål. Villkoret är uppfyllt. I överensstämmelse med regleringsbrev och interna riktlinjer, har Sametinget under 2019 fördelat ut OH-kostnader (lokalkostnader) á 418 tkr från myndighetens förvaltningsanslag till detta sakanslag. Övriga villkor enligt regleringsbrevet (punkt 1-12) är uppfyllda.

SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER						
(tkr)	**2019**	**2018**	**2017**	**2016**	**2015**	**2014**
Låneram Riksgäldskontoret						
Beviljad	3 500	2 600	2 600	2 600	2 600	2 800
Utnyttjad	1 802	2 177	1 470	1 039	1 690	2 239
Kontokrediter Riksgäldskontoret						
Beviljad	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Maximalt utnyttjad	0	11	3 911	3 093	3 443	2 552
Räntekonto Riksgäldskontoret						
Ränteintäkter	5	0	2	0	4	9
Räntekostnader	20	32	17	17	2	9
Avgiftsintäkter						
Avgiftsintäkter som disponeras						
Avgiftsintäkter	222	93	164	105	61	295
Anslagskredit						
Uo 1 3:1 ap. 1						
Beviljad	1635	1 617	1 357	1 227	3 615	1 150
Utnyttjad	0	0	0	0	1 832	612
Uo 1 3:1 ap. 3						
Beviljad	0	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0	0
Uo 17 1:2 ap. 5						
Beviljad	0	0	0	0	432	432
Utnyttjad	0	0	0	0	0	0
Uo 1 7:1 ap. 12						
Beviljad	0	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0	0
Uo 1 7:1 ap. 13						
Beviljad	0	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0	0

SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER						
(tkr)	**2019**	**2018**	**2017**	**2016**	**2015**	**2014**
Uo 1 7:1 ap. 14						
Beviljad	0	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0	0
Uo 1 7:1 ap. 15						
Beviljad	0	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0	0
Uo 23 1:22 ap. 2 (tidigare Uo 23 1:23 ap. 2)						
Beviljad	0	11 391	10 391	10 791	5 400	6 475
Utnyttjad	0	1 193	3 589	2 234	5 011	2 202
Anslag						
Förvaltningsanslag						
Anslagssparande	436	1 542	535	995	1 182	549
Bemyndiganden (ej tillämpligt)						
Personal						
Antalet årsarbetskrafter (st)	49	46	45	45	46	47
Medelantalet anställda (st)*	54	50	50	52	52	56
Driftkostnad per årsarbetskraft	1904	1 815	1 696	1 560	1 521	1 518
Exklusive kostnader för folkvalt organ	1562	1 479	1 373	1 358	1 315	1 321
Kapitalförändring						
Årets	-366	-418	3 474	-3 531	-1 771	-1 113
Balanserad	0	0	-4 000	-1 133	0	19

* I beräkningarna av medelantalet anställda är inte eventuellt tjänstledig personal frånräknad.

> Årsredovisningens undertecknande

Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Ubmeje/Umeå den 19 februari 2020

Per-Olof Nutti, styrelseordförande

Lars Miguel Utsi, vice styrelseordförande

Anders Kråik, styrelseledamot

Marita Stinnerbom, styrelseledamot

Jan Rannerud, styrelseledamot

Matti Blind Berg, styrelseledamot från och med november 2019

Britt Sparrock, styrelseledamot fram till november 2019

© Sametinget 2020

Foto: Marie Enoksson, UN Photo/Rick Bajornas, Anders Östergren
Layout: Heedmark AB
Tryck: Cityprint i Norr
ISBN-nr: 978-91-984911-5-9

Sametinget, Box 90, 981 22 Giron/Kiruna
Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58
Tel: 0980-780 30

www.samer.se • www.sametinget.se • www.minoritet.se